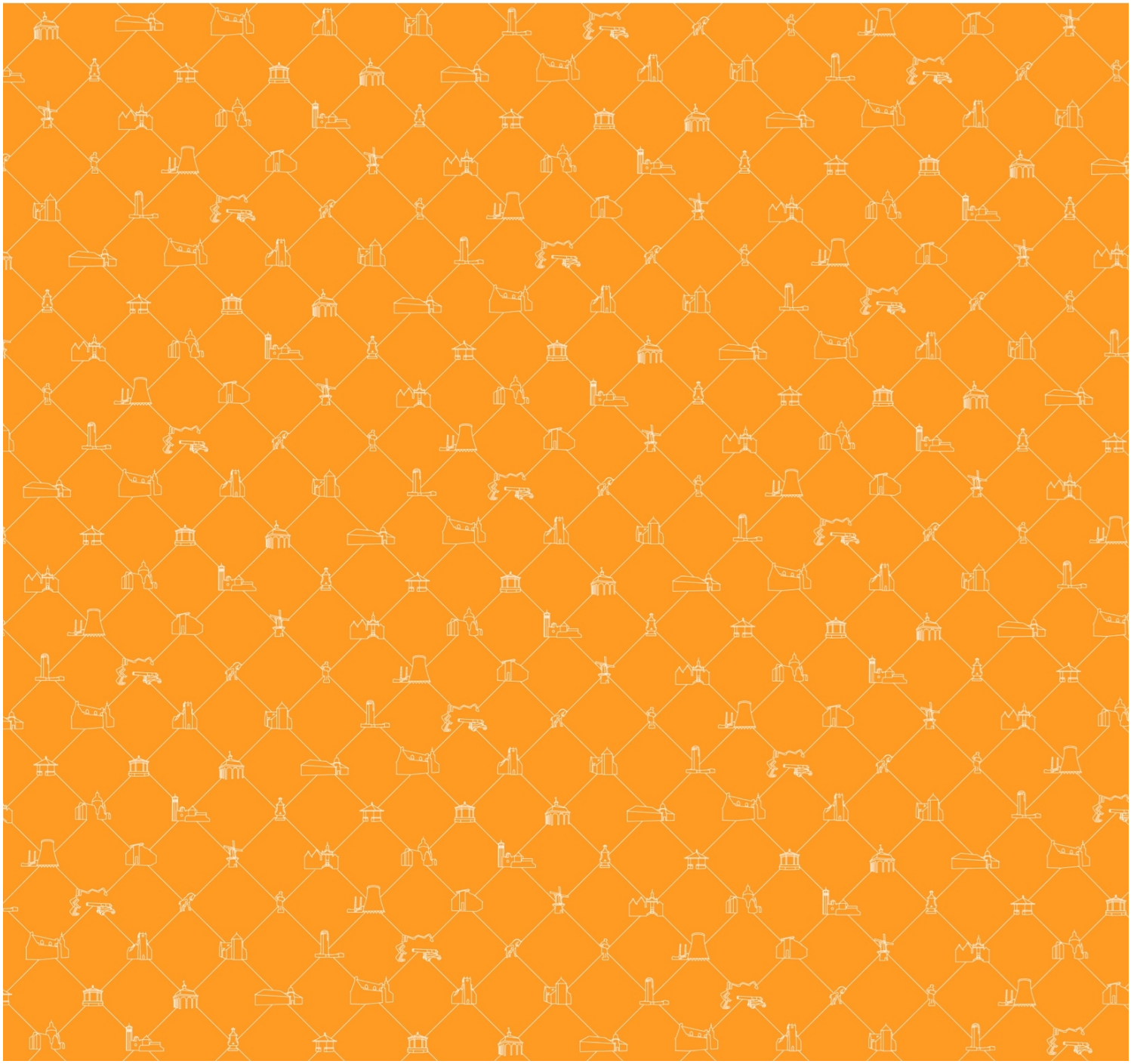
Gemeente
Geertruidenberg

Voorjaarsnota 2024

Gemeente Geertruidenberg

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

1. Inleiding **4**

2. Samenvatting **7**

3. Tussenrapportage 2024-1 ..... **9**

3.1 Inleiding 9

3.2 Programma's 9

Programma 1 Opgave Leefbaarheid 9

1.1 Ontwikkelingen 9

1.2 Financiële vertaling ontwikkelingen 16

1.3 Toelichting op de tabel 17

1.4 Beleidsindicatoren 17

1.5 Investeringen 18

1.6 Afwijkingen reguliere taken 19

Programma 2 Opgave Duurzaamheid 20

2.1 Ontwikkelingen 20

2.2 Financiële vertaling ontwikkelingen 27

2.3 Toelichting op de tabel 28

2.4 Beleidsindicatoren 29

2.5 Investeringen 30

2.6 Afwijkingen reguliere taken 31

Programma 3 Opgave Mens en Zorg 31

3.1 Ontwikkelingen 31

3.2 Financiële vertaling ontwikkelingen 43

3.3 Toelichting op de tabel 43

3.4 Beleidsindicatoren 44

3.5 Investeringen 46

3.6 Afwijkingen reguliere taken 46

Programma 4 Opgave Wonen 50

4.1 Ontwikkelingen 50

4.2 Financiële vertaling ontwikkelingen 56

4.3 Toelichting op de tabel 57

4.4 Beleidsindicatoren 57

4.5 Investeringen 57

4.6 Afwijkingen reguliere taken 58

Programma 5 Opgave Economie en Toerisme 59

5.1 Ontwikkelingen 59

5.2 Financiële vertaling ontwikkelingen 62
5.3 Toelichting op de tabel....62
5.4 Beleidsindicatoren 62
5.5 Investeringen 63
5.6 Afwijkingen reguliere taken....63
Programma 6 Opgave Bestuur en Dienstverlening....63
6.1 Ontwikkelingen 63
6.2 Financiële vertaling ontwikkelingen 67
6.3 Toelichting op de tabel....68
6.4 Beleidsindicatoren 68
6.5 Investeringen 69
6.6 Afwijkingen reguliere taken....69
Programma 7 Opgave Financiën en Organisatie....69
7.1 Ontwikkelingen 69
7.2 Financiële vertaling ontwikkelingen 71
7.3 Toelichting op de tabel....71
7.4 Beleidsindicatoren 71
7.5 Investeringen 73
7.6 Afwijkingen reguliere taken....73
3.3 Reserves en voorzieningen 75
3.4 Recapitulatie afwijkingen programma's....76

4. Algemene uitkering meicirculaire 2024-2028....78
4.1 Inleiding....78
4.2 Ontwikkelingen....79
4.3 Tabel 82

5. Kadernota 2025-2028....83
5.1 Inleiding....83
5.2 Ontwikkelingen Programma's 84
Programma 1 Opgave Leefbaarheid 84
Programma 2 Opgave Duurzaamheid....85
Programma 3 Opgave Mens en Zorg....87
Programma 4 Opgave Wonen....89
Programma 5 Opgave Economie en Toerisme 90
Programma 6 Opgave Bestuur en Dienstverlening....90
Programma 7 Opgave Financiën en Organisatie 91
5.3 Financiële vertaling kadernota 92

6. Conclusie 93

1. Inleiding

Inleiding
In onze Planning-en-Controlcyclus (P&C-cyclus) maken we inzichtelijk in hoeverre de doelstellingen van de gemeente bereikt worden en welke (financiële) middelen daarvoor nodig zijn. De verschillende P&C-producten stellen de gemeenteraad in staat om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende taak.

Voor u ligt de Voorjaarsnota 2024 van de gemeente Geertruidenberg. De Voorjaarsnota bevat drie onderdelen, namelijk: de eerste Tussenrapportage (Turap 1) 2024, de Algemene Uitkering en de Kadernota 2025. De Voorjaarsnota biedt de mogelijkheid om zowel de inhoudelijke, als (vooral ook) de financiële samenhang in één document integraal te beoordelen.

De Voorjaarsnota wordt in z'n geheel ter vaststelling voorgelegd aan de gemeenteraad. Het onderdeel Turap 1 en Algemene Uitkering zodat de uitkomsten daarvan verwerkt kunnen worden in de meerjarenbegroting. Het onderdeel van de Kadernota wordt vastgesteld door de gemeenteraad zodat het college op basis van die kaders de begroting concreter inhoud kan gaan geven.

Onderstaand worden eerst de verschillende onderdelen uit de Voorjaarsnota nader toegelicht. Daarna volgen nog een aantal ontwikkelingen die van belang zijn om te vermelden.

Turap 1
Het eerste onderdeel, de Turap 1, bevat de ontwikkeling van de lopende begroting tot april 2024 met een financiële doorkijk in meerjarenperspectief. De Turap 1 is daarmee het eerste moment van bijstellen of bijsturen van de kaders zoals vastgelegd in de meerjarenbegroting 2024-2027. Deze rapportage biedt een actueel inzicht in belangrijke financiële ontwikkelingen die zich in het huidige jaar voordoen. De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de vastgestelde meerjarenbegroting 2024-2027 worden berekend en toegelicht.

Algemene uitkering
In het tweede onderdeel van de Voorjaarsnota wordt de meerjarige ontwikkeling van de Algemene Uitkering, gebaseerd op de Meicirculaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, opgenomen. Zowel de inhoudelijke als de financiële vertaling van de voornemens van het Rijk worden vertaald naar de meerjarenbegroting van de gemeente.

Kadernota
Het laatste onderdeel van de Voorjaarsnota is de Kadernota waarin de integrale afwegingen en beleidsmatige keuzes voor het komende begrotingsjaar 2025, inclusief meerjarige doorkijk tot en met 2028, worden voorgelegd. De Kadernota bevat met name onvermijdelijke financiële ontwikkelingen en knelpunten.

Hiermee geeft de Voorjaarsnota een actueel beeld van de financiële kaders voor de integrale afweging. De integrale afweging vindt op hoofdlijnen plaats en zal gezien de nog bestaande onzekerheden voor een belangrijk deel ook nog worden beïnvloed door de Septembercirculaire. Wij verwachten daarom bij de meerjarenbegroting 2025 - 2028 een gedetailleerder financiële vertaling voor te leggen.

De Kadernota is een richtinggevend document. Met de Kadernota geeft de raad aan het college de kaders mee waarbinnen de begroting moet worden opgesteld. Onze inzet is er op gericht om in de meerjarenbegroting 2025-2028 ambitie en realisme samen te brengen. Daarbij hanteren we het uitgangspunt dat de begroting reëel en structureel sluitend is en daarmee een goede basis vormt

voor de komende jaren. Dat betekent dat we soms ook noodzakelijke en pijnlijke keuzes moeten maken.

We hebben een gezamenlijke uitdaging om Geertruidenberg een gemeente te laten zijn waar het prettig samenleven is. Iedereen kan en moet daar een bijdrage aan gaan leveren. Zelfredzaamheid is voor ons een belangrijk begrip. Dit zien we niet alleen terug in het sociaal domein, maar ook in de bijdrage die iedereen kan leveren aan onze gezamenlijke duurzaamheidsopgave. Bovendien spreken we inwoners en partners aan op hun eigen verantwoordelijkheid en stimuleren en faciliteren hun initiatieven. Binnen Powerport blijven we onverminderd inzetten om met onze partners tot een integraal en toekomstbestendig ontwikkelperspectief te komen. Dit leidt tot de versterking van de leefbaarheid en de brede welvaart in de regio.

Met deze Kadernota laten we zien dat we naar de oproep van de gemeenteraad hebben geluisterd. In het sociaal domein, het programma Mens en Zorg, zetten we in op de beheersing van de kosten. Belangrijker nog, we zetten in op de beweging van maatwerkvoorzieningen naar laagdrempelige en vrij toegankelijke zorg, dichtbij in de wijk waarbij we uitgaan van de eigen kracht van onze inwoners. De aanzet hiervoor is de afgelopen jaren in gang gezet en gaat de komende jaren renderen. Door slimme verbindingen tussen de programma's Mens & Zorg, Wonen, Leefbaarheid en Duurzaamheid wordt het mogelijk om op meerdere strategische doelstellingen tegelijk vooruitgang te boeken en de benodigde bezuinigingen in het sociaal domein te realiseren.

We zien kansen om de exploitatie en het gebruik van ons maatschappelijk vastgoed anders te organiseren. In het proces naar de begroting 2025 is dit nog een verkenningsopdracht. Wellicht is het mogelijk om in 2025 al wat zogenaamd 'laaghangend fruit' te plukken. In de kadernota 2026 kunnen we hiervoor in ieder geval met concretere voorstellen komen. Een andere verkenningsopdracht is om de weekmarkten en kermissen meer rendabel te maken door dit anders te faciliteren of de organisatie ervan (deels) in de samenleving te borgen.

Gelet op bovenstaande ligt er ook een taak voor de organisatie om onze beperkte personele capaciteit en financiële middelen zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten. Uiteraard moet personeel, financiële middelen en onze ambitie met elkaar in balans zijn. Ook hierbij ontkomen we er niet aan dat er noodzakelijke en pijnlijke keuzes gemaakt moeten worden.

We staan voor grote uitdagingen
Het is inmiddels algemeen bekend dat de meeste gemeenten in Nederland voor grote financiële uitdagingen staan. Dat geldt ook voor Geertruidenberg en dat is in de afgelopen twee jaar ook met regelmaat met de gemeenteraad gedeeld en besproken.

Al langere tijd was bekend dat gemeenten vanaf 2026 in verband met een andere verdeling van het gemeentefonds te maken zouden krijgen met forse financiële tekorten. Er werd in dit verband gesproken over het ravijn van 2026. De tot nu toe bekende circulaires van het Rijk wijzen daar nog steeds op en hebben de effecten zelfs iets naar voren gehaald zodat ook 2025 daardoor wordt geraakt. Dat verklaart de structurele tekorten die in de Kadernota te zien zijn.

Daarnaast hebben we nog te maken met grote maatschappelijke uitdagingen. Denk aan de energiecrisis, de wooncrisis, de stikstofproblematiek, de gevolgen van de oorlog in Oekraïne, het Israëlisch-Palestijnse conflict en de gevolgen van de plannen van het nieuwe kabinet. Al deze ontwikkelingen hebben invloed op de gemeente Geertruidenberg, onze inwoners en onze ondernemers.

Krapte op de arbeidsmarkt vraagt om het maken van realistische keuzes
We verzetten veel werk ondanks het feit dat onze capaciteit, kennis en kunde niet altijd in balans zijn

met onze ambities en maatschappelijke uitdagingen. Daar waar het nog niet is gelukt kijken we opnieuw naar maatregelen om weer op koers te komen. Hoe dan ook remt het ons op onderdelen en zien we niet snel een verbetering in het kwantitatieve en kwalitatieve aanbod van mensen in de huidige arbeidsmarkt. Het aantrekken, binden en boeien van kundig personeel staat hoog op onze prioriteitenlijst omdat we weten dat ons succes afhankelijk is van de talenten die we aan ons kunnen binden en de mate waarin we hen kunnen inspireren en motiveren.
Overheidsorganisaties en hun samenwerkingspartijen zullen als werkgevers steeds meer met elkaar in concurrentie komen om medewerkers te werven én te behouden. Hierdoor wordt de uitdaging om onze maatschappelijke opgaven uit te voeren nog groter en moeten we steeds vaker capaciteit en expertise inhuren. Tegelijkertijd ervaren we dat inhuur steeds kostbaarder wordt. Dit noodzaakt ons om realistische keuzes te maken.

Duurzame Inrichting Openbare Ruimte
Tot dusverre zijn financiële indicaties met betrekking tot de openbare ruimte bijna steeds ad hoc van aard. We komen weliswaar steeds iets beter aan de voorkant, maar we geraken de komende jaren pas echt in control wanneer de gemeenteraad de kaders voor de Duurzame Inrichting Openbare Ruimte (DIOR) heeft vastgesteld. Er wordt op dit moment hard gewerkt aan meerdere duurzame scenario's, waaruit de gemeenteraad een keuze kan gaan maken. Het gaat naar verwachting om forse bedragen, maar het is in deze fase nog niet mogelijk om de financiële impact van het DIOR te vertalen in de Kadernota.

2. Samenvatting

Voorjaarsnota

Zoals in de inleiding aangegeven is de Voorjaarsnota een document dat bestaat uit 3 onderdelen, te weten:

a. Turap 2024-1

Enkele keren per jaar maakt het college een tussenrapportage voor de gemeenteraad. Hierin staat de stand van zaken rondom de uitvoering van de plannen en realisatie op budgetten uit de begroting.

b. Meicirculaire 2024

De gemeente krijgt ongeveer 60% van haar inkomsten van het Rijk. Afhankelijk van het aantal inwoners, de oppervlakte en een aantal speciale omstandigheden krijgt elke gemeente een bijdrage uit het zogeheten Gemeentefonds: de algemene uitkering. Daarnaast ontvangt de gemeente diverse doeluitkeringen en specifieke uitkeringen. In de zogenaamde Meicirculaire van de Algemene Uitkering staan de voornemens van het Rijk.

c. Kadernota 2024

In de Kadernota bepaalt de gemeenteraad de plannen en doelen voor de komende jaren. En ook hoeveel geld de gemeente daaraan uitgeeft. De raad stelt de Kadernota elk jaar vast. Bij de behandeling van de Kadernota kan de raad plannen aanvullen en nieuwe ideeën toevoegen (moties en amendementen).

Uit de inventarisatie van alle financiële afwijkingen uit de Turap, de analyse van de Algemene Uitkering en de effecten van de Kadernota komen we tot de onderstaande financiële samenvatting. De samenvatting is indicatief. Tussentijdse raadsbesluiten die op het moment van opstellen in het traject van besluitvorming zitten zijn in onderstaande tabel niet meegenomen, maar zullen worden ingebracht bij de actualisatie van de cijfers in de Najaarsnota.

Onderdeel	**2024**	**V/N**	**2025**	**V/N**	**2026**	**V/N**	**2027**	**V/N**	**2028**	**V/N**
Beginstand 2024	175.000	V	503.000	V	2.215.000	N	2.202.000	N	2.202.000	N
Turap 2024-1	2.270.000	N	1.675.000	N	1.789.000	N	1.894.000	N	1.894.000	N
Algemene Uitkering	365.000	V	946.000	V	2.609.000	V	2.328.000	V	2.385.000	V
Tussentelling vóór Kadernota	**1.730.000**	**N**	**226.000**	**N**	**1.395.000**	**N**	**1.768.000**	**N**	**1.711.000**	**N**
Kadernota Autonome / Wettelijke Ontwikkelingen			1.378.000	N	1.298.000	N	1.298.000	N	1.308.000	N
Kadernota Beleidsvoornemens, Nieuw beleid			842.000	V	163.000	V	2.065.000	V	3.306.000	V
Totaal			762.000	N	2.530.000	N	1.001.000	N	287.000	N

Een uitsplitsing van de tekorten in incidenteel en structureel laat de volgende cijfers zien:

Incidenteel/Structureel	**2024**	**V/N**	**2025**	**V/N**	**2026**	**V/N**	**2027**	**V/N**	**2028**	**V/N**
Beginstand 2024										
Incidenteel	1.914.000	N	1.647.000	N	110.000	V	79.000	V	79.000	V
Structureel	2.089.000	V	2.150.000	V	2.325.000	N	2.281.000	N	2.281.000	N
Turap 2024-1										
Incidenteel	611.000*	N								
Structureel	1.659.000	N	1.675.000	N	1.789.000	N	1.894.000	N	1.894.000	N
Algemene uitkering										
Structureel	365.000	V	946.000	V	2.609.000	V	2.328.000	V	2.385.000	V
Kadernota										

Incidenteel			620.000	V	360.000	N	75.000	N		
Structureel			1.156.000	N	775.000	N	842.000	V	1.998.000	V
Incidenteel	**2.525.000**	**N**	**1.027.000**	**N**	**250.000**	**N**	**4.000**	**N**	**79.000**	**V**
Structureel	**795.000**	**V**	**265.000**	**V**	**2.280.000**	**N**	**1.005.000**	**N**	**208.000**	**V**

* Incidenteel effect van Turap 2024-1 is indicatief.

3. Tussenrapportage 2024-1

3.1 Inleiding

De Turap 2024-1 is het 1e onderdeel van deze Voorjaarsnota. Vanaf 2024 bevat de Turap naast het gebruikelijke financiële meerjarenperspectief ook een inhoudelijke toelichting per programma. In het inhoudelijke deel van de Turap wordt ingegaan op de voortgang van de inhoud van het programma, de financiële vertaling van de ontwikkelingen, de stand van zaken met betrekking tot de beleidsindicatoren en de investeringen van het begrotingsjaar.

De voortgang wordt per programma nader toegelicht in de grijs gearceerde tekstblokken. Tevens wordt door middel van een kleurentabel de voortgang weergegeven waarbij groen staat voor "geen bijzonderheden", oranje staat voor "punt van aandacht" en rood geeft aan dat de uitkomst op dit moment nog onzeker is en mogelijk niet in dit begrotingsjaar gerealiseerd kan worden.

In het onderdeel "afwijkingen reguliere taken" informeren wij u over de financiële ontwikkelingen vanaf medio november 2023 tot medio april 2024. Omdat het nog vroeg in het begrotingsjaar is, zijn er nog veel onzekerheden over hoe het jaar 2024 zich verder zal ontwikkelen. Dat is ‘normaal’ gezien al zo, omdat het jaar pas net gestart is, maar de ontwikkelingen (met een financieel effect) stapelen zich de laatste maanden heel sterk op. Bij iedere financiële afwijking wordt zoals de afgelopen jaren gebruikelijk “kort maar krachtig” een toelichting op de afwijking opgenomen. Daar waar sprake is van significante inhoudelijke afwijkingen op de meerjarenbegroting 2024-2027 is de gemeenteraad in voorkomende gevallen tussentijds geïnformeerd via Raadsinformatiebrieven.

Omdat de Turap 2024-1 wordt opgesteld in meerjarenperspectief, wordt daarmee ook een eerste opzet gepresenteerd van het financiële perspectief dat als basis kan dienen voor de Najaarsnota. Deze eerste tussenrapportage laat zien dat we voor financiële uitdagingen blijven staan. Het tekort voor 2024 en latere jaren is fors.

3.2 Programma's

Programma 1 Opgave Leefbaarheid

1.1 Ontwikkelingen

1.1 Ambitie en strategie

1.1.1 Ambitie

De centrale ambities van dit programma zijn verwoord in de strategische doelstellingen: verbeteren sociale cohesie, verhogen participatie en eigenaarschap, verbeteren openbare ruimte, verhogen veiligheid, verbeteren bereikbaarheid en stimuleren vergroening. Deze ambities dragen als totaal bij aan een verbeterde leefbaarheid van de fysieke leefomgeving in Geertruidenberg. Daarnaast worden vanuit de ambitie op kleinere schaal meerdere maatschappelijke effecten bereikt die de meerwaarde van het programma benadrukken.

1.1.2 Strategische doelstellingen

Er zijn zes strategische doelstellingen voor dit programma. Deze worden kort toegelicht.

1. Verbeteren sociale cohesie

De sociale samenhang in de wijk wordt verbeterd vanuit de focus op de openbare ruimte. Het

wijkgericht werken staat daarbij centraal, waarbij de gemeente aansluit op lokale behoeften met locatie specifieke oplossingen die daaraan bijdragen.

2. Verhogen participatie en eigenaarschap

Inwoners, partners, organisaties en bedrijven denken mee over de woon- en werkomgeving en pakken zelf de regie om initiatieven op te pakken en te realiseren. Men draagt bij aan structurele oplossingen. De gemeente moet daarvoor als gezicht meer van de achterkant naar de voorkant komen.

3. Verbeteren openbare ruimte

De beleving, de kwaliteit en de duurzaamheid van de openbare wordt verbeterd. Het ontwikkelen van een integraal programma openbare ruimte om daarmee de openbare ruimte op planmatige wijze toekomstbestending en duurzaam in te richten staat centraal voor de lange termijn. Op korte termijn wordt werk gemaakt van projecten waarin beleving, kwaliteit en duurzaamheid geborgd zijn.

4. Verhogen veiligheid

Het verhogen van de veiligheidsbeleving (subjectieve veiligheid) bij inwoners en het terugdringen van meetbare misdaadcijfers (objectieve veiligheid). De focus komt hierbij te liggen op specifieke probleemgebieden als jeugd en misdaad.

5. Verbeteren bereikbaarheid

Geertruidenberg is en blijft goed en veilig bereikbaar, we investeren blijvend in onze bereikbaarheid. Dit focus ligt op auto- en fietsverkeer en het openbaar vervoer wordt verkend. Ook bestaat aandacht voor de verlaging van het aantal ongevallen en mate van overlast door het verkeer.

6. Stimuleren vergroening

Geertruidenberg creëert een groene(re) klimaat adaptieve(re) leef-, werk- en verblijfsomgeving. Toewerken naar meer kwalitatief groen door de basis op orde te krijgen en vanuit een vergroeningsagenda de groen- en klimaatadaptatie ambities te verwezenlijken.

1.1.3 Maatschappelijke effecten

Per strategisch doel zijn maatschappelijke effecten geformuleerd. Maatschappelijke effecten geven de doorwerking van de inspanningen voor de buitenwereld weer van het strategisch doel. Deze effecten zijn meetbaar en zichtbaar. Ook wordt hiermee inzichtelijk dat inspanningen doelgericht moeten zijn om het gewenste positieve effect te verwezenlijken. Daarmee worden inspanningen die niet bijdragen aan een of meerdere doelstellingen irrelevant. Het begrijpen en evalueren van maatschappelijke effecten is essentieel bij het nemen van beslissingen binnen het programma. De maatschappelijke effecten (als onderdeel van de strategische doelen) zijn hieronder beschreven.

1. Verbeteren sociale cohesie

a. Het aantal buurtactiviteiten in de openbare ruimte stijgt jaarlijks.

Door meer sociale interactie en versterkte sociale banden dragen buurtactiviteiten die plaatsvinden in de openbare ruimte bij aan een betere sociale cohesie. Bijvoorbeeld: buurtbarbecues, sporttoernooien, culturele optredens en workshops.

b. Het aantal burgerinitiatieven voor de openbare ruimte stijgt jaarlijks.

Door meer gehoor te geven aan lokale ideeën en aan te sluiten bij praktische behoeften in de openbare ruimte dragen burgerinitiatieven bij aan een betere sociale cohesie. Bijvoorbeeld: speeltuinen, plantsoenen en voorzieningen.

c. De gemeente is voor de bewoners meer zichtbaar in de wijk.

Door als gemeente meer in contact te treden met de bewoners komen de echte verhalen naar boven en kan het beter aansluiten op de behoeften die zij hebben. Met de focus op de openbare ruimte en oog voor de andere thema's. Bijvoorbeeld: wijktafels, beheerders en evenementen.

d. Het aantal deelnemers aan bewonerscomités neemt jaarlijks toe.
Doordat mensen in de buurt meer met elkaar in contact komen en het goede gesprek kunnen voeren over praktische behoeften schept dit een gezamenlijke band en is het een waardevolle manier om ideeën en behoeftes te toetsen. Bijvoorbeeld: bewoners van een straat of buurt.

2. Verhogen participatie en eigenaarschap
a. Onderhoud door bewoners aan de openbare ruimte stijgt jaarlijks.
Door de samenwerking op te zoeken met enthousiaste bewoners die medeverantwoordelijk willen zijn voor de staat van de openbare ruimte ontstaat een nieuwe vorm van vertrouwen en eigenaarschap. Bijvoorbeeld: uitdaagrecht, intentieverklaringen en overeenkomsten.

b. Meldingen over de openbare ruimte die samen worden opgelost stijgt jaarlijks.
Door de meldingen voor de openbare ruimte beter te stroomlijnen ontstaat het perspectief om meldingen als een gratis advies te beschouwen. Om daarmee participatief na te denken over oplossingen met gedeeld eigenaarschap. Bijvoorbeeld: oriënterende gesprekken, samenwerken, vraag achter de vraag herleiden.

c. Over projecten en/of herinrichting van de openbare ruimte denken inwoners aan de voorkant structureel mee.
Door participatie als standaard te beschouwen bij projecten en/of herinrichtingen van de openbare ruimte sluit de oplossing beter aan op lokale behoeften en ontstaat vervolgens meer eigenaarschap over het eindresultaat. Bijvoorbeeld: participatiebeleid, uitbreiden van participatievormen, strakke participatieprocessen.

3. Verbeteren fysieke aspecten openbare ruimte
a. De beleving van de fysieke aspecten in de openbare ruimte verbetert jaarlijks.
Met een verbeterde beleving zullen mensen meer begrip hebben voor de (beleidsmatige) ruimtelijke keuzes en de doorwerking daarvan. Ook wanneer de kwaliteit hetzelfde blijft kan de beleving verbeteren. Bijvoorbeeld: communiceren over beleid, aansluiten op lokale beleving, maatwerk.

b. De kwaliteit van de werkzaamheden in de openbare ruimte verbetert jaarlijks.
Door te werken vanuit een meerjarig uitvoeringsprogramma is het beter mogelijk om de werkzaamheden in de openbare ruimte op elkaar af te stemmen en met toenemende mate eenduidig kwaliteitsniveau te creëren. Bijvoorbeeld: hogere kwaliteitseisen wegen, variatie tussen fysieke aspecten, leidraad openbare ruimte.

c. De duurzame inrichting van de fysieke aspecten in de openbare ruimte verbetert jaarlijks.
Door duurzaamheid altijd te koppelen aan werkzaamheden in de openbare ruimte ontstaat stap voor stap een duurzame inrichting van de fysieke aspecten in de openbare ruimte. Bijvoorbeeld: groene straat van de toekomst, klimaatadaptieve parkeerplekken, circulaire materialen.

4. Verhogen van veilige woon- en werkomgeving
a. De veiligheidsbeleving (subjectieve veiligheid) in de openbare ruimte verhoogt jaarlijks
Door zicht hebben op de mate waarin mensen zich veilig of onveilig weten én voelen wordt het mogelijk om dit te verbeteren. De beleving is persoonlijk en kan zich op verschillende manieren uiten via het 'denken-voelen-doen' of 'veraf-dichtbij'. Mogelijke maatregelen zijn bijvoorbeeld: voorlichting en educatie.

b. Criminaliteit (objectieve veiligheid) in de openbare ruimte daalt jaarlijks
Het aantal strafbare incidenten in de openbare ruimte moet verminderen. De meest urgente misdaadcijfers vormen de aanleiding om hier actief op te sturen en prioriteren. Bijvoorbeeld: interveniëren bij terugkerende gevaren, vandalisme, samenwerking.

c. Jeugdproblematiek in de openbare ruimte daalt jaarlijks
De jeugd is een kwetsbare doelgroep. Het is wenselijk om hen meer perspectief te bieden en tegelijkertijd de overlast te verminderen. Daarmee worden voorwaarden gecreëerd om hier jaarlijks stappen in te maken. Dit kan bijvoorbeeld door: hangplekken, handhaving, voorzieningen.

d. De fysieke veiligheid verbetert door een betere ruimtelijke inrichting
Door het centraal stellen van fysieke veiligheid in de openbare ruimte wordt nagedacht hoe de ruimtelijke inrichting kan bijdragen aan meer veiligheid en minder overlast. Daarmee kan worden voorkomen dat vernielingen, verloedering, bedreigingen en ongelukken optreden. Bijvoorbeeld: multifunctioneel ontmoetingspunt, verlichting en open pleinen.

5. Verbeteren bereikbaarheid
a. Het aantal verkeersongelukken verlaagt jaarlijks
Door vanuit de mobiliteitsvisie fysieke en sociale maatregelen uit te voeren wordt een directe bijdrage geleverd aan het verminderen van verkeersongelukken. Bijvoorbeeld: inrichting kruispunten, stoplichten, oversteekpunten.

b. De mate van verkeersoverlast verlaagt jaarlijks
Door vanuit de mobiliteitsvisie fysieke en sociale maatregelen uit te voeren die een directe bijdrage leveren aan het verminderen van de verkeersoverlast. Bijvoorbeeld: drempels, bebording, flitspalen.

c. De bereikbaarheid in, van en naar de gemeente verbetert jaarlijks
Door vanuit de mobiliteitsvisie fysieke en sociale maatregelen uit te voeren die een directe bijdrage leveren aan het verbeteren van de bereikbaarheid. Bijvoorbeeld: sluiproutes, fietsroutes, aansluiting snelwegen.

6. Stimuleren vergroening
a. Elke straat van de toekomst wordt 10% groener
Door bij elk project en/of herinrichting in de openbare ruimte vergroening als uitgangspunt te nemen ontstaan de groene straten van de toekomst. Groen staat altijd centraal. Bijvoorbeeld: klimaatadaptieve maatregelen, groen in ontwerpen en innovaties.

b. Het areaal groen breidt jaarlijks uit
Door meer groen toe te voegen ontstaat een groter groenareaal en daarmee een klimaatadaptieve en biodiverse gemeente. We denken hierbij aan o.a. de ontwikkeling van een ecopark. Andere voorbeelden zijn: nieuwe bomen planten en groene erfafscheidingen in het buitengebied.

c. Verhogen van welzijn door groen stijgt jaarlijks
Door de nadruk op welzijn te leggen wordt het inzichtelijk dat groen niet alleen fysieke bijdragen levert, maar dat het ook de mentale gezondheid van de inwoners verbetert. Ook nodigt het uit te om te bewegen en ontspannen. Bijvoorbeeld: groencampagne, groenroutes, kwaliteit van bestaand groen.

d. Meer bewustzijn over meerwaarde groen en biodiversiteit
Door het bewustzijn van de inwoners te vergroten gaan ze de waarde van groen inzien. Door

veranderend groenbeleid vraagt het nadrukkelijk de aandacht om de bewoners mee te nemen in het beleid. Bijvoorbeeld: groensafari's, communiceren over het beleid, brochures biodiversiteit

1.2 Aanpak

1.2.1 Programmalijnen

Voor alle inspanningen vanuit het programma geldt dat sprake is van een (door)ontwikkeling die leidt tot maatschappelijk effect. Per jaar wordt daarbij de beoogde verzameling van inspanningen met de bijbehorende effecten geëvalueerd. De programmalijnen worden gevormd door het samenspel tussen de 6 strategische doelen en de 6 veranderprocessen. Dit leidt tot onderstaande samenvatting van inspanningen resultaten.

1. Integraal wijkgericht samenwerken -> Strategisch doel 1, 2, 3, 4, 5, 6

De focus in dit veranderproces ligt op het anders organiseren van het Wijkgericht SAMENwerken. De bevinding is dat dit een succesvol initiatief is, maar dat het in essentie een vrij smalle insteek heeft (initiatieven in de openbare ruimte), terwijl op de wijktafels een breed scala aan onderwerpen langskomen. Het is waardevol om ook de andere wijkgerichte initiatieven te verbinden aan Wijkgericht SAMENwerken om zo nog beter aan te sluiten op de leefwereld van de inwoners. Waardevolle toevoegingen daarbij zijn het datagericht werken en het inzoomen op buurtniveau. Met datagericht werken worden analyses rijker doordat objectieve cijfers worden gekoppeld aan bestaande lokale informatie. Door in te zoomen op buurtniveau kan beter worden aangesloten op bestaande variaties in de openbare ruimte.

Nr.	Inspanningen	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
1a	Datagericht werken	Objectieve informatie als basis voor wijkgericht werken.		
1b	Verbreden van wijkgericht samenwerken	Verschillende initiatieven komen samen onder één vlag.		
1c	De wijken én de buurten centraal stellen	Vanuit de wijken nader inzoomen op de differentiatie in de buurten.		
1d	Als één gemeente communiceren	Duidelijkheid voor bewoners op alle onderwerpen in de openbare ruimte.		
1e	Kracht van bestaande initiatieven gebruiken	Continuïteit bij initiatieven die goed lopen.		

In de gemeente zijn we op allerlei vlakken actief in wijken en buurten. We krijgen steeds een beter beeld bij de meerwaarde daarvan voor ons eigen werk. Dat vraagt een andere manier van denken en bepaalde afdelingen zijn hierin al verder dan anderen. Wel duidelijk is dat het vrijwel altijd waardevol is om na te denken over het perspectief van de inwoners en hoe hier vanuit een bepaald beleidsveld op aangesloten kan worden. Helpend hierbij zijn de eerste stappen in meer datagerichte wijk- en buurt analyses van wat lokaal opvalt en nodig is. Aandachtspunt is om nog meer integraliteit te borgen tussen het wijkgericht werken in het sociaal domein en het buurtgericht werken bij leefbaarheid.

2. De buurt in -> Strategisch doel 1, 2, 3, 4, 5, 6

Aan de voorkant in contact komen met buurtbewoners biedt allerlei voordelen voor zowel de inwoners als de gemeente. Door te buurten in de buurt ontstaat wederzijds begrip voor behoeftes en keuzes. Op verschillende vlakken zijn wij als gemeente al structureel aanwezig in de buurten, maar de inwoners ontgaat dit vaak. Door hier een actieplan voor op te stellen en eenduidig te communiceren over de buurtagenda gaat een structurele samenwerking tussen de inwoners en de gemeente ontstaan. De gemeente heeft 4 wijken en 17 buurten, door elke buurt 2x per jaar 1 week in het zonnetje te zetten kan hier vanuit alle wijkgerichte opgaven in de gemeente op worden

aangehaakt. Vanuit de beheerders en wijkvoormannen wordt al gewerkt met onderhoudscycli in deze buurten, hier wordt op aangehaakt. Tegelijkertijd biedt dit een haakje om de Geertruidenberg App opnieuw te positioneren als enige ingang voor officiële meldingen.

Nr.	Inspanningen	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
2a	Datagericht werken	Objectieve informatie als basis in elke buurt.		
2b	Buurtagenda voor 'Buurten in de buurt'	Heel het jaar zichtbaar in de buurt vanuit verschillende thema's tegelijk.		
2c	Op alle onderwerpen van de openbare ruimte in contact met bewoners	Wederzijdse toename van kennis over en vertrouwen in de openbare ruimte.		
2d	Één ingang meldingen openbare ruimte	Duidelijkheid voor bewoners. Lagere werkdruk gemeente.		
2e	Werkwijze integreren in bestaande werkprocessen	Eigenaarschap bij betrokken medewerkers in openbare ruimte.		

In 2024 zijn we gestart met de pilot 'Samen sterk in uw buurt'. Daarmee hebben we inmiddels de eerste 17 buurten (en alle wijken) doorlopen op een drietal onderwerpen: afval, civiel onderhoud en Wijkgericht SAMENwerken. De drijvende kracht is de doorontwikkeling van Wijkgericht SAMENwerken, waarbij meerdere disciplines zijn betrokken die meerwaarde ondervinden van het lokaler werken in buurten. Dit bevalt tot nu toe goed en het is waarschijnlijk dat deze pilot alleen maar verder wordt uitgebreid. De benadering is bewust nu nog relatief smal, daarom zijn nog stappen te zetten in het in contact treden met inwoners op alle relevante onderwerpen. Hier is in het kader van de pilot bewust voor gekozen en te leren door te doen. Op dit onderwerp bestaat veel enthousiasme in de eigen organisatie. Ook zijn stappen gemaakt in het gebruik van de Geertruidenberg App. Inwoners weten het steeds beter te vinden als meest voorname ingang voor meldingen en klachten, dit zorgt voor eenduidige werkwijze.

3. Meerjarige duurzame inrichting openbare ruimte -> Strategisch doel 3, 5, 6

Het is een lang gekoesterde wens om meer in controle te zijn voor de lange termijn inrichting van de openbare ruimte. Landelijk gezien wordt dit geborgd door de volgende producten: DIOR (Duurzame Inrichting Openbare Ruimte), LIOR (Leidraad Inrichting Openbare Ruimte) en DUOR (Duurzaam Uitvoeringsprogramma Openbare Ruimte). In het programma wordt hier de komende periode veel inzet op gepleegd. Waarbij DIOR en LIOR de voorlopers zijn van het UIOR. Eerst moet immers keuzes gemaakt worden over de gewenste inrichting van de openbare ruimte voordat dit invulling krijgt in een uitvoeringsprogramma. Uiteindelijk leidt dit tot heldere beleidsmatige keuzes, een leidraad o.b.v. het beleid voor werkzaamheden door aannemers en een meerjarig uitvoeringsprogramma voor interne werkzaamheden voor de komende decennia.

Nr.	Inspanningen	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
3a	Opstellen en vaststellen van DIOR	Integraal beleidskader voor duurzame inrichting van de openbare ruimte.		
3b	Opstellen en vaststellen van LIOR	Inrichtingseisen aan de openbare ruimte aan de hand van een leidraad.		
3c	Opstellen en vaststellen van DUOR	Meerjarig uitvoeringsprogramma voor de openbare ruimte.	-	-

Het proces van de Duurzame Inrichting Openbare Ruimte (DIOR) en Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) zijn na de zomer van 2023 gestart. Hier is gekozen voor een stevig en degelijk proces, om dit onderwerp de aandacht te geven die het verdient. In de eerste fase zijn analyses gemaakt van alle civiele assets binnen de gemeente. Dit heeft o.a. betrekking op areaal, beeldkwaliteit en technische kwaliteit. Op basis van deze informatie worden vervolgens scenario's

opgesteld om te bepalen hoe wij als gemeente willen hoe de openbare ruimte van de toekomst eruit ziet. Dit zal in het najaar van 2024 zijn afgerond. Op basis van de gekozen scenario's wordt het mogelijk om te komen tot een meerjarig uitvoeringsprogramma (DUOR).

4. Duurzame koppelkansen projecten -> Strategisch doel 2, 3, 5, 6

Met de duurzame inrichting van de openbare ruimte is de (integrale) inhoud van de projecten in de openbare ruimte geborgd. Tot die tijd is aandacht gevraagd voor de projecten op de kortere termijn. De behoefte bestaat om meer in control te komen verschillende doelstellingen meer in samenhang te benaderen. Dit krijgt vorm door vanuit een uniform format te werken waarin de werkvoorraad van projecten is weergegeven, inclusief bijbehorende koppelkansen. Om dit in de praktijk goed te laten verlopen is een professionalisering nodig van het projectmatig werken en zijn vernieuwde (integrale) werkprocessen nodig.

Nr.	Inspanningen	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
4a	Format voor de werkvoorraad van projecten	Eenduidig overzicht waarin de status van alle civiele projecten zijn weergegeven.		
4b	Koppelkansen (duurzame en regulier) benutten in projecten	Structureel borgen van koppelkansen bij nieuwe projecten.		
4c	Werkproces civiele projecten en gebiedsontwikkelingen	Eenduidige werkwijze bij projecten en voor de afstemming tussen clusters.		

Voor alle projecten die in de openbare ruimte plaatsvinden liggen voor de totstandkoming van het DIOR en DUOR al kansen op het gebied van structuur en duurzame koppelkansen. Inmiddels zijn voor de desbetreffende jaren de projecten in beeld gebracht. De bijbehorende koppelkansen zijn in de meeste gevallen geïdentificeerd, maar het blijkt in praktijk nog niet altijd makkelijk om die te waarborgen. Inmiddels zijn wel al een paar projecten onder uitvoering met klimaatadaptieve oplossingen. Ook komt het voor dat een koppelkans tot vertraging of hogere kosten ledit, waardoor de meerwaarde niet altijd evident is. De aanpak is vooral gestoeld op het inzichtelijk hebben van de werkvoorraad, vervolgens koppelkansen te signaleren en daar vervolgens een goede afweging voor te maken.

5. Veiligheid in de openbare ruimte -> Strategisch doel 3, 4

De focus van het programma Leefbaarheid ligt op buiten; de openbare ruimte. Dit geldt ook voor veiligheid. Daarbij zijn enkele aspecten die voor veiligheid in de gemeente het meest in het oog springen. Hier wordt de focus op gelegd, om daarmee ruimte te scheppen aan verbetering op deze aspecten naast de vele operationele werkzaamheden die van toepassing zijn voor het borgen van veiligheid. Het betreft beleving, jeugdproblematiek en fysieke inrichting. Allemaal in relatie tot de openbare ruimte.

Nr.	Inspanningen	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
5a	Datagedreven werken	Inzicht in de objectieve en subjectieve veiligheidsbeleving van inwoners.		
5b	Interne samenwerking voor jeugdoverlast- en criminaliteit	Elkaars energie en inzet benutten door verschillende perspectieven aan elkaar te koppelen.		
5c	Aansluiten bij het Buurten in de buurt	Veiligheidsissues in de buurt komen stelselmatig boven water.		
5d	Veiligheid in de openbare ruimte in kaart	Informatie over de meest voorname knelpunten op het gebied van veiligheid in de openbare ruimte.		

In de afgelopen periode zijn geen grote stappen gezet op het gebied van veiligheid in de openbare ruimte. De meeste werkzaamheden worden verricht in de lijn en zijn incident gedreven. Mede vanwege personele ontwikkelingen is het nog niet goed gelukt om boven het dagelijkse uit te stijgen en tot inzichten te komen rondom objectieve en subjectieve veiligheidsbeleving of veiligheidsknelpunten in de openbare ruimte. De financiële consequenties zijn minimaal, omdat hier geen bijbehorende budgetten aan gekoppeld waren. Wel is meer capaciteit vrijgemaakt voor de boa's, hetgeen een positieve invloed heeft op het aspect veiligheid.

6. Datagredeven werken -> Strategisch doel 1, 2, 3, 4, 5, 6

De wens om meer datagedreven te werken komt terug in alle strategische doelstellingen, programmalijnen en maatschappelijke effecten. Met het datagedreven werken ontstaat, naast de praktische inspanningen, een objectiever beeld van de effecten die worden nagestreefd. Aan de voorkant helpt het om de behoeften beter te kunnen duiden, maar het is ook helpend in de analyses van specifieke inspanningen. Daarmee worden inspanningen doelmatiger en is de ruggengraat van de monitoring van het programma.

Het datagedreven werken heeft tot nu toe vooral vorm gekregen in het analytischer werken. In de wijken en buurten wordt gekeken naar inwonersprofielen, de database van meldingen en historische wijkinitiatieven. Wel kan aan de datakant nog stappen gezet worden wat betreft standaardisatie.

1.2 Financiële vertaling ontwikkelingen

In onderstaande tabel staan de ontwikkelingen/veranderingen t.o.v. voorgaande begrotingen/de kadernota.

Pr.	Programmalijn	Omschrijving Programmalijn	Begroting 2024	V/N	Toelichting
P1	1.2	Gebiedsvisie amoveringslocaties 150 Kv	0	n.v.t.	n.v.t.
P1	1.3	Beschoeiing watergangen**	60.000	Geen afwijking	Inventarisatie wordt op dit moment opgestart.
P1	1.5-1	Projectleider A27**	110.000	Geen afwijking	Loopt
P1	1.5-2	Parkeerbeleid actualiseren**	55.000	N=6.000	Parkeerbeleid is boven budget gegund
P1	1.5-3	Bebording waterwegen**	47.000	Geen afwijking	Volgt later
P1	1.6-1	Beheercapaciteit*	80.000	Geen afwijking	Is structureel toegevoegd aan formatie, vacature is ingevuld
P1	1.6-2	Actualisatie beheergegevens en databeheer openbare ruimte**	180.000	Geen afwijking	Opdracht is uitgezet en loopt , eindafrekening volgt later.
P1	**Totaal**		**532.000**		

* Structurele uitgaven t.b.v. extra capaciteit
** Dekking uit Vrije Algemene Reserve

Voor het programma Leefbaarheid zijn zeven ontwikkelingen voorzien. Het merendeel van de ontwikkelingen zijn eenmalige uitgaven voor 2024 dat grotendeels wordt gedekt uit de Vrije Algemene Reserve . De programmalijnen voor Leefbaarheid zijn sociale cohesie (1.1), participatie en

eigenaarschap (1.2), openbare ruimte (1.3), veiligheid (1.4), mobiliteit (1.5) en vergroening (1.6). De meeste ontwikkelingen zijn van toepassing voor mobiliteit en vergroening.

1.3 Toelichting op de tabel

P1.2 Gebiedsvisie amoveringslocaties 150 Kv
Inrichtingsplan voor vrijkomende locaties nabij hoogspanningsmasten van de 150 kV lijn binnen Geertruidenberg en Raamsdonksveer. Met als doel de ruimtelijke kwaliteit van deze gebieden te waarborgen of te verbeteren.
Dit project krijgt invulling in 2025.

P1.3 Beschoeiing watergangen:
Inventariseren van status gemeentelijke beschoeiingen langs watergangen, met bijbehorend handelingsperspectief.
De inventarisatie is opgestart en later dit jaar worden de resultaten verwacht.

P1.5-1 Projectleider A27:
Externe capaciteit voor het project van de A27.
Projectleider is ingehuurd en voert de werkzaamheden uit voor dit project.

P1.5-2 Parkeren:
Opvolging van motie waarbij door de Raad is besloten dat het parkeerbeleid in 2024 geactualiseerd wordt.
De opdracht voor het parkeerbeleid is aanbesteed en gegund. De werkzaamheden liggen op schema. Bij de Turap 2 zal het actuele noodzakelijke budget worden aangepast.

P1.5-3 Bebording waterwegen:
Eenmalig op orde brengen van de vaarwegbebording langs de Donge.
Nog niet mee gestart, werkzaamheden volgen later.

P1.6-1 Beheercapaciteit:
Om de ambities meer houvast te geven is structureel extra beheercapaciteit nodig. Door het verzamelen, organiseren en openen van data en daarmee productiviteit, efficiëntie en besluitvorming te verbeteren van alles in de openbare ruimte.
Is structureel toegevoegd aan formatie, vacature is ingevuld.

P1.6-2 Beheergegevens en databeheer:
Van de openbare ruimte zijn nog niet alle beheergegevens op orde in Geertruidenberg en Raamsdonksveer, na een geslaagde pilot in 2022/2023 is dit wel het geval in Raamsdonk. Continuering van de pilot en afronding van het totale areaal.
De opdracht is uitgezet en wordt momenteel uitgevoerd. Prognose is dat we ruimschoots onder de 180 k blijven. Bij de opstelling van de Turap 2 zal de raming worden geactualiseerd.

1.4 Beleidsindicatoren

Onderstaande tabel is geactualiseerd op basis van de begrotingswijziging van het collegeakkoord. De wijzigingen hebben relatie met de aangescherpte maatschappelijke effecten bij de strategische doelen. Voor de meeste beleidsindicatoren is het streven de het cijfer, het aantal of het % stijgt. Voor een enkele is daling het gewenste effect op de langere termijn.

Strategisch doel	Beleidsindicatoren	Meest recente meting	Beoogd 2024	Aanpassing TR
1. Verbeteren van de sociale cohesie	- % tevredenheid over thuis voelen in de gemeente	79,8%	80%	
	- % tevredenheid in klaar staan voor elkaar	58,9%	60%	
	- Aantal wijkbudgetten aangevraagd (t.b.v. buurtactiviteiten)	9	20	10 (2023)
	- Aantal burgerinitiatieven	22	70	55 (2023)
	- Aantal acties vanuit de wijktafels	39	50	
	- Aantal bewonerscomités	33	50	34 (2023)
2. Verhogen inzet en eigenaarschap	- Cijfer betrekken en samenwerken	5.9	6.0	
	- Aantal onderhoudsovereenkomsten met inwoners	15	25	
	- Aantal meldingen ideeën wijk & buurt	12	20	17 (2023)
3. Verbeteren fysieke aspecten openbare ruimte	- Cijfer zorg voor woon- en leefomgeving	6.6	6.8	
	- % tevredenheid in schoon en netjes	54,8%	60%	
	- Aantal meldingen afval	381	300	
	- % tevredenheid over geen dingen kapot in openbare ruimte	69,1%	70%	
	- Aantal meldingen civiel openbare ruimte (wegen, riolering, groen, verlichting, voorzieningen)	2779	2500	
	- Aantal duurzame koppelkansen benut in openbare ruimte	*	10	
4. Verhogen veiligheid	- % tevredenheid in veilig in de buurt	89%	90%	
	- % tevredenheid in van overlast buurtbewoners	67%	70%	
	- Aantal initiatieven voor veilige fysieke inrichting	*	5	
	- Aantal meldingen handhaving en overlast (totaal)	1522	1250	
5. Verbeteren bereikbaarheid	- % tevredenheid in verkeersveiligheid	72%	75%	
	- Aantal aanrijdingen met letsel	20	10	
	- Aantal ongevallen met materiele schade	100	50	
	- Aantal meldingen verkeersveiligheid	125	62	
	- Aantal meldingen parkeer- en verkeersoverlast	593	500	
6. Stimulering vergroening	- % tevredenheid in genoeg groen	66,5%	70%	
	- % tevredenheid in onderhoud van groen	49,9%	55%	
	- Aantal meldingen groen	1001	800	
	- Aantal bomen	13.321	13.421	
	- Groen van het oppervlak van de gemeente (exclusief agrarisch)	26,3% (2022)	28%	

* Zaken waar data nu nog ontbreekt, maar dit nader wordt onderzocht.

1.5 Investeringen

In de volgende tabel zijn de mutaties op de investeringen van programma 1 opgenomen.

Begroot	Wijziging	Nieuw begroot	Krediet omschrijving	Toelichting - Besluit
€ 50.000	€ 25.000	€ 75.000	24 Shovel	Marktonderzoek wijst uit dat het budget verhoogd moet worden. Besluit: Krediet met € 25.000 verhogen.
€ 99.000	- € 17.000	€ 82.000	24 Houten brug Commandeurstraat	Begroot bedrag te hoog ingeschat. Besluit: Krediet met € 17.000 verlagen.
€ 33.000	€ 17.000	€ 50.000	24 Houten brug Koningspark	Begroot bedrag te laag ingeschat. Besluit: Krediet met € 17.000 verhogen.
€ 0	€ 100.000	€ 100.000	24 Fiets en wandelroute Markt Geertruidenberg	Verbeteren verkeersveiligheid voor het langzaamverkeer conform extra opdracht vanuit de raad. Besluit : Nieuw krediet opnemen van € 100.000.
€ 19.732	- € 19.732	€ 0	20 Onderkomen zeeverkenners Mafeking.	Met het besluit van 14 maar 2024 is een nieuw krediet beschikbaar gesteld voor de nieuwbouw op een andere locatie. Het huidige (voorbereidings) krediet voor de verbouwing op van de loods aan de Statenlaan kan hiermee komen te vervallen. Besluit: Krediet met € 19.732 verlagen en krediet afsluiten.
€ 1.000.000	- € 1.000.000	€ 0	24 Reconstructie Kruising Stationsweg - Gasthuisstraat -Plantsoen	Het reeds beschikbaar gestelde krediet van €1.000.000 t.b.v. de reconstructie van de blackspot Gasthuisstraat-Stationsstraat-Plantsoen in te trekken. In een RIB is nadere informatie verstrekt. Besluit: Krediet in te trekken.
€ 0	€ 1.000.000	€ 1.000.000	24 reconstructie van de blackspot Maasdijk-Collegeweg	Een krediet van €1.000.000 t.b.v. de reconstructie van de blackspot Maasdijk-Collegeweg beschikbaar te stellen. In een RIB is nadere informatie verstrekt. Besluit : Nieuw krediet opnemen van € 1.000.000.

1.6 Afwijkingen reguliere taken

In onderstaande tabel worden de belangrijkste afwijkingen op de meerjarenbegroting 2024-2027 toegelicht. In beginsel worden afwijkingen toegelicht wanneer het bedrag groter is dan € 25.000. Indien er sprake is van afwijkingen lager dan € 25.000 maar van politiek bestuurlijke importantie worden deze afwijkingen eveneens toegelicht.
Afwijkingen lager dan € 25.000, zuiver administratieve mutaties of budgettair neutrale mutaties, zijn wel opgenomen in de begrotingswijziging.

Omschrijving	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
Plantsoenen en parken: Personeel Mid Zuid Algemene prijsindexering 9,8% per 1 januari 2024. Verhoging heeft een structureel karakter.	N	79.000	N	79.000	N	79.000	N	79.000
Plantsoenen en parken: Onderhoud Gazons Verhoging uitvoeringskosten maaien gazons en bloemrijk gras. 2024 incidentele verhoging € 50.000 en vanaf 2025 structureel verhoging € 128.000.	N	50.000	N	128.000	N	128.000	N	128.000
Saldo van de opgavemutaties > 25.000	**N**	**129.000**	**N**	**207.000**	**N**	**207.000**	**N**	**207.000**
Saldo van de opgavemutaties < 25.000	V	71.000	V	91.000	V	91.000	V	91.000
Totaal Saldo van de opgavemutaties	**N**	**58.000**	**N**	**116.000**	**N**	**116.000**	**N**	**116.000**

Programma 2 Opgave Duurzaamheid

2.1 Ontwikkelingen

2.1 Ambitie en strategie

2.1.1 Ambitie

Onze hoofddoelstelling

De centrale ambitie en hoofddoelstelling van dit programma is: een duurzaam, fossielvrij, circulair en klimaatbestendig Geertruidenberg in 2050 of eerder. Dit programma draagt daarmee bij aan een duurzaam en toekomstbestendig Geertruidenberg. Waar we nu én in de toekomst fijn met elkaar kunnen wonen, werken en recreëren.

2.1.2 Strategische doelstellingen

Duurzaamheid is een breed begrip. Als gemeente richten wij ons op vier grote thema's:

1. **Een energieneutraal en fossielvrij Geertruidenberg in 2050 of eerder**
   We werken aan een toekomstbestendig energiesysteem in onze regio. We verminderen onze energiebehoefte door in te zetten op besparing. De energievraag die overblijft vullen we in door duurzame energie op te wekken.

2. **Alle verplaatsingen in Geertruidenberg zijn in 2050 duurzaam**
   We stimuleren actieve mobiliteit (lopen en fietsen), zorgen voor aantrekkelijk openbaar- en deelvervoer en schakelen om naar elektrische voertuigen of voertuigen op hernieuwbare brandstoffen.

3. **Een circulair Geertruidenberg in 2050**
   We gooien per inwoner veel minder weg. Het afval dat overblijft scheiden we slim, zodat we het kunnen opwaarderen en hergebruiken als grondstof. We geven het goede voorbeeld en kopen circulair in. We experimenteren met het verbinden van reststromen in de gemeente en zetten in op bewustwording.

4. **Een klimaatbestendig Geertruidenberg in 2050 of eerder**
   We vergroenen onze gemeente; zo voorkomen we hittestress, herstellen we het ecosysteem en stimuleren we biodiversiteitsherstel. We verbeteren onze bodem- en waterkwaliteit. Ruimte voor 'groen' en 'blauw' wordt leidend in onze ruimtelijke plannen. We maken onze gemeente klaar voor meer extreme weersomstandigheden.

2.1.3 Maatschappelijke effecten

Deze vier thema's zien we als de programmalijnen voor het programma duurzaamheid. Per programmalijn formuleren we een aantal maatschappelijke effecten die we willen bereiken:

1. Een energieneutraal en fossielvrij Geertruidenberg in 2050
   a. Een toegankelijk, duurzaam en toekomstbestendig energiesysteem
   b. 33% warmtebesparing t.o.v. 2018 in 2050, 15% in 2030
   c. 100% van de verbruikte energie wordt duurzaam opgewekt in 2050

2. Alle verplaatsingen in Geertruidenberg zijn in 2050 duurzaam
   a. Een volledig dekkende oplaadinfrastructuur
   b. Meer deelvervoer en daarmee minder auto's
   c. Duurzame voertuigen (elektrisch en waterstof) zijn de norm
   d. Per fiets en te voet is zo aantrekkelijk

mogelijk

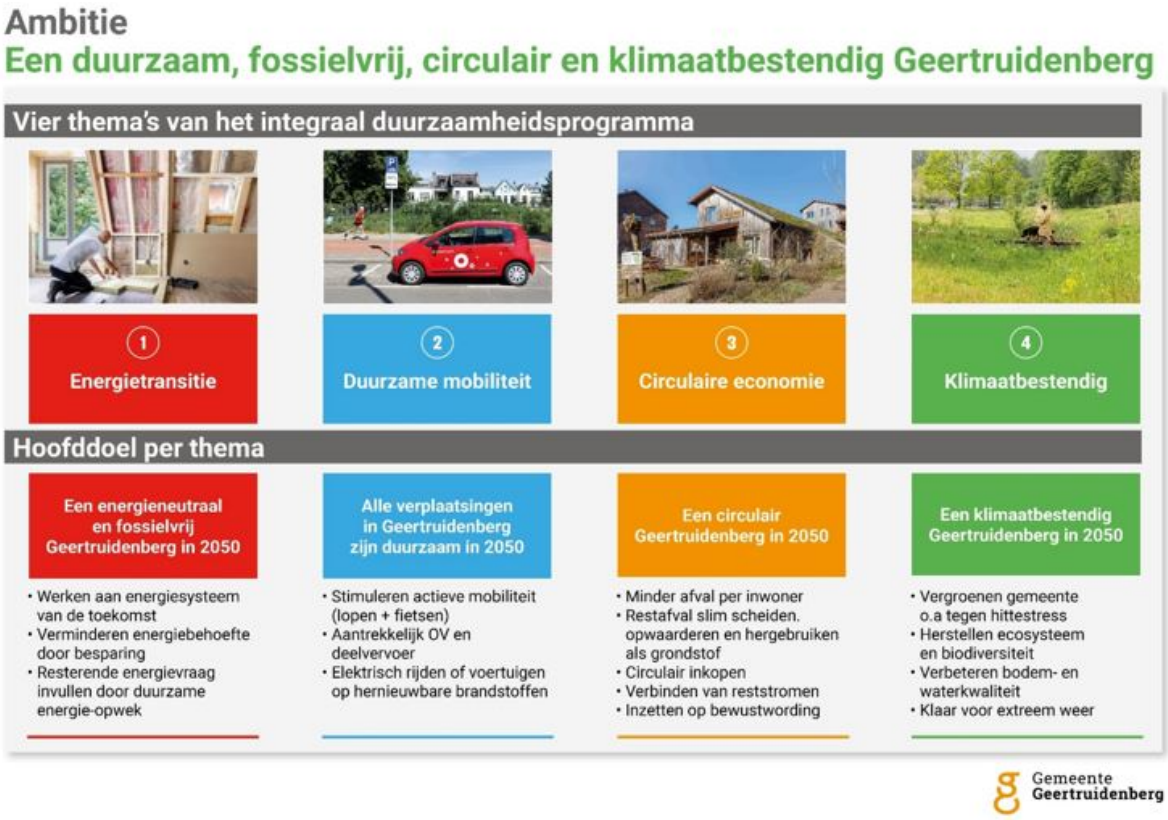
3. Een circulair Geertruidenberg in 2050
   a. 100% hergebruik primaire grondstoffen in 2050, 50% in 2030
   b. Geen restafval meer in 2050, maximaal 30 kg in 2030
   c. 50% minder gebruik primaire grondstoffen in 2030

4. Een klimaatbestendig Geertruidenberg in 2050 of eerder
   a. Herstel ecosysteem en biodiversiteit
   b. Geen hittestress én wateroverlast in 2050
   c. Vergroende omgeving, meer m2 groen van hoogwaardigere kwaliteit t.o.v. 2023
   d. Verbeterde luchtkwaliteit t.o.v. 2023

2.1.4 Afbakening

In dit programma beperken we ons tot de vier genoemde hoofdthema's: energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatbestendigheid. Leidend voor dit programma is het overzicht op de volgende pagina (figuur 2)

Er zijn andere inhoudelijke thema's en beleidsvelden die direct te maken hebben met het thema duurzaamheid of er nauw mee verwant zijn. Projecten en inspanningen in dit programma zorgen wellicht voor effecten op andere thema's, zoals gezondheid en leefbaarheid. En voor het behalen van doelen in dit programma zijn wij bijvoorbeeld afhankelijk van keuzes die gemaakt worden in ruimtelijke ordening en beheer. In hoofdstuk 3.4 gaan wij verder in op de relatie en overlap met andere beleidsthema's

2.2 Aanpak

De transitie naar een toekomstbestendige en duurzame gemeente kenmerkt zich door onzekerheden en is per definitie niet te vangen in een blauwdruk of vastomlijnd stappenplan. Geertruidenberg is,

net als andere gemeenten, volop aan het leren en experimenteren hoe zij haar duurzame doelen gaat realiseren. We gaan zo doelmatig mogelijk aan de slag, maar we weten ook dat een transitie niet lineair verloopt. Dit programma geeft aan wat er nodig is om dat iteratieve proces van een transitie aan te gaan, met de kennis van vandaag. Het houdt rekening met ontwikkelingen, onzekerheden en afhankelijkheden van andere partijen. Het gaat uit van de lokale sterktes van Geertruidenberg en focust op wat wij nu kunnen en moeten doen om de transitie naar een duurzame gemeente te versnellen. We richten ons op de maatregelen en activiteiten die de meeste impact hebben. En kijken wat we op korte termijn kunnen doen om de transitie naar een duurzame gemeente op lange termijn zo gemakkelijk mogelijk te laten verlopen.

De aanpak zoals hierboven beschreven is nog steeds van kracht. Het centrale vertrekpunt voor alle maatregelen en activiteiten die we treffen zijn de onderstaande programmalijnen, waarbij dus altijd een afweging wordt gemaakt ten aanzien van de meerwaarde voor de strategische doelen en maatschappelijke effecten.

2.2.1 Programmalijnen

1. Energietransitie

De energietransitie bestaat op hoofdlijnen uit twee onderdelen: de omschakeling van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen en het verminderen van onze energiebehoefte. Deze twee onderdelen zijn allebei een grote uitdaging, maar hangen wel nauw met elkaar samen. We behandelen ze daarom onder één programmalijn, maar werken wel aparte doelen en projecten uit.

Naar een toekomstbestendig energiesysteem

De omschakeling van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen bestaat uit een aantal stappen:

- Het duurzaam opwekken van energie, bijvoorbeeld met zonnepanelen;
- Het aanpassen van de huidige energie infrastructuur naar een toekomstbestendige infrastructuur, waaronder de uitfasering van aardgas;
- Het opslaan van energie om de ongelijktijdigheid van vraag en aanbod te kunnen regelen.

Afgelopen jaren hebben we in Geertruidenberg al hard gewerkt om dit mogelijk te maken. Er liggen steeds meer zonnepanelen op onze daken en op het water en we hebben in de regio nieuwe plannen gemaakt voor de energietransitie in de RES 1.0. Komend jaar werken we toe naar de RES 2.0 waarin we alle ontwikkelingen op gebied van elektriciteit en warmte meenemen.

In de uitvoering van de energietransitie lopen we tegen een aantal complexe knelpunten aan. Het belangrijkste probleem is netcongestie in de regio. De opgave om energieneutraal te worden is daardoor een stuk moeilijker geworden. Dat betekent dat we niet alleen met ambitie, maar ook met realisme moeten kijken naar de energietransitie. Grootschalige duurzame energie opwek is op dit moment moeilijk. Geertruidenberg zet daarom in op het mogelijk maken van de elektriciteitsinfrastructuur, die door het Amerknooppunt van landelijk belang is. Daarnaast kan de gemeente het ondanks de beperkingen op het elektriciteitsnet al wel in beleid schetsen onder welke voorwaarden grootschalige opwek en opslag mogelijk is. Zo spelen we in op de situatie waarbij de knelpunten op het elektriciteitsnet opgelost zijn.

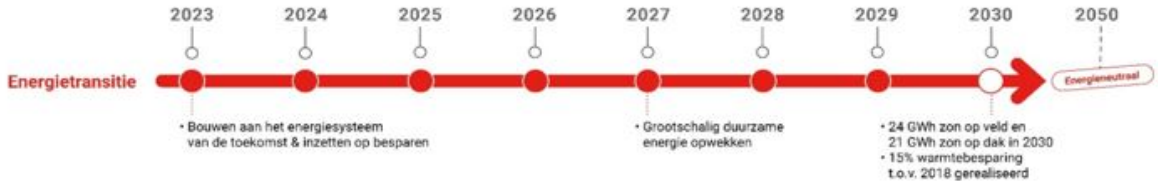
Kortom: komende jaren bouwen we hard aan het energiesysteem van de toekomst en maken we de weg vrij om onze duurzame energie opwek vanaf 2027 enorm op te schalen.

Energie besparen in de gebouwde omgeving

De meest duurzame energie is energie die je niet gebruikt. Daarom zetten we fors in op

energiebesparing. Het grootste deel van deze besparing realiseren we door het isoleren van woningen en bedrijfsgebouwen. Op het gebied van warmte is de doelstelling duidelijk: uiterlijk in 2050 worden alle gebouwen in de gemeente duurzaam verwarmd zonder fossiel gas. Een ambitieuze opgave, want het merendeel van de gebouwen gebruikt op dit moment nog aardgas voor ruimteverwarming, warm water, koken, of voor bedrijfsprocessen. Als regisseur van de warmtetransitie jaagt de gemeente de komende jaren verdere stappen aan naar een toekomstbestendige gebouwvoorraad. Dat betekent isoleren en besparen, zowel gemeente breed als gebiedsgericht via buurtuitvoeringsplannen, en de overstap naar aardgasvrije warmtealternatieven faciliteren. Uitgangspunt daarbij is dat maatregelen die worden genomen en het alternatief voor aardgas technisch en financieel haalbaar is voor alle inwoners en ondernemers.

Voor de slechter geïsoleerde woningen zetten we een lokale isolatiesubsidie op, zodat we een flinke slag kunnen maken. Ook gaan we door met het verduurzamen we ons eigen gemeentelijk vastgoed, zodat wij als gemeente het goede voorbeeld geven. In de besparingsopgave trekken we samen op met onze realisatiepartners om plannen en ambities goed op elkaar af te stemmen en geen kans voor verduurzaming onbenut te laten.

Nr.	Inspanningen	Bijdrage strategische doelen	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
1.1	Toekomstbestendig energiesysteem	Energietransitie		
1.2	Energiebesparende maatregelen	Energietransitie		
1.3	Duurzaam opwekken van energie	Energietransitie		
1.4	Warmtenet	Energietransitie		

Voor wat betreft de Energietransitie wordt dagelijks invulling gegeven aan de hierboven beschreven uitdagingen. De meest in het oog springen zijn de onderliggende zaken.

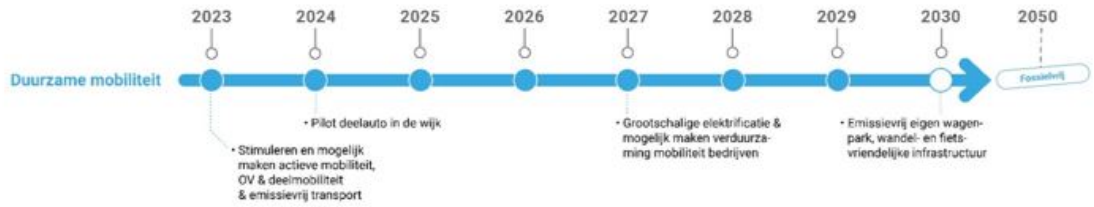
- Het duurzaam opwekken van energie. Wij stimuleren inwoners en bedrijven om schone energie op te wekken. Als gevolg daarvan liggen steeds meer daken vol met zonnepanelen en zijn warmtepompen steeds meer voorkomend.
- Het aanpassen van de huidige energie infrastructuur naar een toekomstbestendige infrastructuur. Als kleine gemeente spelen we een grote rol in de regionale energievoorziening op het gebied van elektriciteit. Met de ontwikkelingen in de netcongestie, aanlanding van wind op zee en waterstof komen steeds meer zaken samen op een klein gebied. Hier zetten wij stevig op in om dit zo goed mogelijk te laten verlopen, waarbij de leefbaarheid van de gemeente gewaarborgd blijft. Ook zijn we actief in de eerste inventarisaties voor gasvrije wijken.
- Het besparen van energie. Vanuit het Rijk zijn meerdere subsidies beschikbaar om mensen te stimuleren isolatiemaatregelen te nemen in huis. Het isoleren van een huis is altijd wenselijk, omdat hiermee energie bespaart wordt dat niet te hoeft worden opgewekt.

2. Duurzame Mobiliteit

Om te komen tot een fossielvrije gemeente moeten we ook werken aan andere manier van vervoer. Duurzame mobiliteit kan grofweg opgeknipt worden in twee delen: deel- & openbaar vervoer en infrastructuur. Onder deel- en openbaar vervoer valt alles van de bus tot deelfietsen en –auto's. En onder infrastructuur valt alles van fietspaden tot oplaadinfrastructuur.

De meest duurzame mobiliteit is geen mobiliteit, of in ieder geval die vorm waarvoor je geen motorvoertuig nodig hebt. Daarom zetten we ten eerste in op verplaatsingen met de personenauto verminderen, door fietsen, openbaar vervoer en wandelen aantrekkelijker te maken. We inventariseren de knelpunten, pakken deze aan en verbeteren onze fietsinfrastructuur waar mogelijk. Dit alles komt terug in het gemeentelijke mobiliteitsplan. Daarnaast stimuleren we openbaar vervoer en deelvervoer, het liefst zo snel mogelijk fossielvrij. Hierdoor worden verplaatsingen efficiënter, omdat we meer mensen met minder voertuigen van A naar B kunnen brengen. De autoverplaatsingen die vervolgens nog nodig zijn, maken we zo duurzaam mogelijk door duurzaam rijden te faciliteren en stimuleren.

Afgelopen jaren hebben we in Nederland een enorme groei aan elektrische auto's gezien. Ook in Geertruidenberg verwachten we een verdere toename van het aandeel elektrisch rijders. Dit willen wij stimuleren en zeker niet afremmen door een beperkt aanbod laadpalen in de publieke ruimte. We bewegen mee met de vraag naar reguliere laadpalen; we plaatsen bij aanvragen van bewoners en hanteren daarin de ladder van laden. Als we zien dat het aanbod achter blijft bij de vraag plaatsen we ook proactief, dus zonder bewonersaanvraag, extra laadpunten. Bovendien stimuleren we aankomende jaren ondernemers in onze gemeente om over te stappen op duurzame mobiliteit – bijvoorbeeld door hun eigen wagenpark te verduurzamen. We geven het goede voorbeeld en pakken in de komende jaren ook ons eigen wagenpark aan.

Nr.	Inspanningen	Bijdrage strategische doelen	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
2.1	Deelmobiliteit	Duurzame mobiliteit		
2.2	Elektrische laadinfrastructuur	Duurzame mobiliteit		
2.3	Voorzieningen openbaar vervoer	Duurzame mobiliteit		
2.4	Fietsnetwerk	Duurzame mobiliteit		

In 2023 hebben we aan de activiteiten rondom duurzaamheid geen prioriteit gegeven. We zijn voornemens om in 2024 enkele inspanningen zoals hierboven beschreven op te pakken. Om daarmee ook concrete stappen te gaan zetten in Duurzame Mobiliteit. Wel zijn we op dit moment reeds actief met de laadpalenvoorzieningen voor elektriciteit op publieke plekken.

3. Circulaire Economie

We verbruiken momenteel veel meer grondstoffen dan onze planeet beschikbaar heeft en de behoefte naar grondstoffen blijft groeien. De huidige onbalans in grondstoffenverbruik is niet oneindig vol te houden. Daarom werkt Nederland toe naar een volledig circulaire economie in 2050, met als tussendoel 50% minder verbruik van primaire grondstoffen in 2030. In een circulaire economie worden materialen en producten die nu nog als afval worden gezien, hergebruikt. Zo hebben we minder of geen nieuwe grondstoffen nodig. De nationale doelen en maatregelen zijn vastgelegd in het Nationale Programma Circulaire Economie.

De opgave om van een lineaire naar een circulaire economie te komen, is een enorme uitdaging. We gaan naar een economisch systeem van gesloten kringlopen waarin grondstoffen, onderdelen en producten hun waarde zo min mogelijk verliezen. Dit doen we door in bestaande productieprocessen efficiënter gebruik te maken van grondstoffen, en als nieuwe grondstoffen nodig zijn, deze zoveel mogelijk duurzaam en hernieuwbaar te produceren. Bovendien is het belangrijk productiemethodes te ontwikkelen op basis van circulair ontwerp. Deze efficiënte en duurzame inzet van grondstoffen is noodzakelijk om de klimaatdoelen te halen.

In Geertruidenberg passen we ons afvalbeleid aan: we gaan meer en efficiënter afval scheiden. Dat maakt het hergebruik en opwaarderen van 'afval' makkelijker. We gebruiken nieuwe normeringen, ontwikkelen een financiële prikkel, maar zetten ook zachte instrumenten in als bewustwordingscampagnes. Daarnaast zetten we circulariteit centraal in ons inkoopbeleid en stimuleren we ondernemers in onze gemeenten gebruik te maken van elkaars afvalstromen.

Nr.	Inspanningen	Bijdrage strategische doelen	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
3.1	Duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid	Circulariteit		
3.2	Scheiden van afval bij particulieren	Circulariteit		
3.3	Circulaire bedrijfsvoering	Circulariteit		

Op het gebied van circulariteit zijn we op meerdere aspecten actief. Ten eerste zetten we voor de afval bij particulieren in op zo hoog mogelijke scheidingspercentages, omdat hiermee de grondstoffen die hieruit voortkomen kunnen worden hergebruikt. De invoer van Diftar in 2025 gaat hier een grote rol in spelen, maar ook alle voorzieningen om dit mogelijk te maken spelen hierin een grote rol. We hebben nog een slag te slaan in de uiteindelijke afvalverwerking, hetgeen voorbij de wettelijke taken rijkt.

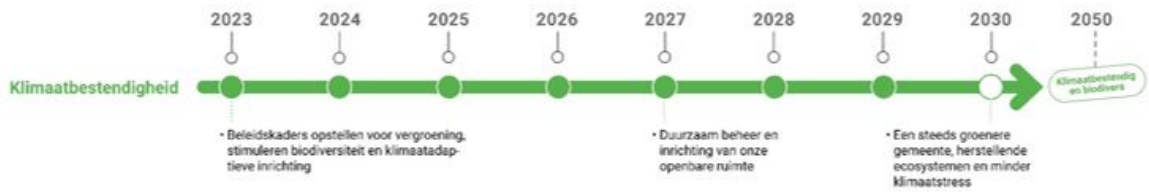
Verder stimuleren we bedrijven om na te denken over een andere bedrijfsvoering, waarin producten en afval op een andere manier een rol krijgen. Door demontabele of biobased producten te gebruiken ontstaan andere waardeketens. Afval van bedrijven loopt in de basis niet via de gemeente, maar we zijn aan het onderzoeken of we hier positieve bijdrages kunnen leveren. De insteek is dat de bedrijven van elkaar leren, waardoor meer inzicht en handelingsperspectief ontstaat. Een écht circulaire economie is een proces van de lange adem.

We zijn ons inkoop- en aanbestedingsbeleid aan het herzien. Hierin krijgt duurzaamheid en circulariteit een prominente rol, waardoor circulariteit ook voor alle activiteiten van de gemeente getoetst wordt.

4. Klimaatbestendigheid

Naast bijdragen aan het beperken van klimaatverandering is er ook een noodzaak ontstaan om ons voor te bereiden op het nu al veranderende klimaat. We zien hier steeds meer praktijkvoorbeelden van in Nederland. Van snikhete zomers, tot overstromingen in Limburg. Vanuit het Nationaal Deltaprogramma en de Nationale Adaptatiestrategie komt Nederland in beweging om onze leefomgeving aan te passen aan veranderende weers- en landschapsomstandigheden. De grote uitdaging hierbij is dat de voordelen van klimaatadaptieve maatregelen niet altijd tot direct meetbare of monetair aantrekkelijke resultaten leiden. Dus hoewel de noodzaak voor klimaatadaptatie steeds groter wordt en de maatregelen vaak de leefomgeving verfraaien, is het altijd de vraag hoeveel maatregelen 'genoeg' zijn. De klimaatscenario's van het KNMI leveren hierin elke ca. 10 jaar nieuwe inzichten over de mate van hevige regenval, stormen, hitte, droogte en kans op overstroming waar Nederland mee te maken krijgt.

Om deze veranderende en meer extreme weersomstandigheden het hoofd te bieden, vergroenen we komende jaren onze gemeente. Meer groen zorgt voor verkoeling bij hitte en betere afwatering bij zware regen. We zorgen ook voor voldoende waterberging, dat weer helpt bij droogte. Bovendien zorgt meer groen ook voor een fijne ervaring van de publieke ruimte. Daarbij is het wel belangrijk dat we onze 'menselijke' kijk op groen bijstellen. In plaats van alleen de kijken naar de esthetische waarde van groen (een mooi gemaaid grasveld, leuke bloemen), moet de functie van het groen centraal staan. Natuurlijke processen moeten weer leidend worden. Dat betekent bijvoorbeeld dat we geen planten meer aanplanten op esthetische waarde, maar dat we inheemse, streekeigen planten aanbrengen om het ecosysteem te herstellen. Ook bij het beheer van het groen wordt de functie van het groen centraal gesteld. We maken vergroening leidend in onze ruimtelijke inrichting en stellen een Duurzame Inrichting Openbare Ruimte (DIOR) op. Duurzame inrichting van onze gemeente biedt ook kansen om biodiversiteit in Geertruidenberg te herstellen. We maken dit expliciet in een soortenmanagement plan. Dit plan omvat een aanpak voor de gebouwgebonden soorten maar ook een plan voor biodiversiteitsherstel. Het ecosysteem denken wordt daarin leidend. Tot we een DIOR hebben, pakken we geplande werkzaamheden aan als kans en kijken we waar we deze nu al kunnen verduurzamen.

Nr.	Inspanningen	Bijdrage strategische doelen	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
3.1	Biodiversiteit stimuleren	Klimaatneutraal		
3.2	Klimaatadaptieve openbare ruimte	Klimaatneutraal		
3.3	Vergroenen van gemeente	Klimaatneutraal		
3.4	Watoverlast voorkomen	Klimaatneutraal		
3.5	Hittestress verminderen	Klimaatneutraal		

Voor het klimaatbestendig maken van de gemeente lopen meerdere sporen. Allereerst willen we inwoners stimuleren om klimaatadapatief te handelen, hiervoor hebben we verschillende initiatieven in het leven geroepen. Waaronder een 'Groen voor grijs dag', NK Tegelwippen, Geveltuintjes subsidie en Klimaatsubsidie. Ook wordt gewerkt aan een waterloket, om mensen online meer inzicht te verschaffen over de mogelijkheden.

Daarnaast proberen we als gemeente zelf ook zo goed mogelijk klimaatadaptief te handelen. Hiervoor wordt o.a. een training klimaatadaptie aangeboden aan een grote groep medewerkers. Maar ook worden projecten nu al op klimaatadaptieve wijze uitgevoerd. Denk daarbij aan waterdoorlatende parkeerplaatsen, gescheiden rioolstelsels en het aanleggen van meer groen. Met de totstandkoming van DIOR wordt dit verder gestandaardiseerd. Ook worden jaarlijks meer bomen geplant om hittestress tegen te gaan en de gezondheid te bevorderen. Om het perspectief op dit onderwerp te vergroten is met het 'Omgevingsprogramma Groen' nieuw beleid ontwikkelt. Tot slot proberen we voor dit onderwerp ook samenwerkingsverbanden aan te gaan met stakeholders die ons kunnen helpen in de uitvoering. Dit is onder andere de woningcorporatie, bomenstichting en natuur- en milieufederatie. Daarmee maken we ook buiten onze eigen invloedsfeer stappen.

2.2 Financiële vertaling ontwikkelingen

Deze paragraaf is de financiële vertaling van het programma voor de jaren 2024 - 2027. NB. Dit zijn dus alleen wijzingen ten opzichte van eerdere begrotingen en de kadernota. Voor het programma duurzaamheid is dit de invulling van de eerder genoemde PM post uit de Voorjaarsnota.

Programmalijnen:
1. Energietransitie
2. Duurzame mobiliteit
3. Circulaire economie
4. Klimaatbestendigheid

Pr.	Programmalijn	Omschrijving Programmalijn	Begroting 2024	V/N	Toelichting
P2	1.1	Ontwikkelen energiesysteem van de toekomst	80.000	Geen afwijking	
P2	1.2	Opstellen en uitvoeren Wijkuitvoeringsplannen Warmtetransitie	30.000	Geen afwijking	
P2	1.3	Permanente informatie- en bewustwordingscampagne	18.500	Geen afwijking	
P2	1.4	Herijking duurzaamheidsprogramma	0	Geen afwijking	
P2	2.1	Faciliteren deelmobiliteit* (* 20.000 wordt gedekt uit de Vrije algemene reserve in 2024 en 2025)	0	Geen afwijking	
P2	2.2	Investeren (fiets)oplaad infrastructuur	15.000	Geen afwijking	
P2	3.1	Stimuleren circulariteit	15.000	Geen afwijking	
P2	4.1	Opstellen DIOR* (*50.000 wordt gedekt uit de Vrije algemene reserve in 2024)	0	Geen afwijking	
P2	4.2	Herstel biodiversiteit en ecosysteem inclusief instandhouding	75.000	Geen afwijking	

P2		Totaal mutaties	233.500		

2.3 Toelichting op de tabel

1.1 Ontwikkelen energiesysteem van de toekomst
Eén van de belangrijkste pijlers van de energietransitie is het energiesysteem, oftewel alle elektriciteits- en warmtevoorzieningen. Geertruidenberg is en blijft een belangrijk knooppunt van beide voorzieningen. Op dit moment is er schaarste op het elektriciteitsnet. Om deze voorziening op korte termijn weer toegankelijk te maken en te houden voor de toekomst, zetten we sterk in een toekomstbestendig systeem. Onder andere TenneT en Enexis ondernemen veel initiatieven die in onze gemeente landen: om dit goed te kunnen begeleiden en inwoners op een goede manier te kunnen blijven voorzien van informatie, maken we €30.000,- per jaar vrij. In 2024 zetten we ons samen met partners in om alle projecten ook ruimtelijk goed te laten landen, hier maken we eenmalig €50.000,- voor vrij.
Op dit onderwerp zijn we dagelijks actief. Vanuit de Powerport Moerdijk worden we daarbij ondersteund door een bureau, hier is inmiddels opdracht toe verleend. In de loop van het jaar zijn nog meer soortgelijke inspanningen voorzien.

1.2 Opzetten en uitvoeren Wijkuitvoeringsplannen Warmtetransitie
De warmtetransitie stopt niet in 2024. Daarom begroten we vanaf 2024 jaarlijks €30.000,- voor het opstellen en uitvoeren van warmteplannen. Daarmee helpen we buurtgericht inwoners stap voor stap met het aardgasvrij maken van hun woning.
Deze werkzaamheden zijn inmiddels uitgevoerd en de bijbehorende plannen zijn opgeleverd.

1.3 Permanente bewustwordings- en informatiecampagne gemeentebreed energie
We merken dat steeds meer mensen bewuster om gaan met energie en maatregelen willen nemen. Een goed teken en een signaal dat o.a. de bewustwordingscampagnes werken. Daarom willen we deze breder opzetten en aanvullen met een permanente informatiecampagne: we merken dat inwoners behoefte hebben aan meer en gerichter informatie over bijvoorbeeld subsidies en maatregelen willen hebben. Daar maken we structureel €25.000,- per jaar voor vrij.
Dit verloopt naar verwachting en uitgaven verlopen gelijkmatig over het jaar.

1.4 Herijking duurzaamheidsprogramma
Iedere vier jaar herijken we het duurzaamheidsprogramma; omdat we vooruit willen kijken, nemen we daarvoor alvast éénmalig 30.000 euro voor op in 2027.
N.v.t.

2.1 Faciliteren buurtmobiliteit
Vrijwel alle vervoersmiddelen in Nederland staan het meerendeel van de tijd stil. Dit is zonde van de ruimte en materialen die nodig zijn voor de bouw van dergelijke middelen. Het delen van mobiliteit neemt in het hele land een flinke vlucht: in Geertruidenberg willen we dit ook mogelijk maken. Samen met inwoners en ondernemers ontwikkelen we een (of meer) deelvervoer-concept waarmee we het aantal auto's terugdringen. Hiervoor maken we in 2024 en 2025 incidenteel €20.000,- vrij.
Deze werkzaamheden zijn nog niet gestart. Wel wordt op dit moment invulling gegeven aan het stuk capaciteit, waarna hier aan het eind van het voorjaar mee gestart kan worden.

2.2 Investeren in (fiets)oplaadinfrastructuur
Elektrisch rijden wordt steeds populairder, zowel de aantallen elektrische auto's als fietsen,

scooters en andere vervoersmiddelen nemen fors toe. Om ervoor te zorgen dat we dit op een goede manier kunnen blijven faciliteren, maken we structureel €15.000,- vrij.
Deze werkzaamheden zijn nog niet gestart. Wel wordt op dit moment invulling gegeven aan het stuk capaciteit, waarna hier aan het eind van het voorjaar mee gestart kan worden.

3.1 Stimuleren circulairiteit
Grondstoffen worden steeds schaarser en het winnen van nieuwe grondstoffen belast het milieu. Om die redenen zetten we steeds meer in op hergebruik van materialen en denken we bij het ontwerpen van nieuwe producten van te voren al na over het hergebruik ná de levensduur. Om onze bedrijven hierin te steunen én zelfs te werken aan een circulair (afval)systeem, maken we structureel €30.000,- per jaar vrij.
Een eerste initiatief van een bedrijf op Dombosch heeft inmiddels plaatsgevonden en is door ons ondersteund. Naar andere initiatieven wordt gezocht, om bedrijven daarmee het beoogde steuntje in de rug te geven.

4.1 Opstellen DiOR
Eén van de grote speerpunten in het programma duurzaamheid, is de Duurzame Inrichting van de Openbare Ruimte (DIOR). Dit traject start al in 2023. In 2024 worden vervolgens de uitvoeringsprogramma's opgesteld. Om ervoor te zorgen dat deze uitvoeringsprogramma's op een duurzame manier worden opgesteld en uitgevoerd, maken we eenmalig €50.000,- vrij. Hiermee geven we als gemeente niet alleen het goede voorbeeld op het gebied van groen/blauwe inrichting, maar pakken we hittestress en wateroverlast aan en herstellen we tegelijkertijd delen van het ecosysteem en onze biodiversiteit.
Dit traject kent doorlopende werkzaamheden en dit verloopt naar wens en volgens verwachting. Een extern bureau ondersteund ons bij deze werkzaamheden.

4.2. Herstellen ecosysteem en biodiversiteit
Het herstellen van het ecosysteem en de biodiversiteit start natuurlijk niet pas bij een DIOR. We nemen al stappen door bijvoorbeeld ecologisch beheer toe te passen op de bermen. Maar ook komende jaren kunnen we investeren in meer groen en blauw. Hiervoor maken we structureel €75.000,- per jaar vrij. Dit zetten we o.a. in voor het uitbreiden van de hoeveelheid en kwaliteit van het groen, het in stand houden hiervan op de langere termijn, maar bijvoorbeeld ook bij het verduurzamen tijdens reeds geplande werkzaamheden in de openbare ruimte.
Voor het benodigde perspectief op dit onderwerp was aanvullend beleid nodig. Daarom is in eerste instantie invulling gegeven aan het Omgevingsprogramma Groen, waarbij een extern bureau ons heeft geholpen. Daarnaast is nog voldoende budget over om fysieke maatregelen en kansen te benutten.

2.4 Beleidsindicatoren

Programmalijn	Beleidsindicatoren	Meest recente meting	Doelstelling	Beoogd 2024	Aanpassingen TR
Energietransitie: fossielvrij en energieneutraal in 2050	% duurzaam opgewekte elektriciteit	11,3% (2021)	100 % van de verbruikte energie wordt duurzaam opgewekt in 2050	12%	
	% energiebesparing t.o.v. 2018	12,5% (2021)	15% warmtebesparing in 2030, 33% in 2050	13%	12,9% (2022)
	% aardgasvrije panden	10,6% (2021)	Verhoging van het aantal aardgasvrije panden	13%	12,6% (2022)

	Aantal GWh zon op dak	18,0 MWh	21 MWh grootschalig zon op dak in 2030	29	29 MWh (2023)
	Aantal GWh zon op veld	4,0 MWh	24 MWh grootschalig zon op veld in 2030	4	
Duurzame mobiliteit: alle verplaatsingen in Geertruidenberg zijn in 2050 of eerder duurzaam	Aantal (semi)publieke laadpunten	205 (mrt-2023)	Een volledig dekkende oplaadinfrastructuur	240	220 (febr-2024)
	%geregistreerde elektrische en waterstofvoertuigen t.o.v. totaal	3,8% (2022)	Duurzame voertuigen (elektrisch en waterstof) zijn de norm	6%	5,8% (2023)
Circulariteit: een circulair Geertruidenberg in 2050 of eerder	Huishoudelijk restafval in kg/inwoner/jaar	107 kg/inw (2023)	Terugdringen hoeveelheid fijn en grof huishoudelijk restafval naar 30 kg per inwoner per jaar in 2030.	100	
	Scheidingspercentage huishoudelijk afval	75% (2023)	Tenminste 90% afvalscheiding in 2030	77%	
	Percentage gerecycled huishoudelijk afval	67% (2023)	Tenminste 90% afvalscheiding in 2030	70%	
	%CO2-uitstoot t.o.v. 2018	37,3% verlaging (2021)	Lagere CO2-uitstoot t.o.v. 2018, 0% in 2050	40%	
Klimaatbestendigheid: Een klimaatbestendig Geertruidenberg in 2050 of eerder	%groen van het oppervlak van de gemeente (exclusief agrarisch)	26,3% (2022)	Meer m2 groen van hoogwaardigere kwaliteit in 2027.	28%	
	Blootstelling PM10 en NO2 per m3 lucht	PM10: 17,1 (2021) NO2: 14,9 (2021)	Verbetering van luchtkwaliteit in 2030	PM10: 15 NO2: 14	

Wettelijke beleidsindicatoren:

Nr.	Taakveld	Naam indicator	Jaar	Waarde (Jaarrekening 2022)	Begroot 2024	Eenheid	Bron	Beoogd 2024	Aanpassingen TR
33.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	2021	grof huishoudelijk restafval kg per inwoner	125	kg/inw	CBS	100	107
34.	7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	2021	Percentage bekende hernieuwbare energie	11,3	%	Klimaatmonitor	12%	

2.5 Investeringen

In de volgende tabel zijn de mutaties op de investeringen van programma 2 opgenomen.

Begroot	Wijziging	Nieuw begroot	Krediet omschrijving	Toelichting - Besluit
€ 174.675	- € 75.544	€ 99.131	23 Vervanging mechanisch 2023	Lagere inschrijving, fors lager dan geraamd. Project is gereed en opgeleverd. Besluit: Krediet met € 75.544 verlagen en krediet afsluiten.
€ 3.594	€ 742	€ 4.336	23 Riolering Luiten Ambachtstraat 8 t/m 18	Begroot bedrag te laag ingeschat. Besluit: Krediet met € 742 verhogen en krediet afsluiten. Project is gereed.
€ 0	€ 10.000	€ 10.000	23 Relinen rioolleidingen Dombosch	I.v.m. grote afvoer van een van de aanliggende bedrijven zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk geweest om de werkzaamheden uit te kunnen voeren.

				Besluit: Krediet met € 10.000 verhogen en project afsluiten.

2.6 Afwijkingen reguliere taken

In onderstaande tabel worden de belangrijkste afwijkingen op de meerjarenbegroting 2024-2027 toegelicht. In beginsel worden afwijkingen toegelicht wanneer het bedrag groter is dan € 25.000. Indien er sprake is van afwijkingen lager dan € 25.000 maar van politiek bestuurlijke importantie worden deze afwijkingen eveneens toegelicht.
Afwijkingen lager dan € 25.000, zuiver administratieve mutaties of budgettair neutrale mutaties, zijn wel opgenomen in de begrotingswijziging.

Omschrijving	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
VTH taken: Omgevingsdienst Midden- en West Brabant Dit budget betreft de inzet vanuit de OMWB. Voor het werkprogramma 2024 wordt incidenteel €30.034 toegevoegd.	N	30.000	V	0	V	0	V	0
Saldo van de opgavemutaties > 25.000	**N**	**30.000**	**V**	**0**	**V**	**0**	**V**	**0**
Saldo van de opgavemutaties < 25.000	N	75.000	N	100.000	N	100.000	N	100.000
Totaal Saldo van de opgavemutaties	**N**	**105.000**	**N**	**100.000**	**N**	**100.000**	**N**	**100.000**

Programma 3 Opgave Mens en Zorg

3.1 Ontwikkelingen

3.1 Ambitie en strategie

3.1.1 Ambitie

Onze gemeente kent een goed sociaal beleid. Daarbij stellen we de volwaardige deelname van inwoners aan de samenleving centraal. De gemeente ondersteunt op momenten in het leven dat die deelname moeilijk wordt of niet op eigen kracht mogelijk is. De toenemende problematiek in de samenleving en de oplopende kosten in het sociaal domein zijn een grote zorg. De schaarste op de arbeidsmarkt maakt meer professionele inzet ook steeds lastiger. Het spanningsveld tussen het niveau van voorzieningen en de beschikbare budgetten maakt het noodzakelijk dat we duidelijke keuzes maken. In die keuzes laten we ons leiden door de maatschappelijke vraagstukken die we in onze gemeente zien, de rol(len) die we daarin als gemeente hebben of beogen, en de financiële en organisatorische kaders die ons daarin begrenzen. Verschillende bronnen geven ons zicht op de maatschappelijke vraagstukken die extra aandacht vragen. De ontwikkelingen die al genoemd zijn in het beleidskader sociaal domein zetten door en worden steeds meer voelbaar in de lokale samenleving, de gemeentelijke organisatie en de financiële huishouding.

De demografische veranderingen zoals toename van het aantal ouderen en ouderen met dementie, het aantal eenpersoonshuishoudens en het aantal inwoners met een migratie-achtergrond zorgen voor een snelle toename van de diversiteit in de samenleving. Een diversiteit die meer flexibiliteit en inzet vraagt van inwoners, organisaties en de gemeente. Dit geeft extra druk op een samenleving die toch al onder hoogspanning staat. We zien dit bijvoorbeeld terug in de toenemende inzet van jeugdhulp en de aanspraak op WMO-voorzieningen, maar ook in reacties op onze berichtgeving op social media. De afgelopen jaren is de financiële druk bij inwoners meer voelbaar en zichtbaar

geworden. Financiële zelfredzaamheid en bestaanszekerheid vraagt nadrukkelijk aandacht in het sociaal beleid.

De rol en mogelijkheden van de gemeente bij het oplossen van al deze vraagstukken zijn beperkt. In de kern voert de gemeente een wettelijke taak uit die vooral een garantie biedt op de basisvoorwaarden om mee te kunnen doen in de samenleving. Daarnaast heeft ze vooral een faciliterende en verbindende functie richting de samenleving. Problemen voorkomen, er mee omgaan, ze klein houden of snel oplossen moet gebeuren in en door de samenleving zelf, in een effectief samenspel tussen de inwoner en zijn of haar informele en formele netwerk. Een groot deel van de opdracht ligt dan ook bij de samenleving als geheel. Een opdracht om de weerbaarheid te vergroten, oog te hebben voor elkaar en het initiatief dat in de samenleving aanwezig is te waarderen, te stimuleren en te faciliteren.

Deze samenleving is onze gemeente als geheel, maar wordt ervaren in het eigen dorp, buurt, of vereniging.. Vandaar dat deze opdracht samengaat met extra aandacht voor sociale cohesie en wijkgericht werken. Ook voor de gemeente loopt de financiële druk op. Met name de toenemende, hoge, kosten voor jeugdhulp en WMO-voorzieningen baart ons steeds meer zorgen. De gemeente scoort daarmee té hoog op de landelijke lijsten. Dat is slecht nieuws voor de betreffende inwoners en hun omgeving, maar ook voor alle andere inwoners, omdat er steeds minder middelen overblijven voor andere onderwerpen die ook aandacht nodig hebben en verdienen. De toenemende inflatie en de herziening van het gemeentefonds maken dat we niet anders kunnen dan ook in het grote budget van dit programma gericht te sturen op een effectievere inzet van minder middelen. Dit betekent dat we de beweging naar voren moeten versterken, en terughoudender moeten zijn in het vertrekken van individuele voorzieningen. Vroeger signaleren, breder kijken, vraagstukken eerder oppakken en oplossen, met minder dwang en escalatie. Met meer aandacht voor preventie, maatwerk en integraliteit en een weloverwogen keuze voor, en balans tussen, collectieve, voorliggende, voorzieningen en geïndiceerde zorg en ondersteuning. In het vertrouwen dat het dan ook minder kost.

We zetten in op effectieve en preventieve maatregelen. We stimuleren de vitaliteit onder inwoners. Zowel fysiek, mentaal als sociaal. We proberen met partners schulden te voorkomen en we investeren extra in het perspectief voor jongeren en hun stap naar volwaardige deelname én bijdrage aan de samenleving. Er ligt dus een flinke opgave die we alleen samen, mét inwoners en partners, op kunnen pakken.

Het algemene uitgangspunt van de opgave Mens en Zorg is daarom:

Iedereen in de gemeente Geertruidenberg doet naar vermogen mee, en draagt naar vermogen bij. We kijken naar elkaar om en voelen ons verbonden.

3.1.2 Strategische doelstellingen

Binnen de opgave Mens & Zorg zijn strategische doelstellingen geformuleerd waarlangs we de opgave gaan realiseren. Deze doelstellingen zijn gericht op inwoners, de gemeenschap (buurten, verenigingen), professionele organisaties en de gemeente zelf.

1. Inwoners zijn en blijven vitaal

Alle inwoners nemen verantwoordelijkheid én initiatief om fysiek, mentaal en sociaal, gezond en fit te blijven, zich te blijven ontwikkelen, weerbaar te zijn en er te zijn voor een ander.

2. Inwoners zijn (financieel) zelfredzamer

Inwoners zijn weerbaarder tegen (financiële) risico’s en veranderingen. Zij worden hierin beter ondersteund met signalering, informatie en begeleiding door betrokken organisaties

3. Meer sociale cohesie in de lokale samenleving

De kernen van de gemeente Geertruidenberg zijn sociale, toegankelijke, veilige en initiatiefrijke gemeenschappen van inwoners en informele en formele organisaties waar iedereen bij hoort en gezien wordt.

4. Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak

Professionele expertise wordt effectief en doelmatig ingezet ín én met de leefwereld van inwoners: vroegtijdig, zo kort als nodig, gericht op (eigen) regie, netwerkversterking en integrale ondersteuning.

5. Houdbare basisondersteuning

In dialoog met de samenleving worden beschikbare middelen ingezet, passend bij de ambitie, visie, positie en verantwoordelijkheid van de gemeente, aansluitend op de haalbaarheid bij aanbieders.

Kortom: meer WIJ-k, meer weten, minder zorgen

3.1.3 Maatschappelijke effecten

Dat we deze doelstellingen behalen gaat blijken uit maatschappelijke effecten die op moeten treden in de samenleving. Daarop richten zich dan ook de (extra) inspanningen die we de komende jaren gaan doen.
Aan de maatschappelijke effecten worden bij de verdere uitwerking passende beleidsindicatoren gekoppeld.

Inwoners zijn en blijven vitaal

Alle inwoners nemen verantwoordelijkheid én initiatief om fysiek, mentaal en sociaal, gezond en fit te blijven, zich te blijven ontwikkelen, weerbaar te zijn en er te zijn voor een ander.

Ze anticiperen op te verwachten volgende levensfasen, en op onverwachte levensgebeurtenissen. Leiden een bewust en verantwoordelijk leven. Ze hebben zorg voor hun fysieke, mentale en sociale vitaliteit, en bieden die ook aan een ander. De doelen en activiteiten gaan over bewegen, actief zijn, uitnodigend, liefdevol en openstaan. Inwoners voorbereiden en bewustmaken van huidige en volgende levensfasen.
Pro-actief inzetten op bewustwording, o.a. als Dementievriendelijke gemeente.

Ook bij inwoners die desondanks afhankelijk zijn of worden van zorg en niet in staat zijn om zelf, zonder begeleiding, zelfredzaam te zijn wordt ernaar gestreefd (waar mogelijk) toe te geleiden naar zelfredzaamheid en het lerend vermogen en talenten van personen te blijven benutten.

Te behalen maatschappelijke effecten zijn met name:
1. Inwoners leven bewuster gezond
2. Inwoners zijn actief en voelen zich mentaal gezond
3. Inwoners participeren zo vroeg en lang mogelijk
4. Inwoners anticiperen op volgende levensfases

Inwoners zijn (financieel) zelfredzamer

Inwoners zijn weerbaarder tegen (financiële) risico’s en veranderingen. Zij worden hierin beter ondersteund met signalering, informatie en begeleiding door betrokken organisaties.

Dit is heel actueel. De bestaanszekerheid staat voor een steeds grotere groep inwoners onder druk. Er is expliciet aandacht nodig op bestuurlijk en strategisch niveau. Inspanningen richten zich onder meer op kansengelijkheid voor kinderen, armoedebestrijding, integrale schuldhulpverlening, de inzet van budgetcoaches en de ontwikkeling van een structureel vangnet. De beheersing van de Nederlandse taal en de omgang met digitale media is een essentiële basisvoorwaarde voor participatie en zelfredzaamheid en krijgt ook extra aandacht.

Te behalen maatschappelijke effecten zijn met name:
1. Inwoners participeren zo vroeg en lang mogelijk
2. Inwoners melden eerder het (mogelijk) ontstaan van problematische schulden
3. Maatschappelijk partners leveren een actievere bijdrage aan vroegsignalering

Meer sociale cohesie in de lokale samenleving

De kernen van de gemeente Geertruidenberg zijn gastvrije, toegankelijke, veilige en initiatiefrijke gemeenschappen van inwoners en informele en formele organisaties waar iedereen erbij hoort en gezien wordt.

Inspanningen richten zich met name op de dialoog met inwoners en partners, het stimuleren maatschappelijke initiatieven. De bewustwording rondom de inzet van het sociaal netwerk, initiëren van zorg in de wijk en het stimuleren vrijwilligerswerk/ vrijwillige inzet. Zicht op de benodigde sociale infrastructuur als het gaat om ontmoeten en activiteiten.

Maatschappelijke effecten zijn :
1. Inwoners participeren zo vroeg en lang mogelijk
2. Maatschappelijke initiatieven krijgen hun waarde
3. Inwoners leveren een maatschappelijke bijdrage
4. Maatschappelijk partners leveren een actievere bijdrage aan vroegsignalering

Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak

Professionele expertise wordt effectief en doelmatig ingezet ín én met de leefwereld van inwoners: vroegtijdig, zo kort als nodig, gericht op (eigen)regie, netwerkversterking en integrale ondersteuning.

Meer aandacht voor (dreigende) financiële problemen en laaggeletterdheid. Laagdrempelige ondersteuning in de wijk. Toegangsloketten voor vrij toegankelijk zorg zijn bekend en goed bereikbaar. Meenemen van maatschappelijke partners in missie en visie. Kwetsbare inwoners eerder in beeld krijgen.

Maatschappelijke effecten zijn :
1. Inwoners melden eerder het (mogelijk) ontstaan van problematische schulden
2. Maatschappelijk partners leveren een actievere bijdrage aan vroegsignalering
3. De gemeentelijke toegang is laagdrempelig en gericht op zelfredzaamheid
4. Gelijke kansen voor kinderen en jongeren om talenten te ontwikkelen

Houdbare basisondersteuning

In dialoog met de samenleving worden beschikbare middelen ingezet, passend bij de ambitie, visie, positie en verantwoordelijkheid van de gemeente, aansluitend op de haalbaarheid bij aanbieders.

Iedere inwoner met een vraag is geholpen met een goed en snel antwoord waar hij of zij mee verder kan. Als die vraag niet in de eigen omgeving beantwoord kan worden is het belangrijk dat inwoners

direct met hun vraag bij een professional terecht kunnen en gelijk het goede, brede, gesprek kunnen voeren. En, indien er naast de eigen inzet en die van het persoonlijke netwerk, ondersteuning vanuit de gemeente nodig is, deze snel, makkelijk en op maat beschikbaar komt. Dit betekent dat zowel de wijze van het toekennen van ondersteuning als de aard van de ondersteuning zelf meer toegespitst kunnen worden op de behoeften/vraag van de inwoner. Inspanningen zijn onder meer gericht op het ontwikkelen van de basisondersteuning, het her-inrichten van Welzijn en doorontwikkeling loket (W)WIZ/wijkteam/CJG.

1. Maatschappelijke initiatieven krijgen hun waarde
2. De gemeentelijke toegang is laagdrempelig en gericht op zelfredzaamheid
3. Gebruik van voorzieningen is gebaseerd maatwerk

3.1.4 Afbakening

Dit programmaplan richt zich op uitvoering van de opgave Mens en Zorg en de ontwikkelingen die daarvoor nodig zijn. Dit betreft de uitvoering van een aantal specifieke projecten én ontwikkelingen binnen reguliere taken. De uitvoering van de reguliere taken zelf valt niet binnen het kader van dit programma, maar wordt aangestuurd vanuit de lijn (clustermanagement).

3.2 Aanpak

3.2.1 Programmalijnen

In overleg met bestuurlijk opdrachtgevers zijn de volgende speerpunten bepaald die als programmalijnen worden ingevuld:

Programmalijn	Bijdrage strategische doelen	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
1.Bewust (samen)leven	Inwoners zijn & blijven vitaal. Meer sociale cohesie.		
2.Werken met talent	Inwoners zijn (financieel) zelfredzamer. Houdbaarheid basisondersteuning.		
3.Gelukkig opgroeien	Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak. Houdbaarheid basisondersteuning.		
4.Financieel zelfredzaam	Inwoners zijn (financieel) zelfredzamer. Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak.		
5.Vrije inloop	Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak. Houdbaarheid basisondersteuning.		
6.Ondersteunend	Ontwikkeling nieuw subsidiebeleid 2025. Ontwikkeling wijkgericht werken (i.a.m. programma leefbaarheid). Realisatie Monitor Mens en Zorg.		

De activiteiten in de verschillende programmalijnen zijn goed op gang gekomen. In het eerste kwartaal is juist ook de verbinding tussen de lijnen nadrukkelijker gezocht en focus en prioriteit aangebracht binnen het programma. En daarmee ook in de concrete planning voor 2024. Dit heeft ertoe geleid dat er veel prioriteit wordt gegeven aan het project Omgekeerd werken (Vrije inloop), implementatie stevig lokaal team (programmalijn 3) en de realisatie van de MFA Hooipolder en het bijbehorende participatietraject. De realisatie van het nieuwe subsidiebeleid en de monitor Mens en Zorg heeft vertraging opgelopen. Hierop wordt geanticipeerd met extra inzet waarvoor extra middelen worden gevraagd.

Samen geeft dit 6 programmalijnen

Binnen iedere programmalijn worden in het volgende hoofdstuk resultaten, activiteiten en middelen gedefinieerd. Per resultaat wordt aangeven of er een organische of projectmatige aanpak wordt gevolgd.

Aanpak
Het programma is opgebouwd langs 5 inhoudelijke programmalijnen en 1 ondersteunende programmalijn
In dit hoofdstuk wordt iedere programmalijn inhoudelijke toegelicht en wordt de te volgen aanpak uitgewerkt in activiteiten. Ook is aangegeven wanneer welk resultaat verwacht wordt in de komende jaren.
Voor de komende vier jaar worden de doelen, inspanningen en resultaten weergegeven. Waar nodig worden de aannames uit de strategie hier verder geconcretiseerd. Ook de samenhang tussen de doelen (bijvoorbeeld de onderlinge strijdigheden, raakvlakken of overlappingen) krijgen aandacht. In de uitvoering en de bepaling van de benodigde middelen is de rol van gemeente in de verschillende activiteiten van belang. De rollen die we onderscheiden zijn: Regisseur, facilitator, uitvoerder, verbinder, financier.

Programmalijn 1 : Bewust (samen)leven
Strategische doelen / Operationele doelstellingen

- Inwoners zijn & blijven vitaal
- Meer sociale cohesie
- Gezondheidsachterstanden/ verkleinen gezondheidsverschillen
- Toegenomen deelname aan georganiseerde activiteiten
- Meer initiatief vanuit inwoners
- Meer vrijwilligers in informele netwerken

De programmalijn focust zich op het versterken van de weerbaarheid en het zelfoplossend vermogen van inwoners. Enerzijds door gezonder te leven en, waar mogelijk, tijdig te anticiperen op levensgebeurtenissen. Anderzijds door het stimuleren van “meer omkijken naar elkaar”. Het creëren van een klimaat waarin vragen makkelijker op tafel komen, we ervaringen delen en waar nodig de weg wijzen.

We zetten daarbij in op een brede aanpak die gericht is op de risico’s factoren voor het ontstaan van gezondheidsachterstanden waaronder financiële druk, laaggeletterdheid (onderwijs, scholing), overgewicht, eenzaamheid, overbelasting door mantelzorg en het voorzieningenniveau in de wijk.

Actief (kunnen) zijn in de gemeenschap is een belangrijke succesfactor. We stimuleren daarom activiteiten van en tussen inwoners. We zorgen dat inwoners (meer) worden uitgedaagd om te bewegen en kiezen voor gezonde opties. We verbeteren de mogelijkheden voor inwoners om elkaar laagdrempelig te ontmoeten, te ontspannen en elkaar te helpen. We vergroten de sociale cohesie door de sociale basis te versterken. Onder de sociale basis wordt verstaan: vrij toegankelijke formele en informele activiteiten en voorzieningen gericht op het elkaar ontmoeten en ondersteunen, ontplooien en ontspannen die zorgen dat mensen kunnen samenleven en meedoen.

Dit vraagt aandacht voor wijkgericht werken (oriëntatie op de 4 wijken Geertruidenberg, Raamsdonk en Raamsdonksveer –Noord en –Zuid) en om de functie van het verenigingsleven hierin te erkennen, te stimuleren en te waarderen, zoals beschreven staat in het Actief-Akkoord.

De inrichting en vormgeving van een wijk heeft invloed op de gezondheid en leefstijl van bewoners. Het bepaalt mede in hoeverre mensen bewegen, elkaar ontmoeten en activiteiten kunnen ondernemen. Gezien de vergrijzing en klimaatverandering is dit nog belangrijker geworden. Om

gezondheidsachterstanden te verkleinen, is het daarom essentieel dat wij (de gemeente) de fysieke omgeving zo inrichten dat het gezond en actief leven bevorderd. Dit wordt daarom een onderdeel zijn van het uitvoeringsplan/ project 'actief gezond in Geertruidenberg'.

We zetten in op de doorontwikkeling van buurtsport, zodat we de gezondheidsverschillen kunnen verkleinen. We willen sport en cultuur inzetten als preventief middel zowel voor de fysieke als de sociale component.. We zetten in op de doorontwikkeling van buurtsport, en willen we sport inzetten als preventief middel zowel voor de fysieke als de sociale component.

In het eerste deel zijn een aantal concrete resultaten behaald die direct bijdragen aan de doelstelling. Er zijn nieuwe afspraken gemaakt over de inzet en doorontwikkeling van Buurtsport. Sport Service Noord-Brabant is daarnaast gestart met het project Valpreventie. Met de lancering van Welzijn op Recept dragen we bij aan sociaal maatschappelijke oplossingen voor hulpvragen van inwoners in plaats van medische. Met de start van de website Geertruidenbergvoorelkaar.nl is een online marktplaats gerealiseerd voor vrijwilligerswerk en vrijwillige inzet. We bevorderen hiermee de maatschappelijke bijdrage en participatie van inwoners. De website is gelanceerd tijdens de feestelijke en drukbezochte dag van de vrijwilliger.

Programmalijn 2 : Werken met talent
Strategische doelen / Operationele doelstellingen

- Inwoners zijn (financieel) zelfredzamer
- Houdbaarheid basisondersteuning
- Alle inwoners hebben, ongeacht hun verdiencapaciteit, de mogelijkheid voor een zinvolle daginvulling
- Meer inwoners maken gebruik van, een ruimer aanbod van, vrij toegankelijke dagbesteding
- Lokale organisaties en bedrijven bieden meer werkervaringsplekken (plekken van ontmoeting en diversiteit)
- Er is een fysieke locatie in de gemeente waar de verbinding WMO-participatie duurzaam is gelegd en waar verschillende vormen van participeren samenkomen en elkaar aanvullen en stimuleren.

De weg naar participatie in onze gemeente is versnipperd en daardoor onvoldoende effectief. Het gevolg hiervan is dat de kosten hoog zijn en er, veelal individuele, voorzieningen worden beschikt die niet voldoende effectief zijn. Dit leidt ertoe dat de talenten van inwoners onvoldoende worden aangesproken en zij daardoor minder in staat zijn om zich te ontwikkelen, een zinvolle bijdrage te leveren aan de samenleving en/of te voorzien in een eigen inkomen. De waarborg voor participatie vraagt expliciete aandacht op bestuurlijk en strategisch niveau.
We leggen een stevigere verbinding tussen de WMO (begeleiding), participatie en inburgering waardoor een brede participatie en effectievere integratie plaatsvindt. Een bredere of veelzijdigere participatie op terreinen die bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling, het welzijn van anderen of maatschappelijke doelen gaat samen met een hoger individueel welzijn en andersom. Het uitgangspunt daarbij is dat je altijd iets zinvols kunt doen in de gemeente en dat je dat vooral samen doet met anderen op een toffe plek. Je groeit daarvan als persoon, zet stappen op de participatieladder en levert een maatschappelijke bijdrage.
We verleggen de focus op (standaard) individuele begeleidingstrajecten naar de verbreding van het aanbod voor vrij –toegankelijke (lokale) dagbesteding/ werkervaringsplekken, vooral door groepen op verschillende "treden" te mixen zodat inwoners voor elkaar van meerwaarde kunnen zijn.
De beheersing van de Nederlandse taal en de omgang met digitale media is een essentiële basisvoorwaarde voor participatie en zelfredzaamheid. Inwoners die laaggeletterd zijn kunnen niet volwaardig deelnemen aan de samenleving; door de digitalisering e.d. wordt de afstand voor hen

alleen maar groter en bestaat op termijn een risico op het ontstaan van problemen. We zetten daar extra op in, ook voor de doelgroep NT2. (Nederlands als 2e taal)
Het vraagt een diepgaander onderzoek naar de huidige situatie en behoeften om beter te begrijpen wat inwoners nu weerhoudt om te participeren en wat daarvoor nodig is. Dit kan leiden tot een verdere doorontwikkeling van de dienstverlening van MidZuid, en tot het beschikbaar komen van nieuwe initiatieven. Het project “op pad” heeft tot doel een concrete plek te realiseren die tevens als voorbeeld kan dienen.

De afgelopen periode is vooral gebruikt om de bestaande regelingen op het gebied van inkomen en participatie tegen het licht te houden en te actualiseren naar aanleiding van veranderende wetgeving. Hierbij wordt ook gekeken naar de doelmatigheid van de regelingen.
Voor wat betreft de ontwikkeling wordt nu gefocust op het realiseren van laagdrempelige ontmoetingspunten en vrij toegankelijke dagbesteding. We combineren dit met de ontwikkeling van de MFA Hooipolder en bereiden daarvoor een bredere inzet van de Schelf voor.

Programmalijn 3: Gelukkig opgroeien
Strategische doelen / Operationele doelstellingen
- Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak
- Houdbaarheid basisondersteuning
- Vermindering inzet jeugdhulp (in verhouding tot andere gemeenten)
- Minder kinderen (onder de 18 jaar) die middelen of alcohol gebruiken
- Minder kinderen en jongeren voelen zich eenzaam
- Meer positieve berichtgeving van opgroeien in gemeente Geertruidenberg
- Periodieke gesprekken voor input van jongeren zelf

Jongeren in gemeente Geertruidenberg liggen onder een vergrootglas. Dat heeft meerdere oorzaken: door het hoge percentage van jongeren die jeugdhulp krijgen, de cijfers over alcoholgebruik onder jongeren en cijfers over de (zware) mentale problemen bij de jeugd, zorgen voor een negatief beeld. Daarnaast staat de jeugd op afstand, en is het voor beleidsmakers lastig om erachter te komen wat jongeren zelf willen.

Bovendien is het beeld dat veel jongeren over het leven hebben –mede ontstaan door sociale media-, niet realistisch en staat de mentale gezondheid van steeds meer jongeren onder druk. Door de Coronacrisis is dit nog versterkt.
Dit versterkt elkaar, de beeldvorming wordt niet beter en de kosten voor de jeugdhulp blijven stijgen. Middels deze programmalijn willen we een trendbreuk forceren in zowel de beeldvorming, de omgang met jongeren én willen we –waar dat kan- jongeren vroegtijdig helpen, om grotere problemen te voorkomen en/ of te verminderen.

Wanneer we kijken naar de jeugd dan willen we dat iedere jongere, ongeacht afkomst, kwetsbaarheid of beperking, op de eigen manier in de samenleving kan floreren en zich kan ontwikkelen tot die veerkrachtige zelfredzame volwassene. Hierin spelen talentontwikkeling en kansengelijkheid een grote rol. We willen voorkomen dat jeugd in de knel komt, en al eerder inspelen op signalen. We hebben leuke jeugd en hebben als samenleving een verantwoordelijkheid om hen positief te benaderen, in staat te stellen om hun talenten te ontwikkelen en hun plek in de samenleving in te nemen. Dat begint met jongeren serieus te nemen en hen echt te zien en te ontmoeten. Je bent zoals je bent, en dat is oké.

Dat vraagt om een samenleving die jongeren uitdaagt en kansen biedt zich optimaal doorlopend te ontwikkelen en ook om een samenhangend en sluitend vangnet voor die keren dat het door omstandigheden niet lukt. Waarbij het normaliseren van een mindere periode belangrijk is, en er

enkel professionele hulp wordt ingezet als dit nodig is. Of juist vasthoudend wordt gehandeld als er sprake is van generatie-problematiek. Op dit moment is het huidige beleid nog te versnipperd en onvoldoende afgestemd om dit te realiseren. Doelstelling is om tot een integrale aanpak te komen die de geschetste samenleving mogelijk maakt.

Er wordt extra inzet gepleegd op de gelijke kansen voor kinderen en jongeren. We doen dit vooral ook samen met kinderen, jongeren en hun ouders/verzorgers. De dialoog met jongeren krijgt extra aandacht. We zetten in op jongerenparticipatie en de inzet van ervaringsdeskundigheid.

In 2023 stelt het college het uitvoeringskader jeugd vast, waarin integraal gekeken wordt naar opgroeiende jongeren in onze gemeente. Onderdeel van dit uitvoeringskader is dat er in 2024 een onderzoek wordt gedaan naar of en zo ja hoe het voorliggend veld binnen het jeugddomein versterkt kan worden, rekening houdend met de opstart van projecten zoals Opgroeien in een Kansrijke Omgeving en de doorontwikkeling van het jongerenwerk en buurtsportcoaches."

Het onderwijs vervult, als 2e leefomgeving van kinderen, een belangrijke rol in het leven van kinderen en jongeren. We investeren extra in de samenwerking met onderwijs, met name gericht op het voorkomen of terugdringen van onderwijsachterstanden. Daarnaast zetten we in op versterking en verbreding van de maatschappelijke functie van, met name basisscholen, in hun directe omgeving.

We werken aan een nieuw regionaal jeugdstelsel dat de oplopende inzet van jeugdzorg moet remmen door te zorgen dat ondersteuning eerder, lichter en makkelijker beschikbaar is én inwoners en professionals beter accepteren dat hobbels bij het leven horen. Dit vraagt een grote lokale inzet die zich richt op preventie en interne ontschotting waardoor duurzamere oplossingen worden gecreëerd. De deelname aan het landelijk project "OKO" (Opgroeien in een kansrijke omgeving) gaat helpen om dit effectief te doen.

Het centrum voor jeugd en gezin (CJG) , dat de gemeente Geertruidenberg deelt met Drimmelen, vervult een belangrijke functie in het jeugdlandschap en is, daarmee, zelf ook onderwerp van verandering. Er ligt een nadrukkelijke opdracht om meer in de leefwereld van kinderen, jongeren en hun ouders aanwezig te zijn en breder aan te sluiten op de onderliggende vragen én mogelijkheden van het gezinssysteem en hun informele en formele netwerk. Met de uitvoering van al deze maatregelen verwachten we de komende jaren een inverdieneffect op de inzet van jeugdhulp.

Een veilige thuisbasis en leefomgeving is cruciaal voor het gelukkig opgroeien van kinderen en jongeren. We investeren in de sociale veiligheid voor en rond kinderen. Dit doen we onder meer door eerder te signaleren en de weerbaarheid van jongeren te versterken.

Er zijn veel lokale en regionale ontwikkelingen op deze uitgebreide programmalijn. Inmiddels is gestart met het project Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO). Er komt specifieke data beschikbaar en partners worden geïnteresseerd om in het project te participeren. Dit als opmaat naar een eerste grote netwerkbijeenkomst die voor de zomer plaatsvindt. De uitkomsten van het rekenkameronderzoek naar jongeren en middelengebruik ondersteunt de inzet van OKO. De regionale samenwerking in de jeugdregio WBO ontwikkelde zich de afgelopen periode moeizaam. Het blijkt regelmatig lastig om elkaar met 5 gemeenten goed te vinden en stakeholders goed mee te nemen in de realisatie van de regiovisie en het strategie. Er is inmiddels bestuurlijk en ambtelijk intensief in elkaar geïnvesteerd. De verwachting is dat de nieuwe afspraken die hierbij gemaakt zijn de basis voor samenwerking hebben versterkt. Er is een onderzoek geweest naar de invulling en start van het stevig lokaal team per 1-1-2025. Het voorstel daarvoor wordt op korte termijn voorgelegd aan het college en raad. Onderdeel daarvan is de versterking van de sociale basis. Dit

sluit goed aan op de nieuwe meerjarige educatieve agenda waaraan met het onderwijsveld invulling wordt gegeven. Het project jongerenparticipatie is vanwege capaciteitsgebrek nog niet gestart. Inmiddels is extra capaciteit aangetrokken en kan de projectaanpak worden voorbereid. Veel activiteiten doen we samen met de gemeente Drimmelen waarmee we een bredere samenwerking in het sociaal domein verkennen.

Programmalijn 4: Financieel zelfredzaam

Strategische doelen / Operationele doelstellingen

- Inwoners zijn (financieel) zelfredzamer
- Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak
- Inwoners melden zich eerder en vaker (bij welzijn) met vragen over geld en administratie
- Er ontstaan minder vaak (nieuwe) schulden
- Inwoners waarderen de dienstverlening van de gemeente

We constateren een toenemende financiële druk en onzekerheid bij inwoners. De bestaanszekerheid komt de komende jaren voor een steeds grotere groep inwoners onder druk te staan. De gemeente Geertruidenberg heeft de afgelopen jaren verschillende maatregelen genomen om te ondersteunen bij de bestaanszekerheid als er (te) weinig inkomen in het gezin is om bijvoorbeeld kinderen te laten sporten of om schulden bij inwoners te voorkomen of af te handelen. Er ontbreekt echter al langere tijd een stevige inhoudelijke basis die richting geeft en samenhang biedt voor meer duurzame aanpakken en oplossingen.

Ondertussen vinden er grote landelijke ontwikkelingen plaats qua wetgeving waardoor de urgentie om deze basis te maken ook vanwege externe druk steeds groter wordt. Binnen de programmalijn Financieel zelfredzaam wordt dit kader gecreëerd waarmee zowel invulling wordt gegeven aan de verander(en)de wetgeving als aan de eigen ambitie van de gemeente. Binnen dit kader is aandacht voor kansengelijkheid voor kinderen, armoedebestrijding en integrale schuldhulpverlening. Inspanningen richten zich op:

- Bevorderen van het welzijn en de inclusie van mensen in armoede
- Meer preventie van geldzorgen
- Het tegengaan van geldzorgen door ervoor te zorgen dat alle kinderen en jongeren, financiële kennis, vaardigheden en competenties ontwikkelen
- Het voorkomen van (oplopende) schulden door het taboe te doorbreken

Maatschappelijke partners in de omgeving van de inwoners vervullen een belangrijke rol door tijdige signalering van betalingsachterstanden en het geven van informatie. Zodra er sprake is van schulden moet er een efficiënt en eenduidig verloop van de schuldhulpverlening zijn die de druk op de inwoner en zijn of haar omgeving waar mogelijk verkleint. We investeren in de ontwikkeling van integrale schuldhulpverlening, waaronder de inzet van budgetcoaches, en het realiseren van een structureel vangnet.

In de eerste maanden van dit jaar heeft het uitvoeringskader Financiële zelfredzaamheid invulling gekregen. Dit is onder andere gebeurd in twee goed bezochte werkbijeenkomsten met maatschappelijk partners. Met de opgehaalde ideeën en het afgegeven commitment wordt het uitvoeringskader nu afgerond en voorgelegd aan de raad als aanloop naar de daadwerkelijke realisatie. In het bijbehorende jaarplan wordt gefocussed op versterking van de vroegsignalering waarvoor extra middelen worden gevraagd in de Turap.

Programmalijn 5: Vrije inloop
Strategische doelen / Operationele doelstellingen

- Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak
- Houdbaarheid basisondersteuning
- Afname van dure (WMO) hulp
- Het is er druk, er gebeurt wat
- Tevreden mensen over de gemeente
- Partners willen er graag bij horen
- Huis van de gemeente, 1 gemeenschapshuis
- Hotspot, fysiek ontmoetingsplekken in iedere wijk.

De gemeente Geertruidenberg werkt al een aantal jaren aan een “optimale toegang”. Een plek waar je als inwoner binnenloopt met je vraag en met een goed antwoord of oplossing naar buiten gaat. Ondanks alle aandacht en investeringen die er gedaan zijn zien we een versnipperde, suboptimale werkwijze die gericht is op het inzetten van (veelal geïndiceerde) voorzieningen. Zowel binnen de gemeentelijke organisatie zelf, als in de afstemming met maatschappelijk partners zoals met name welzijn. De beoogde integraliteit en zelfwerkzaamheid die we zowel voor de vraag als het aanbod nastreven wordt met de huidige inrichting niet gerealiseerd. In de landelijke monitors valt Geertruidenberg op door de hoge inzet van (gestapelde) WMO-voorzieningen per inwoner.

In de programmalijn “Vrije inloop” gaan we naar een volledig andere inrichting. Het uitgangspunt is een laagdrempelige inloop (fysiek, maar ook online) waar een inwoner, al dan niet toevallig, binnenloopt en daar in een gastvrije omgeving terecht komt waar hij of zij ongedwongen op zoek kan gaan naar informatie of ondersteuning. Desgewenst deelt de inwoner zijn of haar vraag met een aanwezige medewerker. Als in het gesprek de vraag helderder wordt komt er een kort antwoord, of wordt er een collega bijgehaald die er meer mee kan. Deze medewerkers zijn verbonden aan het wijkteam dat op die plek actief is. De vraag en de eigen mogelijkheden van de inwoner zijn leidend, evenals de mogelijkheden die in de directe omgeving vrij toegankelijk beschikbaar zijn als antwoord op een goed begrepen vraag en behoefte. De inwoners ervaart persoonlijke betrokkenheid van een medewerker die naast hem of haar staat, moeite doet en écht helpt.

Om deze situatie te realiseren gaan de verschillende loketten in onze gemeente zich doorontwikkelen naar een lokaal wijkteam. Het wijkteam is aanwezig op een gastvrije plek van ontmoeting en verbinding. Hier is een brede expertise beschikbaar zodat direct met de goede professional het goede gesprek gevoerd kan worden en passende ondersteuning beschikbaar is. In dit wijkteam werken professionals en vrijwilligers van verschillende moederorganisaties, waaronder de gemeente, samen. Om deze ingrijpende verandering met partners te realiseren worden specifieke projecten ingericht.

De doorontwikkeling de gemeentelijke toegang en dienstverlening is een belangrijk speerpunt in het programma Mens en Zorg in het kader van kwaliteit én kostenbeheersing. Het project "Omgekeerd werken" fungeert als hefboom is deze ontwikkeling. Inmiddels is de definitiefase van dit project nagenoeg afgerond en is er een goed inzicht in de huidige werkwijze, in de ambitie die we als gemeente hebben, en wat de veranderopgave is die voorligt. Het project "pilot generalistisch wijkteam" heeft bijgedragen aan de verbinding tussen de gemeentelijke uitvoering en maatschappelijk werk op het gebied van SOZA/Inkomen. Dit project wordt geëvalueerd om de vervolgstappen te bepalen. Er is een sterke relatie met het project "Stevig lokaal team"(programmalijn 3). De komende periode worden de uitkomsten van deze projecten bij elkaar gebracht in een samenhangende implementatiestrategie.

Programmalijn 6 : Ondersteunend
Strategische doelen / Operationele doelstellingen

- Meer sociale cohesie
- Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak
- Houdbaarheid basisondersteuning
- Monitor Mens en Zorg beschikbaar begin 2024
- Subsidiebeleid 2025 tijdig gerealiseerd en geïmplementeerd

Over verschillende programmalijnen heen is er een ontwikkeling op een drietal onderwerpen die vooral ondersteunend zijn aan de vijf inhoudelijke lijnen. Deze onderwerpen zijn:

Monitor Mens en Zorg
Voor veel strategische doelen en maatschappelijke effecten ontbreekt de (structurele) data om een goede inschatting van de huidige situatie te maken, en dus ook om concrete, specifieke en realistische doelen te stellen. Zeker preventie vraagt meer zicht op kwetsbare inwoners en maatschappelijke vraagstukken en het, continu, in beeld brengen van de resultaten die behaald worden. De komende jaren kunnen we rekenen op veel landelijke middelen die beschikbaar komen voor tal van maatschappelijke vraagstukken. Om deze effectief in te zetten is het noodzakelijk om betere cijfers te krijgen over vraag, aanbod en productie van zorg en ondersteuning. We investeren in de monitoring en effectmeting van onze inspanningen door een passend en relevante monitor Mens en Zorg te ontwikkelen.

Ontwikkeling wijkgericht werken
Veel ontwikkelingen in het programma hebben het nodig om dichter bij de leefwereld van inwoners te komen en daar ontmoeting, verbinding en initiatief te laten ontstaan of de ruimte te geven. Hiervoor willen we wijkgericht werken verder ontwikkelen en de vier wijken van onze gemeente (Geertruidenberg, Raamsdonk en Raamsdonksveer Noord- en Zuid) structureler gaan gebruiken als schaal om sociaal-maatschappelijk beleid op te ontwikkelen en uitvoering op te organiseren. Dat geldt ook voor andere programma's. Vandaar dat hiervoor een integrale aanpak en afstemming met het programma Leefbaarheid is gemaakt. Het programma Leefbaarheid is hierbij in de lead.

Subsidiebeleid 2025
Recent heeft een evaluatie van het subsidiebeleid plaatsgevonden als opmaat naar het nieuwe subsidiebeleid dat in 2025 van kracht moet worden. Aangezien de meeste subsidies worden verstrekt binnen het programma Mens en Zorg maakt dit project onderdeel uit van dit programma, ook al is eerder afgesproken dat het subsidiebeleid en daarvoor op te stellen verordening en beleidsregels voor de hele organisatie gelden.
Inhoudelijk moet het nieuwe subsidiebeleid zorgen voor meer sturing op maatschappelijke rendement, het extra stimuleren van maatschappelijk initiatief, en het eerlijker en transparanter inzetten van subsidiemiddelen. Ook in relatie van andere vormen van ondersteuning door de gemeenste, zoals via het evenementen- of accommodatiebeleid.
Deze drie onderwerpen worden als projecten in het programma opgenomen onder de programmalijn "Ondersteunend".

Sinds de start van het programma Mens en Zorg komt er steeds meer data over het sociaal domein beschikbaar. De bedoeling is dat deze informatie de komende periode structureel beschikbaar komt voor de betrokkenen, in samenhang wordt gebracht en gekoppeld wordt aan de operationele en strategische doelen van het programma. Dit laatste vraagt specifieke expertise. De afgelopen periode is de behoefte intern geïnventariseerd. Op korte termijn wordt

de benodigde expertise gecontracteerd en komt een eerste prototype van een monitor Mens en Zorg beschikbaar. Deze wordt gecombineerd met een nieuwsbrief Mens en Zorg waarmee structureel praktisch info en achtergrond informatie over het sociaal domein .

Wijkgericht werken is de afgelopen periode nadrukkelijker in beeld gekomen vanuit het perspectief van wijkvoorzieningen. Hoewel er in de verschillende wijken het nodige gebeurt heeft de gemeente geen kader voor de aanwezigheid van sociaal- maatschappelijke voorzieningen op wijk-niveau. In relatie tot "langer thuis in de wijk", het nieuwe subsidie/ accommodatiebeleid en de discussie over maatschappelijk vastgoed is een dergelijk kader wel van belang. Met het programma Leefbaarheid wordt hiervoor een projectopdracht opgesteld.

De realisatie van het nieuwe subsidiebeleid heeft door personele problemen vertraging opgelopen. Inmiddels is dit opgelost en wordt een bijgewerkte planning voorgelegd. Aangezien zorgvuldigheid voorop staat wordt een langere overgangsperiode genomen voor de implementatie om onzekerheid bij de subsidie-ontvangers zoveel mogelijk te voorkomen . Er zijn extra middelen opgenomen in de Turap om de tijdige realisatie te waarborgen

3.2 Financiële vertaling ontwikkelingen

In onderstaande tabel staan de ontwikkelingen/veranderingen t.o.v. voorgaande begrotingen/de kadernota.

Pr.	Programmalijn	Omschrijving Programmalijn	Begroting 2024	V/N	Toelichting
P3	1	Bewust samenleven	255.000		
P3	2	Werken met talent	0		
P3	3	Gelukkig opgroeien	226.000	N=92.000	
P3	4	Financiële zelfredzaamheid	0		
P3	5	Vrije inloop	13.000		
P3	6	Ondersteunend	10.000	N=78.000	
P3	Inkomsten gezond en actief leven akkoord		484.000	V=78.000	
P3		**Totaal mutaties***	**0**	**N=92.000**	

* Het nadeel van € 92.000 is verwerkt in de mutaties van de Turap 2024-1

3.3 Toelichting op de tabel

1.1 Bewust samenleven
We versterken de informele zorg, mantelzorg en het vrijwilligersbeleid, samen met Surplus. Samen met huisartsen en Surplus gaan we Welzijn op recept inzetten, ook wordt een vrijwilligerswinkel gerealiseerd. Projecten die gaan lopen zijn het project "Actief gezond" waarbij bijvoorbeeld een ketenaanpak voor kinderen met overgewicht wordt opgezet. Een ander groot project binnen deze programmalijn is de visie MFA Hooipolder, oftewel de ontwikkeling van het scholeneiland naar een multifunctionele accommodatie in samenhang met basisonderwijs, wijkcentrum en gymzaal/sporthal

waarbij ook burgerparticipatie zal worden toegepast.

2.1 Werken met talent
We integreren inburgering in reguliere voorzieningen samen met Vluchtelingenwerk en Surplus. De visie op Mid-Zuid zien we als spin-off voor de bredere visie op participatie. Projecten die zullen worden uitgevoerd zijn "Brede participatie" waarbij een inventarisatie wordt gedaan van de ontwikkelingen op het gebied van wetgeving, samen met een lokale beleidsevaluatie. We experimenteren met het Project "Op pad", waarbij we vrij toegankelijke dagbesteding willen realiseren inclusief een fysieke pilotlocatie.

3.1 Gelukkig opgroeien
We versterken de meerjarige samenwerking met primair en voortgezet onderwijs en kinderopvang door realisatie Lokale Educatieve Agenda (LEA). (o.a. effectieve invulling voorschoolse educatie (VVE) en onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Het Centrum Jeugd en Gezin wordt doorontwikkeld en het jongerenwerk versterkt door te richten op betere dialoog met jongeren, aanwezigheid in de buurt en ketensamenwerking. Projecten waaraan gewerkt wordt zijn de implementatie van het strategieplan WBO, samen met gemeente Drimmelen. Hierbij versterken we de lokale sociale basis en werken aan de doorontwikkeling van een sterk lokaal team. Het project "realisatie uitvoeringskader jeugd" richt zich op de beheersing/reductie van de inzet van jeugdhulp(kosten). Ook krijgt jongerenparticipatie steeds meer vorm en wordt een preventieaanpak gemaakt met als doel een positieve leefomgeving voor alle jongeren.

4.1 Financiële zelfredzaamheid
We gaan aan de slag met het doorontwikkelen van minimabeleid en de kindregeling. Vroegsignalering wordt steeds belangrijker. Inhet project "uitvoeringskader financiële zelfredzaamheid"gaan we aan de slag met het opstellen van een uitvoeringskader en zetten we ervaringsdeskundigen en inwoners in. We ontwikkelen integrale schuldhulpverlening en zetten budgetcoaches in samen met Surplus.

5.1 Vrije inloop
We voeren de basisvoorziening welzijn uit zoals het versterken van regie en vrijwillige inzet, samen met Surplus, Theek5 en Thuisvester. Wegaan steeds meer "omgekeerd werken"; van (versnipperd) aanbod naar één brede vraag met een integrale oplossing. We werken aan de verordening sociaal domein en herdefiniëren basisondersteuning.

6. Ondersteunend
We werken aan een nieuw subsidiebeleid met nieuwe uitgangspunten waarbij de raad nauw wordt betrokken. We ontwikkelen een monitor Mens en Zorg met periodieke rapportages voor o.a. raad en college.

3.4 Beleidsindicatoren

Hoe gaan we dat meten?

In het programma Mens en Zorg is het bepalen van passende indicatoren, het bepalen van de nulsituatie en het realiseren van een vaste rapportage en evaluatiecyclus op verschillende niveau’s meegenomen.

De set van (structurele en tijdelijke) indicatoren zal zich daarom in de komende jaren verder ontwikkelen en uit kristalliseren. Bij de aanvang van het programma, in september 2023, wordt de onderstaande set gehanteerd:

Strategisch doel	Indicatoren	Meest recente meting	Doelstelling	Beoogd 2024	Aanpassingen TR
Inwoners zijn en blijven vitaal	% inwoners met overgewicht/obesitas (2022)	inwoners 18-64: 60 % inwoners 65+: 61%	Daling		
	% inwoners dat kampt met eenzaamheid of depressie (2022)	Eenzame inwoners 18-64: 48 % 65+: 52%	Daling		
	Aantal sociaal maatschappelijke initiatieven vanuit inwoners				
	% inwoners dat deelneemt aan georganiseerde activiteiten				
Inwoners zijn (financieel) zelfredzamer	% inwoners met problematische schulden (2020 en 2022)	Huishoudens met problematische schulden (2020): 6,4% Inwoners dat een betalingsachterstand had in het afgelopen jaar (2022) 18-64: 10 % 65+: 3%	Daling		
	% inwoners met terugkerende schuldenproblematiek				
	Aantal vragen over geld en administratie				
	Gemiddelde hoogte van schulden bij melding				
Meer sociale cohesie in de lokale samenleving	% sportverenigingen dat inclusief sporten ondersteunt				
	% inwoners dat onvoldoende sociale samenhang ervaart				
	% inwoners dat vrijwilligerswerk doet in georganiseerd verband (2022)	Niet uitgesplitst naar georganiseerd/ongeorganiseerd: 18-64: 17% 65+ : 27%			
	% inwoners dat vrijwilligerswerk doet in ongeorganiseerd verband	zie hierboven			
	Tevredenheid van jongeren over leven in de gemeente				
Eerder erbij en een gezamenlijke en integrale aanpak	% kinderen dat jeugdzorg heeft (2022)	13,8%	Daling		
	%/aantal jongeren dat regelmatig middelen gebruikt (2021)	Recent alcohol gedronken: 39% Recent binge gedronken: 30% Heeft ooit wiet/hasj gebruikt: 7%	Daling		
	%/aantal veilig thuis meldingen (2022)	219 meldingen			
Houdbare basisondersteuning	Het gebruik van geïndiceerde voorzieningen				
	Gebruik jeugdhulp in verhouding tot andere gemeenten				
	Gebruik geïndiceerde WMO hulp				
	Gebruik van meerdere (m.n. WMO) voorzieningen				
	Waardering dienstverlening gemeente door inwoners				

Wettelijke beleidsindicatoren

Nr.	Taakveld	Naam indicator	Jaar	Waarde (Jaarrekening 2022)	Begroot 2024	Eenheid	Bron	Beoogd 2024	Aanpassingen TR
17.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	2020	3,8	2,7	Aantal per 1.000 leerlingen	RBL		
18.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	2019	14	13	Aantal per 1.000 leerlingen	RBL		
19.	4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	2020	1,51	1,70	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Ingrado		
20.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters	2020	52,3	52,3	%	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)		
21.	6. Sociaal domein	Banen	2020	675,5	654,0	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 65 jaar	LISA		
22.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	2020	1	1	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel		
23.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	2020	5	5	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel		
24.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	2020	71,4	72,3	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS		
26.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	2020	1	1	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel		
27.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	2021	188	232	Aantal per 10.000 inwoners	CBS		
28.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	2021	67	73	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS		
29.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	2020	14,2	14,0	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS		
30.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	2020	2	2	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS		
31.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	2019	0,4	0,0	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS		
32.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	2021	990	990	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD		

3.5 Investeringen

In programma 3 zijn geen wijzigingen in de investeringen.

3.6 Afwijkingen reguliere taken

In onderstaande tabel worden de belangrijkste afwijkingen op de meerjarenbegroting 2024-2027 toegelicht. In beginsel worden afwijkingen toegelicht wanneer het bedrag groter is dan € 25.000. Indien er sprake is van afwijkingen lager dan € 25.000 maar van politiek bestuurlijke importantie worden deze afwijkingen eveneens toegelicht.
Afwijkingen lager dan € 25.000, zuiver administratieve mutaties of budgettair neutrale mutaties, zijn wel opgenomen in de begrotingswijziging.

Omschrijving	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
Leerplicht: Regionaal Bureau Leren West Brabant Actualisatie van de verbonden partij RBL West Brabant naar aanleiding van de begrotingswijziging 2024.	N	38.000	V	14.000	V	14.000	V	14.000
SPUK Brede regeling (Sportbeleid en activering): SPUK Breed Betreffen SPUK Breed middelen die worden ingezet voor diverse onderwerpen die betrekking hebben op Sportbeleid en activering.	N	153.000	N	153.000	N	132.000	V	0
SPUK Brede regeling (Sportbeleid en activering): SPUK Brede regeling Betreffen SPUK Breed middelen die we ontvangen van het Rijk.	V	181.000	V	153.000	V	132.000	V	0
G.geb. Zwembaden: Bijdrage exploitanten accommodaties Een reëel begroting opgesteld door N.V. Sportfondsen Geertruidenberg, exploitant van de zwembaden, maakt gedegen beheer en exploitatie mogelijk. Dit zorgt voor aantrekkelijke, toegankelijke en veilige zwembaden voor onze inwoners.	N	138.000	N	138.000	N	138.000	N	138.000
Algemene voorzieningen Jeugd: Norm voor Opdrachtgeverschap De begroting 2024 voor de Norm van Opdrachtgeverschap is nu opgevoerd in de Voorjaarsnota 2024.	N	113.000	N	113.000	N	113.000	N	113.000
SPUK Brede regeling (Samenkracht en burgerpart.): SPUK Breed Betreffen SPUK Breed middelen die worden ingezet voor diverse onderwerpen die betrekking hebben op Samenkracht en burgerparticipatie.	N	117.000	N	117.000	N	95.000	V	0
SPUK Brede regeling (Samenkracht en burgerpart.): SPUK Brede regeling Betreffen SPUK Breed middelen die we ontvangen van het Rijk.	V	139.000	V	117.000	V	95.000	V	0
Mens en Zorg PL 6 Ondersteunend: SPUK Breed (salaris) Betreffen de salariskosten die worden gedekt uit de SPUK breed gelden uit 2023.	N	78.000	V	0	V	0	V	0
Maatschappelijk werk: BCF Subsidie (vh Subs samenw. welzijnsorg. /Trema) Wegens autonome ontwikkelingen zoals cao-stijging en indexering een incidentele verhoging om de kwaliteit van de basisvoorziening welzijn te borgen.	N	115.000	V	0	V	0	V	0

Subsidies Sociaal Domein: Projectsubsidies Sociaal Domein Betreft een foutieve verwerking van het BR 23 ontwikkelbudget dat via de Voorjaarsnota wordt gecorrigeerd.	N	60.000	N	35.000	N	35.000	N	35.000
Noodopvang Vluchtelingen Oekraïne Hoge veer exploitatie: Voor de noodopvang van de Oekraïners worden diverse incidentele budgetten opgevoerd vanwege de kosten die gemaakt worden op Het Hoge Veer. Binnen de exploitatie worden budgetten voor Gas en Electra, Schoonmaak, Inzamel en stortkosten afval, Catering, Aansprakelijkheidsverzekeringen, Buitengewone kosten, Beheerskosten, Inhuur Derden/beveiliging, Leefgeld en Overige leveringen en Diensten.	N	1.143.000	V	0	V	0	V	0
Noodopvang Vluchtelingen Oekraïne Hoge Veer exploitatie.: Normvergoeding Oekraïne Vanuit het Rijk wordt een normvergoeding ontvangen per gehuisveste Oekraïner per dag. Vooralsnog wordt tot 1 oktober 2024 rekening gehouden met de vergoeding. Het overschot op de uitvoering wordt evenals eerdere jaren gestort in de reserve Ontheemden (programma 7).	V	2.000.000	V	0	V	0	V	0
Noodopvang vluchtelingen Oekraïne algemeen: Naar lasten die in direct verband staan met de opvang in het Hoge Veer hebben we ook nog te maken met algemene kosten zoals Salarissen, Bankkosten, Tolktijd, Bijdrage zwemlessen, Overige leveringen en diensten. Deze lasten worden eveneens verrekend binnen de reserve Ontheemden.	N	40.000	V	0	V	0	V	0
Opvang Asielzoekers COA, opvang in het Hoge Veer: Binnen de exploitatie worden de budgetten voor Opvang Asielzoekers COA geraamd op: Catering, inhuur derden, overige leveringen en diensten, buitengewone kosten, salarissen. Vooralsnog worden de uitgaven geraamd gelijk aan de vermoedelijke inkomsten.	N	1.439.000	V	0	V	0	V	0
Opvang Asielzoekers COA, Normvergoedingen COA: Voor de opvang van Asielzoekers wordt van het rijk een dagvergoeding verstrekt. De inkomsten worden vooralsnog berekend tot 1 oktober 2024. Eventueel overschot of tekort wordt gesaldeerd met de reserve Ontheemden.	V	1.439.000	V	0	V	0	V	0
Opvanglocaties ontheemden: Inhuur derden en Burgerparticipatie Voor onderzoek en uitvoering van locaties die kunnen worden gebruikt voor de opvang van de Ontheemden en Asielzoekers worden een 2-tal budgetten opgevoerd	N	36.000	V	0	V	0	V	0
Centrum Jeugd en Gezin Drimmelen Geertruidenberg: GR Drimmelen Geertruidenberg In 2023 is (vanwege een grote CAO) stijging de lonen van de jeugdprofessionals structureel verhoogd. In de begroting 2024 was deze nog niet opgenomen. Daarom een plus van € 78.150 De jaarrekening van 2023 laat echter een positief resultaat zien. Deze vordering €105.571 is daarom in mindering gebracht op de kosten.	V	27.000	N	78.000	N	78.000	N	78.000
PW Inkomen: Uitkeringen WWB In 2023 is het wettelijk minimumloon met ruim 10% verhoogd. De stijging van de uitkeringen is hieraan gekoppeld. Deze verhoging is vervolgens ook van invloed op de andere regelingen (IOAW/IOAZ). De begroting moet hierop worden aangepast. Een daling van het aantal uitkeringsgerechtigden wordt niet verwacht.	N	493.000	N	493.000	N	493.000	N	493.000

PW Inkomen: Uitkering BUIG Bijstand/ inkomensvoorz. De voorlopige beschikking 2024 van de BUIG uitkering is aanzienlijk hoger dan begroot. De definitieve beschikking wordt in de komende maanden verwacht. Vooralsnog worden de ramingen aangepast aan de voorlopige BUIG beschikking.	V	1.024.000	V	1.024.000	V	1.024.000	V	1.024.000
PW Inkomen: Loonkostensubsidies (structureel BUIG) De groep inwoners die met LKS werken is groeiende. Dit is een wettelijke regeling die niet beïnvloedbaar is door ons. De begroting moet worden aangepast aan de uitgaven van 2023.	N	200.000	N	200.000	N	200.000	N	200.000
Inkomensvoorzieningen (IOAW/IOAZ): Inkomensvoorzieningen (IOAW/IOAZ) Het aantal oudere uitkeringsgerechtigden neemt (door de vergrijzing) eerder toe dan af. In 2023 is het wettelijk minimumloon met ruim 10% verhoogd. De stijging van de uitkeringen zijn hieraan gekoppeld. In feite gaat het hier dus dubbel op v.w.b. de stijging. De begroting moet aangepast worden aan de uitgaven van 2023.	N	50.000	N	50.000	N	50.000	N	50.000
Bijzondere bijstand: Bijzonder bijstand De verwachting is dat het beroep op de bijzondere bijstand van (minimaal) dezelfde omvang zal zijn als in 2023. Op basis van de huidige regels en de uitkomst van uitgaven 2023 is dit bedrag nodig.	N	25.000	N	25.000	N	25.000	N	25.000
Sociale Werkplaatsen: Bijdrage sociale werkvoorziening (aanvullend) Actualisatie van de begroting van de verbonden partij vanwege vastgestelde begroting wijziging en raadsbesluit.	N	43.000	N	43.000	N	43.000	N	43.000
Wmo, huishoudelijke verzorging: Wmo huishoudelijk verzorging in natura Het tarief voor Wmo Huishoudelijke Ondersteuning is met ingang van 2024 met 9,44% verhoogd. De kosten van zorgaanbieders zijn in de afgelopen periode flink gestegen door forse loonstijgingen en een hoog ziekteverzuim. Om te voorkomen dat de zorg aan onze inwoners onder druk komt te staan is afgeweken van de contractueel vastgelegde indexatie. Het budget voor Wmo Huishoudelijke Ondersteuning is verhoogd met € 200.000. Het college heeft hiermee ingestemd.	N	200.000	N	200.000	N	200.000	N	200.000
Wmo, huishoudelijke verzorging: Wmo huishoudelijke verzorging in natura Het tarief Wmo HO 2024 wordt herijkt. De meerkosten hiervan , €165.000 zijn incidenteel opgenomen in Turap 1. Voor Turap 2 wordt onderzocht of de kosten structureel moeten worden verwerkt.	N	165.000	V	0	V	0	V	0

WMO Begeleiding: Wmo Begeleiding individueel De tarieven voor Wmo-begeleiding zijn met ingang van 2024 met 6,49% verhoogd. De loonkosten van zorgaanbieders zijn in de afgelopen periode fors gestegen. Om te voorkomen dat de zorg aan onze inwoners onder druk komt te staan is afgeweken van de contractueel vastgelegde indexatie van 1,5%. Het budget voor Wmo-begeleiding is verhoogd met € 140.000. Het college heeft hiermee ingestemd.	N	140.000	N	140.000	N	140.000	N	140.000
SPUK Brede regeling (Volksgezondheid): SPUK Breed Betreffen SPUK Breed middelen die worden ingezet voor diverse onderwerpen die betrekking hebben op Volksgezondheid.	N	134.000	N	134.000	N	94.000	V	0
SPUK Brede regeling (Volksgezondheid): SPUK brede regeling Betreffen SPUK Breed middelen die we ontvangen van het Rijk.	V	162.000	V	134.000	V	94.000	V	0
Mens en Zorg PL 3 Gelukkig opgroeien: Jeugdlandschap / inhuur derden Betreft de dekking van de implementatie jeugdlandschap.	N	184.000	V	0	V	0	V	0
Mens en Zorg PL 3 Gelukkig opgroeien: Jeugdlandschap bijdrage Drimmelen Voor de dekking van het implementatie jeugdlandschap ontvangen we een bijdrage van 50% van de gemeente Drimmelen.	V	92.000	V	0	V	0	V	0
Saldo van de opgavemutaties > 25.000	**N**	**39.000**	**N**	**477.000**	**N**	**477.000**	**N**	**477.000**
Saldo van de opgavemutaties < 25.000	V	4.000	N	118.000	N	118.000	N	118.000
Totaal Saldo van de opgavemutaties	**N**	**35.000**	**N**	**594.000**	**N**	**594.000**	**N**	**594.000**

Programma 4 Opgave Wonen

4.1 Ontwikkelingen

4.1 Ambitie en strategie

4.1.1 Ambitie

De centrale ambitie van dit programma is: het realiseren van passende, toekomstbestendige huisvesting voor de juiste doelgroep op de juiste locatie en voor de juiste prijs. Dit programma draagt daarmee bij aan een toekomstbestendig Geertruidenberg waar nu én in de toekomst fijn met elkaar kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd.

Wonen is een breed begrip. Als gemeente richten wij ons op vier strategische doelstellingen: woonruimte naar behoefte, verbeteren, bewaken en behouden van balans, regie op de woningmarkt en samen met inwoners en stakeholders.
In het volgende hoofdstuk beschrijven we per thema de opgave en onze aanpak.

4.1.2. Strategische doelstellingen

Er zijn vier hoofddoelen voor dit programma; één voor elk van de vier thema's.

1. Creëren woonruimte naar behoefte

Dit doen we op basis van autonome demografische ontwikkelingen uit het woonbehoefteonderzoek, de opgelegde taakstelling en de beschikbare ruimte voor onverwachte ontwikkelingen. We maken concreet hoe passende huisvesting voor de juiste doelgroep tegen de juiste prijzen kan worden

ingevuld.
Ook worden zaken vastgelegd rond woningsplitsing, mantelzorgwoningen, verdeling van de woningvoorraad en de richtlijnen voor nieuwe projecten.

2. Verbeteren, bewaken en behouden van balans
Er wordt gestreefd naar een gebalanceerde woningvoorraad. Een gebalanceerde woningvoorraad is er voor onze huidige inwoners, maar moet ook ruimte bieden voor toekomstige inwoners en verschillende doelgroepen vanuit de wettelijke en maatschappelijke taakstelling. Een gebalanceerde voorraad houdt daarnaast in dat rekening wordt gehouden met trends en ontwikkelingen, met schommelingen en veranderingen. Een gebalanceerde woningvoorraad is niet alleen kwantitatief passend, maar ook nadrukkelijk kwalitatief in balans.
Bij het streven naar een gebalanceerde woningvoorraad richten we ons dan ook op zowel nieuwbouw als bestaande bouw. Het grootste gedeelte van onze toekomstige woningvoorraad staat er namelijk al. Met name bij nieuwbouw kunnen we sterk sturen, maar ook wat betreft bestaande bouw zien we hier mogelijkheden toe.

3. Regie pakken op woningmarkt
De gemeente kan op verschillende wijzen regie pakken op de woningmarkt. Actief grondbeleid betekent dat de gemeente zelf de gronden verwerft dan wel toepassing geeft aan het voorkeursrecht gemeenten. Daarmee kan de gemeente zelf gronden uitgeven en tot een door haarzelf gewenste invulling en woningbouwdifferentiatie kan komen.
Daarnaast kan de gemeente passief en meer faciliterend grondbeleid voeren. Daarbij gebruikt de gemeente het bestemmingsplan en het exploitatieplan om te komen tot de gewenste invulling en woningbouwdifferentiatie.
4. Ontwikkelingen vinden plaats in samenspraak met inwoners en stakeholders
Voor nu is er voor (ook) de gemeente een belangrijke rol weg gelegd daar waar het gaat om het laten participeren van inwoners. Ingeval van een ontwikkeling op gemeentelijk eigendom zal dit niet wijzigen. Als het daarentegen gaat om een ontwikkeling op eigendom van derden is het op grond van de Omgevingswet, die per 1 januari 2024 in werking zal treden, aan de ontwikkelende partij om op een juiste wijze de omgevingsdialoog te voeren. Deze ligt verankerd in de Verordening burgerparticipatie Geertruidenberg 2023.

Ten aanzien van de stakeholders geldt dat ontwikkelingen vanuit het gemeentebrede perspectief voor wonen worden benaderd. Gekoerst moet gaan worden op de juiste balans in de differentiatie, bij voorkeur op wijk- en buurtniveau. Zowaar een stevige uitdaging.

4.1.3 Maatschappelijke effecten

Dat we deze doelstellingen behalen gaat blijken uit maatschappelijke effecten die op moeten treden. Daarop richten zich dan ook de (extra) inspanningen die we de komende jaren gaan doen. Aan de maatschappelijke effecten worden bij de verdere uitwerking passende beleidsindicatoren gekoppeld.

Creëren woonruimte naar behoefte
Te behalen maatschappelijke effecten zijn met name:
1. Er komt meer woonruimte beschikbaar voor zowel onze eigen inwoners als de verschillende doelgroepen vanuit de wettelijke en maatschappelijke taakstelling.
2. Er wordt optimaal gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheden om woonruimte te creëren en behouden voor onze eigen inwoners

Verbeteren, bewaken en behouden van balans
Te behalen maatschappelijke effecten zijn met name:
1. Er is balans tussen wettelijke taakstellingen en autonome lokale ontwikkelingen.

2. We koersen op een juiste mix in woningaanbod per kern en wijk.
3. Bij iedere ontwikkeling wordt de balans in ruimtelijke inrichting als uitgangspunt genomen.

Regie pakken op woningmarkt
Te behalen maatschappelijke effecten zijn met name:
1. Er zijn duidelijke randvoorwaarden voor toekomstige ontwikkelingen.
2. We maken toekomstbestendige woningbouw mogelijk op de juiste locaties.
3. We zijn creatief en innovatief in onze oplossingen.

Ontwikkelingen vinden plaats in samenspraak met inwoners en stakeholders
Te behalen maatschappelijke effecten zijn met name:
1. Onze inwoners en stakeholders voelen zich betrokken en gehoord

4.1.4 Afbakening

Met het benoemen van de 4 programmathema's is binnen de opgave focus aangebracht, met als doel hierop vanuit een integrale aanpak te versnellen. Leidend voor het programma wonen is het Doel- en Inspanningen Netwerk (zie bijlage 1).
Naast de inspanningen binnen dit programma werken we ook mee aan verschillende thema's van andere programma's zoals het programma Duurzaamheid en Leefbaarheid.

4.2 Aanpak

De versnelling in de realisatie van woningbouw gaat gepaard met onzekerheden. De gemeente heeft een studie laten uitvoeren naar de haalbaarheid van locaties en de stedenbouwkundige mogelijkheden. De beschreven invullingen hebben (vooralsnog) een (sterk) indicatief karakter doch duiden daarentegen wel de potentie van diezelfde locaties.
Beperkingen kunnen zich voordoen indien sprake is van sectorale belemmeringen (bodem, geluid, externe veiligheid e.d.) of ingeval het eigendom niet aan de gemeente toebehoort en een eigenaar überhaupt geen ontwikkeling wenst dan wel een andere ontwikkeling dan die door de gemeente wordt voorgestaan.
In die zin ook is bij de te maken keuzes van belang én de snelheid waarmee tot een ontwikkeling (woningbouw) kan worden gekomen én de toepasbaarheid van de gewenste woningbouwdifferentiatie.

Dit programma is gebaseerd op de kortere termijn (2023 t/m 2024) en geeft meteen een doorkijk naar de ontwikkelpotenties voor de langere termijn.

4.2.1 Programmalijnen

Dit programma bestaat uit vier programmalijnen. Elke programmalijn heeft een eigen thema; de thema's zijn nauw met elkaar verbonden.

1. Woonruimte naar behoefte

Op basis van demografische ontwikkelingen en de opgelegde taakstelling voor specifieke doelgroepen, ontwikkelen we naar behoefte. Dit kunnen we op de volgende manieren realiseren:
- nieuwe woningen bouwen;
- transformeren leegstand (waaronder voormalig agrarische bebouwing [VAB's]);
- aanpassen in de bestaande woningvoorraad;
- herstructurering woonwijken.

Nr.	Inspanningen	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
1.1	Sturen op behoefte	Vaststellen uitvoeringsprogramma wonen.		
1.2	Huisvesting specifieke doelgroepen op basis van wettelijke taakstelling	Opstellen plan van aanpak voor regionale afspraken en continue monitoring.		
1.3	Woningen toevoegen	Uitvoeren locatiestudie naar potentiële locaties en het maken van keuzes daarbinnen.		
1.4	Woningen toevoegen	Voor 2025 is gestart met de bouw van tenminste 100 woningen.		
1.4	Huisvestingsverordening	Vanaf 2023 max 50% toewijzing aan eigen inwoners.		

De opgave om woonruimte naar behoefte te creëren bestaat hoofdzakelijk uit de taak om tot voldoende woonruimte te komen. Locaties voor nieuwbouwwoningen zijn dan ook essentieel om aan deze opgave te kunnen voldoen. Met het opnemen van de potentiële woningbouwlocaties in de omgevingsvisie is hier een belangrijke eerste stap in gezet. Met een visie woningbouwlocaties Raamsdonk willen we een gedegen afweging maken over de potentiële locaties die in of tegen de kern Raamsdonk liggen. 2024 benutten we om deze visie op te stellen en in overleg te gaan met de inwoners, ondernemers en andere stakeholder in Raamsdonk.

De locatie Kartuizerstraat-Landonk uit de locatie studie bestaat uit een deel in eigendom van de gemeente en een deel in particulier bezit. Tezamen met de andere grondeigenaar bekijken we hoe we tot een publieke-private samenwerking komen om dit gebied tot ontwikkeling te kunnen brengen. De eerste stap hierin is de raad laten besluiten over de wenselijkheid van deze locatie en de welke randvoorwaarden zij mee willen geven.

De eigenaar van de panden op de hoek Keizersdijk-Hoofdstraat in Raamsdonksveer heeft al geruime tijd het idee om deze panden te slopen en her te ontwikkelen. Het plan is ambtelijk al beoordeeld en voor advisering aan de CRK voorgelegd. Daarnaast heeft er een omgevingsdialoog met de omwonenden en huidige huurders plaats gevonden. Het streven is om de raad in het derde kwartaal de raad een startnotitie voor te leggen om de wenselijkheid van de ontwikkeling te bepalen en randvoorwaarden mee te geven.

De herstructurering van de Zoutmanstraat-Burgemeester Meijersstraat in Geertruidenberg krijgt in 2024 steeds meer vorm. De plannen zijn op basis van CRK advisering aangepast en de afspraken over de anterieure overeenkomst worden naar verwachting in het tweede of derde kwartaal afgerond. Verwacht wordt dat Thuisvester de omgevingsvergunning voor de buitenplanse omgevingsplan activiteit (bopa) nog in 2024 kan aanvragen.

2. Verbeteren, bewaken en behouden balans

Balans gaat zowel over het verdelen van de woningvoorraad als over een balans in de soorten woningen die we hebben in onze gemeente. We maken gebruik van de mogelijkheid om een percentage van onze woningvoorraad toe te wijzen aan onze eigen inwoners. Daarnaast houden we rekening met een evenredige spreiding van doelgroepen zoals de uitstroom beschermd wonen,

maatschappelijke opvang en statushouders. Daarnaast houden we bij herstructureren en nieuwbouw de verdeling van verschillende typen woningen en prijsklassen in het oog.

De bouwopgave voor onze gemeente op basis van de Woondeal komt neer op het toevoegen van 400 woningen aan harde plancapaciteit tot 2026 en tussen de 700 en 900 woningen aan harde plancapaciteit tot 2030.
De na te streven differentiatie daarbinnen betekent dat er qua verdeling sprake moet zijn van 30% sociale huur en 2/3e 'betaalbaar'. Onder betaalbaar wordt verstaan woningen met een huurprijs tot € 1000 en voor koopwoningen tot een prijs van € 355.000. Deze kaders worden gemeentebreed nagestreefd en niet op project- / locatieniveau.

Eveneens richtinggevend is het plan van aanpak, zoals dat met de Baroniegemeenten is opgesteld. Hierin zijn afspraken vastgelegd met betrekking tot de opvang en huisvesting van asielzoekers, statushouders en Oekraïense vluchtelingen.

Nr.	Inspanning	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
2.1	Sturen op balans bij de woonruimteverdeling	Uitvoeringsprogramma wonen en met anterieure overeenkomsten.		
2.2	Opstellen van kaders voor het creëren van woonruimte die aansluit bij de maatschappelijke opgaven	Komen tot een evenwichtige woonruimteverdeling op basis van behoefte.		

In het vastgestelde Programma Wonen 2024 benoemen we enkele mogelijkheden die we willen gaan benutten om te kunnen sturen op de balans in de woningvoorraad. Zelfbewoningsplicht en anti-speculatiebeding zijn juridische mogelijkheden die ervoor kunnen zorgen dat onze eigen inwoners meer kansrijk zijn bij nieuwbouwwoningen. We moeten goed onderzoeken of deze maatregelen juridisch stand houden. Het maakt ook uit of we bij een ontwikkeling zelf grondposities hebben of niet. Bij grondverkoop kunnen we beter sturen op dergelijke regelingen.

25% van de jaarlijks vrijkomende sociale huurwoningen binnen onze gemeente kunnen toegewezen worden aan mensen met een maatschappelijke binding. Dat houdt in dat iemand de afgelopen 10 jaar tenminste 6 jaar in de onze gemeente ingeschreven heeft gestaan. Op momenten dat dit lukt brengen we deze mogelijkheid onder aandacht bij onze inwoners. Dit gaan we onder andere doen door inwoners die 18 en 60 jaar worden met een brief te informeren. In die brief wijzen we ze op deze mogelijkheid en adviseren we ze om te registreren bij Klik voor Wonen. We onderzoeken of het mogelijk is om het percentage te verhogen naar 50%.

De afspraken rondom de Woondeal zijn vertaald in ons lokale woonbeleid, namelijk in het Programma Wonen 2024. We sturen op twee derde betaalbare woningen bij nieuwbouwprojecten. 30% sociale huurwoningen en 40% middeldure huur of betaalbare koopwoningen. Deze verdeling gaan we opleggen bij nieuwontwikkelingen vanaf 15 woningen.

Met woningsplitsing of kavelsplitsing kan wellicht de bestaande woningvoorraad beter worden benut. Hiervoor zijn wel kaders nodig waarbinnen wij dit wenselijk vinden. Deze kaders zijn er op dit moment nog niet. Om die reden zijn we terughoudend richting initiatiefnemer die met dergelijke plannen bij de gemeente aankloppen.

3. Regie op de woningmarkt

We gaan toe naar een actieve sturing, uitvraag aan de voorkant in plaats van toetsing achteraf. De middelen om de regie te pakken zijn bijvoorbeeld:

- waar nodig en/of gewenst inzetten op een actief grondbeleid (te baseren op maatwerk);
- opleggen woningbouwprogramma en –differentiatie via de anterieure overeenkomst.

Nr.	Inspanning	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
3.1	We communiceren randvoorwaarden proactief naar ontwikkelaars.	Sturing op juiste woningdifferentiatie.		

Nieuwbouwprojecten met 9 of meer woningen leggen we middels een startnotitie voor aan de raad. In zo'n startnotitie kan de raad kaders en randvoorwaarden meegeven waarbinnen zij de ontwikkeling wenselijk vinden. Het Programma Wonen 2024 geeft al duidelijke kaders voor wat betreft de verdeling van sociale huur woningen (30%) en betaalbare woningen (40%). Dit kan in de startnotitie nogmaals benadrukt worden. Als er moverende redenen zijn waarom de beoogde verdeling binnen een project niet mogelijk of wenselijk is, is de startnotitie de uitgelezen plek om de raad hier over te laten beslissen. Maar ook bij kleinere nieuwbouwprojecten waar geen startnotitie noodzakelijk is, stuurt het college op een goede differentiatie. Bij nieuwbouwprojecten leggen we het woningbouwprogramma binnen een project contractueel vast. Deze werkwijze zijn we al jaren gewend.

Het voeren van een actief grondbeleid is geen doel op zich, maar moet noodzakelijk zijn om een bijdrage te kunnen leveren aan een opgave. Dit kan de woningbouwopgave zijn, maar ook economische ontwikkelingen, mobiliteit, natuurontwikkeling of maatschappelijke voorzieningen kunnen aanleiding zijn om soms actiever te acteren. Van de 14 potentiële woningbouwlocaties is een deel in eigendom van de gemeente. Als er een bestuurlijk standpunt is ingenomen over een locatie, kan ingeschat worden hoe onze rol moet zijn op het gebied van grondbeleid.

4. Ontwikkelingen in samenspraak met inwoners en stakeholders

Bij alle nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wonen worden inwoners betrokken. Op deze manier creëren we draagvlak, en voelen inwoners zich betrokken en gehoord.
Op het abstracte niveau (gemeentebreed) is de gemeente daarbij aan zet vanuit de opgave. Per locatie gebeurt dit via de omgevingsdialoog, gebaseerd op de door de gemeenteraad vastgestelde

notitie burgerparticipatie. In het eerste geval is de gemeente de regisseur, in de tweede situatie is het toetsend.

Nr.	Inspanning	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
4.1	De input van inwoners en stakeholders wordt meegenomen in het programma Wonen	Betrokkenheid inwoners en stakeholders en creëren van maatschappelijk draagvlak		

Hoe en op welk moment inwoners, ondernemers, belangenverenigingen en andere stakeholders betrokken worden bij een ruimtelijke ontwikkeling hangt af van de fase waarin deze ontwikkeling zich bevindt en wie de initiatiefnemer is van een ontwikkeling. Soms zijn we als gemeente zelf volledig aan zet om de burgerparticipatie en omgevingsdialoog vormt te geven. In andere gevallen is dit de rol van de initiatiefnemer en zijn we als gemeente met name toehoorder en beoordelaar. De illusie moet niet ontstaan dat met burgerparticipatie en omgevingsdialogen iedereen zijn in krijgt. Waar mogelijk probeer je belangen zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen of rekening mee te houden. Maar uiteindelijk is burgerparticipatie ook bedoeld om inzicht te krijgen in elkaars belangen, zodat bestuurders een afweging kunnen maken tussen individuele- en maatschappelijke belangen.

De visie woningbouwlocatie Raamsdonk is met name bedoeld om in gesprek met inwoners en ondernemers van Raamsdonk tot een afweging van de locaties te komen. Het is voorstelbaar dat er per locatie op een later moment nog verder gesproken moet worden met belanghebbenden. Voor de woningbouw bij Achter de Hoeven is een participatieproces opgestart. Deze kent verschillende fases en loopt dan ook nog steeds door. De initiatiefnemer voor de herontwikkeling Keizersdijk-Hoofdstraat heeft recentelijk een omgevingsdialoog gevoerd. En ook met onwonenden van het Schonckplein is gesproken over de voorgenomen bouwplannen van de supermarkt en de appartementen.

4.2 Financiële vertaling ontwikkelingen

Om de locatie Landonk-Kartuizerstraat uit de locatie studie verder te onderzoeken, zodat de raad hier een afgewogen besluit over kan nemen, zijn enkele onderzoeken en een stedenbouwkundige visie nodig. Omdat we deels eigenaar zijn van de gronden is het noodzakelijk dat we ook een deel van deze kosten voor onze rekening nemen. Hiertoe is een bedrag van €20.000 opgenomen.
Voor de visie woningbouwlocaties Raamsdonk zijn we zelf aan zet. Toch zal enige externe expertise noodzakelijk zijn om de visie tot stand te laten komen. Hiervoor is een bedraag geraamd van €10.000.
Voor de lopende projecten en aankomende projecten worden exploitatiebijdrages betaald. Deze exploitatiebijdrages zijn met name bedoeld om ambtelijke uren te dekken. Niet alle ambtelijke uren of advisering kunnen wij intern oplossen. Geschat wordt dat 15% van de ambtelijke uren extern gemaakt worden. Dit betreft dan een bedrag van €30.000.

4.3 Toelichting op de tabel

N.V.T.

4.4 Beleidsindicatoren

Programmalijn	Beleidsindicatoren	Meest recente meting	Beoogd 2024	Aanpassing TR
Creëren woonruimte naar behoefte:	Het aantal actief woningzoekend in de gemeente in de sociale huursector.	- 2022: o Totaal woningzoekenden: 2.931 o Actief woningzoekenden: 757 - 2023: o Totaal woningzoekenden: 3.216 o Actief woningzoekenden: 860	<2023	n.v.t
	Het aantal uitgiftes van bindingseis uittreksels.	Op dit moment kan er nog gebruikt gemaakt worden van deze indicator.	-	-
	Het totale aantal woningen binnen de gemeente.	1-1-2023: 10.120	10.200	n.v.t
	Het resultatenoverzicht van het COA (statushouders en amv-ers)	Taakstelling 2023: 49 statushouders Totaal aantal 2023: 40	49	n.v.t.
	Overzicht woningbouwcapaciteit per gemeente van de provincie Noord-Brabant.	De provincie geeft hun prognoses weer op https://bevolkingsprognose.brabant.nl/ De indicatie van de toename van de woningvoorraad voor Geertruidenberg in de periode 2023-2030 bedraagt 590 (index 105,8) 2025: 10.290, 2030: 10.710, 2035: 11.125, 2040: 11.350	10.200	n.v.t.
We verbeteren, bewaken en behouden de balans	% sociale woningbouw per wijk/kern/gemeente	31,3 % (2022) van de woningvoorraad in gemeente is een sociale huurwoning	>30%	n.v.t.
	% toegewezen woningen met binding (Thuisvester)	2023: 21,6% (35 woningen) In 2023 publiceerde Thuisvester 24,7% (40 stuks) van de woningen met voorrang voor inwoners met binding. 35 woningen daarvan werden daadwerkelijk op basis van deze voorrang toegewezen.	25%	n.v.t.
We pakken meer regie op de woningmarkt	Monitoring kaders en afspraken na realisatie woningbouwproject	Op dit moment kan er nog gebruikt gemaakt worden van deze indicator.	-	-
Ontwikkelingen vinden plaats in samenspraak met onze inwoners en stakeholders.	% inwoners en stakeholders dat zich gehoord en betrokken voelt.	Op dit moment kan er nog gebruikt gemaakt worden van deze indicator.	-	-

Wettelijke beleidsindicatoren

Voor programma 4 zijn geen beleidsindicatoren voorgeschreven.

4.5 Investeringen

In de volgende tabel zijn de mutaties op de investeringen van programma 4 opgenomen.

Begroot	Wijziging	Nieuw begroot	Krediet omschrijving	Toelichting - Besluit
€ 0	€ 200.000	€ 200.000	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting BGW 16-03(K)	Met het aanbieden van startersleningen ondersteunen we starters bij de aankoop van hun eerste woning. Sinds 2009 zijn meer dan 120 startersleningen verstrekt. Het besteedbare budget bedraagt op 10 april 2024 € 256.800, genoeg voor 12 leningen (van maximaal € 20.000 per lening). In 2024 zijn tot nog toe (10 april 2024) 7 aanvragen ontvangen. De behoefte aan startersleningen blijft bestaan en het is wenselijk om starters te blijven ondersteunen. Voor de continuïteit van de verstrekking van leningen wordt uw raad gevraagd om per medio 2024 € 200.000 extra beschikbaar te stellen voor de startersleningen. Dit bedrag is te lenen, zoals eerder is gebeurd. (Hiernaast is - zoals in de raadsinformatiebrief van 19 maart 2024 aangegeven - in het najaar van 2024 een raadsvoorstel gepland over een verruiming van de startersregeling in combinatie met een daarvoor nodige budgetverhoging.) Besluit : Nieuw krediet opnemen van € 200.000.

4.6 Afwijkingen reguliere taken

In onderstaande tabel worden de belangrijkste afwijkingen op de meerjarenbegroting 2024-2027 toegelicht. In beginsel worden afwijkingen toegelicht wanneer het bedrag groter is dan € 25.000. Indien er sprake is van afwijkingen lager dan € 25.000 maar van politiek bestuurlijke importantie worden deze afwijkingen eveneens toegelicht.
Afwijkingen lager dan € 25.000, zuiver administratieve mutaties of budgettair neutrale mutaties, zijn wel opgenomen in de begrotingswijziging.

Omschrijving	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
Ruimtelijke projecten: Planontwikkelingskosten Advieskosten, onderzoeken en uitwerkingen ten behoeve (woningbouw)ontwikkelingen. Deze kosten worden grotendeels gedekt door de exploitatiebijdrages die bij ontwikkelingen worden verhaald op de initiatiefnemers. O.a. ontwikkelingen Zoutmanstraat, Grote Kerkstraat 96-98, Omschoorweg, herontwikkeling Schonckplein, Keizersdijk-Hoofdstraat. Planvorming en voorbereiding voor de woningbouwlocaties Raamsdonk en Landonk nodig om locaties tot ontwikkeling te kunnen brengen.	N	60.000	N	56.000	N	30.000	V	0
Ruimtelijke projecten: Planontwikkelingskosten Het budget betreft de inkomsten die worden verhaald op initiatiefnemers van woningbouwontwikkelingen.	V	137.000	V	226.000	V	121.000	V	0
Saldo van de opgavemutaties > 25.000	**V**	**77.000**	**V**	**169.000**	**V**	**91.000**	**V**	**0**
Saldo van de opgavemutaties < 25.000	V	10.000	N	6.000	N	6.000	N	6.000
Totaal Saldo van de opgavemutaties	**V**	**87.000**	**V**	**163.000**	**V**	**85.000**	**N**	**6.000**

Programma 5 Opgave Economie en Toerisme

5.1 Ontwikkelingen

5.2 Ambitie en Strategie

5.1.1 Ambitie

De centrale ambitie van dit programma is: De gemeente Geertruidenberg is gastvrij naar bezoekers, biedt een fijn leefklimaat voor de inwoners, voorziet in ruimte voor ondernemerschap en is klaar voor een duurzame & innovatieve economie.

Onze lokale bedrijven zijn de drager van onze economie, de gemeente stimuleert, faciliteert en creëert de randvoorwaarden. We richten ons op een goed vestigingsklimaat, een circulaire, duurzame & innovatieve economie en een gastvrije gemeente.

5.1.2 Strategische doelstellingen

Er zijn drie hoofddoelen voor dit programma; één voor elk van de drie thema's.

1. Het vestigingsklimaat voor ondernemers verbeteren

We zorgen voor behoud van de lokale werkgelegenheid en zetten optimaal in op ruimtegebruik en toekomstbestendig maken van de bedrijventerreinen. Daarnaast zetten we in op compacte en complete winkelgebieden in de gemeente.

2. Een circulaire, duurzame en innovatieve economie in 2050 of eerder

We staan het bedrijfsleven bij om te komen tot een circulaire economie en faciliteren bedrijventerreinen om energieneutraal te worden. Innovatie stimuleren we en verbinden partijen met elkaar om stappen te kunnen maken.

3. De gemeente is gastvrij naar bewoners en bezoekers

We zetten in op meer toeristische bezoekers, die we langer in het gebied willen laten verblijven en die vaker terug komen naar de gemeente Geertruidenberg.

5.1.3 Maatschappelijke effecten

Vanuit de hoofddoelen, worden er per programmalijn verschillende gewenste maatschappelijke effecten geformuleerd:

1. Het vestigingsklimaat voor ondernemers verbeteren
a. Schonere, veiligere en aantrekkelijke bedrijventerreinen en winkelgebieden
b. Afname leegstand op bedrijventerreinen en winkelgebieden
c. Compacte winkelgebieden
d. Behoud werkgelegenheid en banen

2. Een circulaire, duurzame en innovatieve economie in 2050 of eerder
a. In 2050 is de Geertruidenbergse economie circulair, met als tussendoel 50% in 2030
b. De bedrijventerreinen zijn in 2050 energieneutraal
c. Meer ruimte voor innovatie vanuit bedrijven

3. De gemeente is gastvrij naar bewoners en bezoekers
a. Verhoging toeristische recreatieve werkgelegenheid
b. Stijging van het aantal toeristische overnachtingen
c. Minimaal behoud van diversiteit van culturele organisaties en evenementen

5.1.4 Afbakening
Met het benoemen van de drie programmathema's is binnen de opgave focus aangebracht, met als doel hierop vanuit een integrale aanpak te versnellen.
We benadrukken dat de werving van bedrijven naar deze regio en promotie van de regio als verblijfsgebied niet tot de opgave behoort. Deze rol is weggelegd bij andere samenwerkingspartners zoals Rewin, Regio West-Brabant, Zuiderwaterlinie.
Naast de inspanningen binnen dit programma werken we ook mee aan verschillende thema's van andere programma's zoals het programma Duurzaamheid en Leefbaarheid.
5.2 Aanpak
5.2.1 Programmalijnen
Dit programma bestaat uit drie programmalijnen. Iedere programmalijn heeft een eigen thema; de thema's zijn nauw met elkaar verbonden.

1. Verbeteren vestigingsklimaat

We zorgen voor behoud van de lokale werkgelegenheid en zetten optimaal in op ruimtegebruik en toekomstbestendig maken van de bedrijventerreinen. Daarnaast zetten we in op compacte en complete winkelgebieden in de gemeente.
Om de maatschappelijke effecten te realiseren werken we o.a. aan deze inspanningen:

- Kwaliteitsverbeterplan bedrijventerreinen
- OV-hub bedrijventerreinen
- Verkenning maritieme sector op thema's onderwijs en clustering
- Startersprogramma

Nr.	Inspanningen	Bijdrage strategische doelen	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
1.1	Kwaliteitsverbeterplan bedrijventerreinen	Het vestigingsklimaat voor ondernemers verbeteren. Een circulaire, duurzame en innovatie economie.		
1.2	OV-hub bedrijventerrein	Het vestigingsklimaat voor ondernemers verbeteren. Een circulaire, duurzame en innovatie economie.		
1.3	Verkenning maritieme sector op thema's onderwijs en clustering	Het vestigingsklimaat voor ondernemers verbeteren.		
1.4	Startersprogramma	Het vestigingsklimaat voor ondernemers verbeteren.		

Naast Dombosch zijn nu ook voor de bedrijventerreinen Gasthuiswaard, Pontonnier en Rivierkade kwaliteitsverbeterplannen in de maak, zodat we de bedrijventerreinen komende jaren toekomstbestendig kunnen maken en ondernemers inzichtelijk krijgen waar we samen naar toe willen groeien de komende jaren.

De voorbereidingen voor een pilot OV-Hub aan Essenboom zijn uitgevoerd. De realisatie zal in de zomer plaatsvinden. 2024 gebruiken we om ervaring op te doen met vervolg vervoer op OV bij een bedrijventerrein.

In samenwerking met WMI wordt verder gewerkt aan de onderwijscampus. De eerste opleidingstrajecten worden nu ook aangeboden aan de lokale maritieme sector in de gemeente Geertruidenberg. Daarnaast hebben we de maritieme sector in beeld gebracht, om tot een collectief van maritieme bedrijven te komen en om een inzichtelijk te krijgen op welke vlakken samenwerking gewenst is.

In het voorjaar is een startersprogramma aangeboden aan alle recent gestarte bedrijven in de gemeenten Geertruidenberg en Drimmelen, dit is in samenwerking met de gemeente Drimmelen en Open Coffee Drimmelen Geertruidenberg georganiseerd.

2. Circulaire, duurzame & innovatieve economie

We staan het bedrijfsleven bij om te komen tot een circulaire economie en faciliteren bedrijventerreinen om energieneutraal te worden. Innovatie stimuleren we en verbinden partijen met elkaar om stappen te kunnen maken.
Om de maatschappelijke effecten te realiseren werken we o.a. aan deze inspanningen:

- In beeld brengen van de rest- en vraagstromen op bedrijventerreinen
- Uitreiken Groene Pluim
- Aanbestedingsbeleid herzien

Nr.	Inspanningen	Bijdrage strategische doelen	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
2.1	In beeld brengen van de rest- en vraagstromen op bedrijventerreinen	Een circulaire, duurzame en innovatie economie.		
2.2	Uitreiken Groene Pluim	Een circulaire, duurzame en innovatie economie.		
2.3	Aanbestedingsbeleid herzien	Een circulaire, duurzame en innovatie economie. Het vestigingsklimaat voor ondernemers verbeteren.		

De rest- en vraagstromenbijeenkomst heeft kansrijke reststromen opgeleverd. Er wordt verder onderzocht of de reststroom papier lokaal ingericht kan worden.
In het najaar wordt de 5e Groene Pluim uitgereikt aan een lokaal bedrijf. Lokale bedrijven worden gestimuleerd zich aan te sluiten bij de Groene Pluim.
Het proces om te komen tot herzien aanbestedingsbeleid is grotendeels doorlopen, De besluitvorming vindt in het 2e kwartaal plaats.

3. Gastvrij naar bezoekers

We zetten in op meer toeristische bezoekers, die we langer in het gebied willen laten verblijven en die vaker terug komen naar de gemeente Geertruidenberg.
Om de maatschappelijke effecten te realiseren werken we o.a. aan deze inspanningen:

- Verbeteren zichtbaarheid en beleefbaarheid vesting
- Uitbreiding bewegwijzering en aanlegvoorziening op het water
- Optimalisering fiets- en wandelstructuur

Nr.	Inspanningen	Bijdrage strategische doelen	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
3.1	Verbeteren zichtbaarheid en beleefbaarheid vesting	De gemeente is gastvrij naar bewoners en bezoekers.		
3.2	Uitbreiding bewegwijzering en aanlegvoorziening op het water	De gemeente is gastvrij naar bewoners en bezoekers.		
3.3	Optimalisering fiets- en wandelstructuur	De gemeente is gastvrij naar bewoners en bezoekers.		

Om de zichtbaarheid en beleefbaarheid van de vesting te verbeteren is een onderzoek gestart met de lokale heemkunde verenigingen om inzicht te krijgen welke kansen hiervoor worden gezien.

De toeristische bewegwijzering op het water voldoet niet meer. Momenteel wordt er een plan opgesteld hoe de bewegwijzering ingericht moet worden. Daarnaast wordt de Donge met het gebruik van verschillende soorten ligplaatsen in beeld gebracht, om inzicht te krijgen waar mogelijke kansen worden gezien voor het realiseren van extra aanlegvoorzieningen.
Voor het optimaliseren van fiets/wandelstructuur is een onderzoek gestart naar de kansen die de Halvezolenlijn biedt om beter zichtbaar en beleefbaar te maken op de thema's toerisme, erfgoed, landschap en verkeer. Dit onderzoek zal in de zomer gereed zijn.

5.2 Financiële vertaling ontwikkelingen

Voor de opgave Economie en Toerisme zijn geen mutaties.

5.3 Toelichting op de tabel

N.v.t.

5.4 Beleidsindicatoren

Hoe gaan we dat meten?

Strategisch doel	Beleidsindicatoren	Meest recente meting *	Beoogd 2024	Aanpassing TR
Het vestigingsklimaat voor ondernemers verbeteren	Leegstandscijfer bedrijventerreinen	56 (2022)	55	
	Leegstandscijfer winkelgebieden	28 (2022)	27	
	Aantal bedrijfsvestigingen	2170 (2023)	2170	2234
	Aantal banen	10802 (2023)	10802	10875
	Winkels buiten kern winkelgebied	40 (2022)	39	
Een circulaire, duurzame en innovatieve economie in 2050 of eerder	Toename energieopwek bij bedrijfspanden	21761 (2022)	21761	10000 vanwege netcongestie
	% hergebruik primaire grondstoffen (landelijke monitor wordt ontwikkeld)**			
De gemeente is gastvrij naar bewoners en bezoekers	Aantal banen toeristisch recreatieve branche	505 (2022)	519	
	Aantal overnachtingen (toeristenbelasting)	20899 (2022)	21346	

** Economische barometer Geertruidenberg 2022*
***Indicator geldt ook voor programma duurzaamheid*

Wettelijke beleidsindicatoren

Nr.	Taakveld	Naam indicator	Jaar	Waarde (Jaarrekening 2023)	Begroot 2024	Eenheid	Bron	Beoogd 2024	Aanpassing TR
14.	3. Economie	Functiemenging **	2022	52,3	52,0	%	LISA	52,0	
16.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	2023	1229	1219	Bedrijfsvestigingen per 10.000 inwoners	KvK	1219	1266

** functiemengingsindex weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

5.5 Investeringen

In programma 5 zijn voor de periode 2024-2027 geen investeringen voorzien.

5.6 Afwijkingen reguliere taken

In onderstaande tabel worden de belangrijkste afwijkingen op de meerjarenbegroting 2024-2027 toegelicht. In beginsel worden afwijkingen toegelicht wanneer het bedrag groter is dan € 25.000. Indien er sprake is van afwijkingen lager dan € 25.000 maar van politiek bestuurlijke importantie worden deze afwijkingen eveneens toegelicht.
Afwijkingen lager dan € 25.000, zuiver administratieve mutaties of budgettair neutrale mutaties, zijn wel opgenomen in de begrotingswijziging.

Omschrijving	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
Economisch beleid: BR23 Uitvoeringsbudget visies EZ In de BR23 zijn inkomsten opgenomen vanaf de begroting 2023, maar we hebben geen grondslag om bedrijven mee te laten betalen. Wordt wel onderzocht of een ondernemersfonds draagvlak heeft bij het bedrijfsleven.	N	50.000	N	50.000	N	50.000	N	50.000
Subsidie bibliotheken: Subsidie bibliotheken Betreft prijscompensatie op de subsidie van de bibliotheek	N	27.000	N	27.000	N	27.000	N	27.000
Mutaties reserves opgave 5 Economie en toerisme: Mutaties reserves kunst Vanwege grondverkopen aan de Oude Haven wordt een bedrag in de reserve kunst gestort.	N	6.000	V	0	V	0	V	0
Saldo van de opgavemutaties > 25.000	**N**	**83.000**	**N**	**77.000**	**N**	**77.000**	**N**	**77.000**
Saldo van de opgavemutaties < 25.000	N	20.000	V	0	V	0	V	0
Totaal Saldo van de opgavemutaties	**N**	**103.000**	**N**	**77.000**	**N**	**77.000**	**N**	**77.000**

Programma 6 Opgave Bestuur en Dienstverlening

6.1 Ontwikkelingen

A. Bestuur
6.1 Ambitie en strategie

6.1.1 Ambitie
Wij zijn een krachtig lokaal bestuur dat klaar is voor de toekomst. We onderhouden en leggen verbinding met de gemeenteraad, de inwoners, de ondernemers en de maatschappelijke partners. We investeren in de samenwerking met onze inwoners en laten zien wat we gaan doen. We werken aan het herstel van het vertrouwen in de plaatselijke politiek en zetten in op participatie van diverse groepen uit onze samenleving in die lokale politiek.

6.1.2. Strategische doelstelling
1. We hebben inzicht in de toekomstscenario's van de gemeente op zowel de korte als de lange termijn;
2. Wij zijn als college en gemeenteraad samen één overheid;
3. Wij zijn betrouwbaar, toegankelijk en werken continu aan inclusiviteit.

6.1.3 Maatschappelijke effecten
Strategische doelstelling 1 : Inzicht in de toekomstscenario's van de gemeente op zowel de korte als de lange termijn.

Maatschappelijke effecten
- Gezamenlijk met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kennen we onze toekomst
- We zijn een sterk lokaal bestuur in West-Brabant en weten wat we zelf kunnen doen en waar we ondersteuning via regionale samenwerking bij nodig hebben

Strategische doelstelling 2: Wij zijn als college en gemeenteraad samen één overheid.
Maatschappelijke effecten
- College en gemeenteraad kennen elkaars rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden en respecteren elkaar daarin.
- We trekken samen op in de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van ons beleid.
- Ons verhaal naar buiten is een gezamenlijk verhaal, waarbij we ruimte laten voor een andere mening.

Strategische doelstelling 3 : Wij zijn betrouwbaar, toegankelijk en werken continu aan inclusiviteit.
- Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners zijn trots op de gemeente.
- We zetten in op participatie van diverse groepen uit onze samenleving in de lokale politiek zodat zoveel mogelijk inwoners participeren, gehoord en vertegenwoordigd worden.
- Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners vinden dat de gemeente afspraken nakomt en genomen besluiten motiveert.

B. Dienstverlening

6.1 Ambitie en strategie
6.1.1 Ambitie
Wij zijn een open en bereikbare gemeente. Wij werken samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners vanuit vertrouwen en gelijkwaardigheid. Onze dienstverlening is dichtbij. Onze professionele medewerkers zijn betrokken, ondernemend, pakken zaken snel op en denken in mogelijkheden.

Het streven is om inwoners en ondernemers zoveel mogelijk online van dienst te zijn. Maar ook de andere kanalen blijven open. Digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. We hanteren een modern en klantgericht dienstverleningsconcept met duidelijke servicenormen. Daarnaast communiceren wij (ook digitaal) helder over de rechten en plichten van inwoners bij veranderingen

in de omgeving.

De opgave dienstverlening heeft twee kanten. Enerzijds de behoeften aan dienstverlening van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijk organisaties (onze klanten). De wereld om ons heen verandert in hoog tempo en de behoeften van onze klanten veranderen mee. Zij verwachten een niveau van dienstverlening, die ze van moderne dienstverleners gewend zijn. Aan de balie , online, in de straat of de wijk en op alle plekken waar ons werk plaatsvindt.

Anderzijds is de vraag, wat heeft de organisatie (medewerkers en bestuurders) nodig om de goede dienstverlening te leveren. Intern gerichte acties om te zorgen dat de organisatie in staat is om goede dienstverlening te leveren. Dan hebben we het o.a. over scholing van medewerkers, het op orde hebben van de informatiehuishouding, duidelijke werkprocessen en beschikbaarheid van tools om ons werk te doen. Maar ook een werkplek en ontvangst in het gemeentehuis, die aansluit bij de open en bereikbare gemeente, die we willen zijn. Een gebouw dat voldoet aan de eisen die worden gesteld (duurzaamheid, veiligheid). De receptie en balies zijn het gezicht van de gemeente en moeten overheen komen met hetgeen we willen uitstralen en zijn.

6.1.2 Strategische doelstelling

1. Verbeteren van de kwaliteit, professionaliteit en continuïteit van de dienstverlening;
Het niveau van onze dienstverlening tillen we naar een hoger niveau, zowel inhoudelijk als qua snelheid van reageren op vragen van de samenleving. Daarbij passen we de gebruikte kanalen (digitaal, persoonlijk contact) aan op de behoeften van onze “klanten”.

2. Wij zijn dichtbij en weten nog beter wat er speelt in de gemeente;
We zijn open, duidelijk en transparant over onze plannen en beleid. Voor onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners zijn we bereikbaar (digitaal, in het gemeentehuis en in de wijk). We weten wat er speelt in de gemeente, zodat we daarop in kunnen spelen met onze plannen en bij het formuleren van beleid. We onderzoeken de toekomstbestendigheid van het gemeentehuis voor de korte en lange termijn. Het Klant Contact Centrum (KCC) wordt doorontwikkeld, zodat er eenduidige, optimale externe communicatie plaatsvindt. In de periodieke klanttevredenheidsonderzoeken besteden we aandacht aan het gehoord voelen.

3. We betrekken onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners meer dan voorheen bij zaken die hen raken.
Vanuit vertrouwen en op basis van gelijkwaardigheid en de mogelijkheden betrekken we inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij zaken. Voor de doelgroep jongeren hebben we specifiek aandacht. We onderzoeken hoe we deze doelgroep beter kunnen betrekken en kunnen interesseren voor wat er in hun leefomgeving speelt. Onze communicatie sluiten we beter aan op de belevingswereld van jongeren.

6.1.3 Maatschappelijke effecten

Strategische doelstelling 1: Verbeteren van de kwaliteit, professionaliteit en continuïteit van de dienstverlening.
Maatschappelijke effecten:

- De kwaliteit van onze (digitale) dienstverlening is verhoogd (op dit moment geven burgers ons een 6,4-6,5 voor de (digitale)dienstverlening). Ondernemers geven onze digitale dienstverlening een 5,8.
- We communiceren, helder, proactief en tijdig over wat we wel en niet doen.
- Administratieve lastverlichting voor inwoners , ondernemers en partners.
- Klachten nemen af en we voldoen aan onze vastgestelde servicenormen.
- We verlenen deskundiger advies en antwoord, zijn inlevend en denken met onze “klanten” mee.

Strategische doelstelling 2: Wij zijn dichtbij en weten nog beter wat er speelt in de gemeente;
Maatschappelijk effecten:
- Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties voelen zich gehoord;
- Het gemeentehuis is het “huis” van de gemeente; iedereen voelt zich welkom en gehoord;
- Onze (digitale) dienstverlening is afgestemd op de verschillende levensfases van onze inwoners (maatwerk, klantgericht).

Strategische doelstelling 3: We betrekken onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners meer dan voorheen bij zaken die hen raken.
Maatschappelijke effecten:
- Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties hebben meer begrip voor onze besluiten, doordat ze betrokken zijn;
- Ons beleid sluit beter aan bij de behoefte van inwoners, ondernemers en partners.
- Jongeren voelen zich meer betrokken bij hun leefomgeving.
- Zelfregie bij inwoners, ondernemers en partners is toegenomen.

6.1.4 Afbakening bestuur en dienstverlening

In het programma onderdeel dienstverlening hebben we het over de dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisatie. Onder het programma onderdeel dienstverlening worden de vernieuwingen en aanpassingen opgepakt. Over het algemeen zijn dat de wat grotere projecten. In een aantal gevallen is het implementatie van wet en regelgeving van het Rijk (bijvoorbeeld de Wet Open Overheid). Dat laat onverlet dat we in ons dagelijks werk ook bezig zijn met het verbeteren van onze dienstverlening en een bijdrage leveren aan de programmadoelen. Bijvoorbeeld als we onze brieven aanpassen en begrijpend schrijven.
Het onderdeel bestuur wordt volledig vanuit de lijn opgepakt. Daarvoor is geen afzonderlijke programmastructuur ingericht.

6.2 Aanpak bestuur

Het programma is onderverdeeld in drie verschillende programmalijnen.
1. Klaar voor de toekomst

Samen met onze inwoners stellen we een nieuwe toekomstvisie op.(opvolger G-kracht)
2. Eén overheid
3. Betrouwbaar, toegankelijk en inclusief. We stellen samen met de gemeenteraad regels vast over burgerparticipatie, we verstevigen de relatie tussen college en gemeenteraad. We zetten sterker in op onze communicatie naar buiten, we investeren in dataverzameling en monitoring.

6.3 Aanpak dienstverlening

Dienstverlening is en blijft mensenwerk. Ter ondersteuning kunnen verschillende tools worden ingezet, maar uiteindelijk speelt de ambtenaar en de bestuurder een belangrijke rol in het beeld dat inwoners en ondernemers hebben van de dienstverlening van de gemeente.
Programmalijnen
Het programma dienstverlening is opgebouwd langs drie programmalijnen
1. Kwaliteit, professionaliteit en continuïteit van onze dienstverlening;
2. Klantgerichtheid, we zijn dichtbij en weten wat er speelt;
3. Betrekken inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners bij zaken, we doen het samen.

1. Kwaliteit, professionaliteit en continuïteit van onze dienstverlening

Nr.	Inspanningen	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën

1a	Servicenormen dienstverlening opstellen.	Duidelijkheid over wat onze inwoners, ondernemers en partners kunnen verwachten.		
1b	Professionalisering.	Communiceren begrijpelijk en helder.		
1c	Burgerpeiling/ondernemerspeiling.	Beter beeld beoordeling onze dienstverlening.		
1d	Implementatie WOO.	Overheid communiceert proactief. Inwoners krijgen zicht op het handelen van de overheid.		
1e	Archief en zaaksysteem in de cloud brengen.	Continuïteit van applicaties gewaarborgd.		
1f	Data gedreven werken.	Efficiëntere inzet van onze middelen doordat meer focus kunnen aanbrengen en beter beeld hebben van de situatie.		
1g	Digitaal aanvragen evenementenvergunning.	Vermindering administratieve lastendruk bij organisatoren.		
1h	Administratieve lastendruk verminderen.	Vermindering administratieve lastendruk; Effectievere inzet van beschikbare middelen.		
1i	Intensiveren regionale en lokale samenwerking.	Effectievere inzet van mensen en middelen.		

2. Klantgericht, we zijn dichtbij en weten wat er speelt

Nr.	Inspanningen	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
2a	Door ontwikkelen KCC.	Inwoners worden passend geïnformeerd . Druk op KCC neemt af.		
2b	Aanpassing gemeentewinkel.	Ontvangstruimte aangepast en uitstraling verbeterd, meer welkom.		
2c	Huis van de gemeente.	Passende werkomgeving, inwoners voelen zich welkom.		
2d	Intensiveren Wijkgericht samenwerken.	Inwoners krijgen meer regie over hun leefomgeving. Plannen sluiten beter aan bij de ideeën van burgers.		
2e	Locatie bezoeken.	Betere aanvragen, kortere doorlooptijden.		

3. Betrekken inwoners, ondernemers en maatschappelijke part/10ners bij zaken, we doen het samen.

Nr.	Inspanning	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
3a	Klachtenafhandeling.	Minder klachten en inwoners, ondernemers voelen zich meer gehoord.		
3b	Communicatie jongeren.	Jongeren zijn meer aangesloten en we hebben een beter beeld van hun wensen.		
3c	Burgerparticipatie.	Inwoners, ondernemers zijn meer betrokken bij plannen.		

6.2 Financiële vertaling ontwikkelingen

In onderstaande tabel staan de ontwikkelingen/veranderingen t.o.v. voorgaande begrotingen/de kadernota.

Pr	Programmalijn	Omschrijving programmalijn	Begroting 2024	V/N	Toelichting
P6	Betrekken onze inwoners en maatschappelijke partners meer dan voorheen bij zaken die hen raken	Burgerparticipatie	15.000	N=7.500	
P6	Brengen ons zaak en archiefsysteem over naar de "cloud"	Cloud eenmalige kosten	60.000	Geen afwijkingen	
P6	Brengen ons zaak en archiefsysteem over naar de "cloud". Verhoging jaarlijks onderhoud	Cloud jaarlijkse kosten	15.000	Geen afwijkingen	
P6	**Totaal**		**90.000**		

6.3 Toelichting op de tabel

Burgerparticipatie
De komende jaren voeren we burgerparticipatie fasegewijs in en voor de diverse participatietrajecten zijn middelen noodzakelijk. Denk bijvoorbeeld aan extra communicatiemateriaal, folders, de kosten voor bijeenkomsten, externe deskundigheid op specifieke onderwerpen etc. Het voorziene investeringskrediet wordt omgezet in een exploitatie budget

Zaak- en archiefsysteem overbrengen naar de cloud
Om de continuïteit van ons zaak- en archiefsysteem te verbeteren gaan we deze overbrengen naar de cloud. De inventarisatie is gestart. Op basis van het inkoopbeleid moet voor dit traject een Europese aanbesteding gestart worden. Deze is in voorbereiding.

6.4 Beleidsindicatoren

Hoe gaan we dat meten?

Strategisch doel	Beleidsindicatoren	Meest recente meting	Beoogd 2024	Aanpassing TR
Bestuur				
a. Inzicht in toekomstscenario's				
b. Als college en raad één overheid				
c. Betrouwbaar, toegankelijk en continu werken aan inclusiviteit	score vertrouwen in overheid	17% heeft heel veel vertrouwen;34% weinig tot geen vertrouwen in hoe de gemeente wordt bestuurd.	30% weinig tot geen vertrouwen in hoe de gemeente wordt bestuurd.	
Dienstverlening				
a. Kwaliteit, professionaliteit en continuïteit van de dienstverlening	Score (digitale) dienstverlening (burgerpeiling)	algemene dienstverlening gem. 6,49; digitale dienstverlening gem. 6,58	Algemene dienstverlening gem. 6,75 digitale dienstverlening gem. 6,75	
	Daling aantal klachten t.o.v. 2022			

b. We zijn dichtbij en weten wat er speelt	Score klanttevredenheid/waardering inwoners (burgerpeiling)	waardering inspanningen gemeente gem. 6,37	Waardering inspanningen gemeente gem. 6,50	
c. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners betrekken bij zaken die hen raken	Aantal betrokken inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners			

In 2025 vindt er het eerstvolgende klanttevredenheidsonderzoek plaats.

Wettelijke beleidsindicatoren

Voor het programma bestuur en dienstverlening zijn geen wettelijke beleidsindicatoren.

6.5 Investeringen

In de volgende tabel zijn de mutaties op de investeringen van programma 6 opgenomen.

Begroot	Wijziging	Nieuw begroot	Krediet omschrijving	Toelichting - Besluit
€ 15.000	- € 15.000	€ 0	23 Burgerpanel voorlichting	De investering kan komen te vervallen omdat in de exploitatie de kosten worden opgenomen om diverse activiteiten in het kader van burgerpanel te kunnen faciliteren. Besluit: Krediet met € 15.000 verlagen en krediet afsluiten. En een bedrag € 7.500 ten laste van de exploitatie te brengen.

6.6 Afwijkingen reguliere taken

In onderstaande tabel worden de belangrijkste afwijkingen op de meerjarenbegroting 2024-2027 toegelicht. In beginsel worden afwijkingen toegelicht wanneer het bedrag groter is dan € 25.000. Indien er sprake is van afwijkingen lager dan € 25.000 maar van politiek bestuurlijke importantie worden deze afwijkingen eveneens toegelicht.
Afwijkingen lager dan € 25.000, zuiver administratieve mutaties of budgettair neutrale mutaties, zijn wel opgenomen in de begrotingswijziging.

Omschrijving	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
Griffie: Salarissen CAO verhoging van 5,1% in 2024 en 6,1% in 2025 Voor 2024 is ophoging van de ramingen noodzakelijk met € 306.000 en vanaf 2025 = € 452.000 structureel. De CAO loopt tot 1 april 2025. Aanpassing ramingen van Griffie vallen onder programma 6. De overige aanpassingen van de CAO zijn opgenomen onder programma 7.	N	4.000	N	7.000	N	7.000	N	7.000
Saldo van de opgavemutaties > 25.000	**N**	**4.000**	**N**	**7.000**	**N**	**7.000**	**N**	**7.000**
Saldo van de opgavemutaties < 25.000	V	15.000	V	24.000	N	12.000	V	24.000
Totaal Saldo van de opgavemutaties	**V**	**11.000**	**V**	**17.000**	**N**	**19.000**	**V**	**17.000**

Programma 7 Opgave Financiën en Organisatie

7.1 Ontwikkelingen

7.1 Ambitie en strategie

7.1.1 Ambitie

We willen een financieel gezonde gemeente blijven door gemeenschapsgeld op een zorgvuldige, doelmatige en rechtmatige manier te besteden. Het streven blijft om structureel sluitende (meerjaren-)begrotingen op te stellen met ruimte voor tegenslagen. Waarbij de lasten en baten die we hebben moeten bijdragen aan de opgaven die we geformuleerd hebben.

7.1.2 Strategische doelstellingen

We hebben vijf doelstellingen geformuleerd:

1. We zorgen voor een sluitende begroting met ruimte voor tegenslagen
2. We hanteren vastgestelde, waaronder ook wettelijke, objectieve en meetbare criteria en ratio's
3. We ontsluiten de P&C-producten voor iedereen en op een eenvoudige manier
4. We streven meer inzicht in de (financiële) voortgang van alle opgaven na
5. We zorgen ervoor dat de bestedingen rechtmatig worden gedaan

7.2.3 Maatschappelijke effecten

In deze opgave zijn twee maatschappelijke effecten die we willen bereiken gedefinieerd.

1. De lastendruk is in balans met de ambities die vanuit alle opgaven zijn geformuleerd.
2. Onze inwoners en partners hebben inzicht in de wijze waarop wij conform wet en regelgeving onze middelen besteden en de mate waarin we de doelen realiseren.

7.1.4 Afbakening

Het programma financiën is niet leidend maar complimenterend aan de andere programma's. De keuzes uit de andere programma's worden financieel vertaald. De consequenties en de te maken keuze komen niet alleen in dit programma tot uiting.

7.2 Aanpak

7.2.1 Programmalijnen

Het programma is onderverdeeld in twee verschillende lijnen.

1. Lastendruk is in balans met de ambities die vanuit alle opgave zijn geformuleerd
2. Inwoners en partners hebben inzicht in de wijze waarop wij conform wet en regelgeving onze middelen besteden en de mate waarin we de doelen realiseren.

Inspanningen	Resultaat	Realisatie voortgang	Realisatie financiën
Lastendruk is in balans met de ambities			
Zoeken naar bezuinigingen/heroverwegen oude en nieuwe inspanningen	Structureel sluitende begroting		
Optimaal gebruik maken van provinciale/landelijke en Europese subsidies	Dekking (deels) van ambities uit de diverse programma's		
Toekomstige invulling WOZ/BAG/Belastingen	Terugdringen van incidentele kosten/bevorderen continuïteit		
Onze inwoners en partners hebben inzicht in de wijze waarop we onze middelen besteden en de mate waarin we doelen realiseren			
Nagaan en vaststellen welke ratio's/KPI's inzicht geven in de realisatie van onze doelen	Inzicht in realisatie doelen		nvt
Doorontwikkeling pepperflow	inzicht in realisatie doelen en besteding middelen		nvt
Inventariseren aanbestedingen voor raamcontracten	voorkomen van (Europese) aanbestedingsfouten		

Lastendruk is in balans met de ambities
Voor de komende begroting staan we nog voor een forse inspanning om doormiddel van bezuinigingen/ombuigingen en heroverwegingen een sluitende meerjaren begroting aan te kunnen leveren. Met name de grote uitdaging voor de jaren 2026 en 2027 vergen extra inspanningen.
De werving van de subsidie coördinator is nog niet geslaagd. Financieel was deze budget neutraal opgenomen.
De taken WOZ/BAG en belastingen gaan met ingang van 1 januari 2025 over naar SVHW Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling
Onze inwoners en partners hebben inzicht in de wijze waarop we onze middelen besteden en de mate waarin we doelen realiseren
In deze tussenrapportage wordt een verbeterslag gemaakt met betrekking tot de beleidsindicatoren voor de diverse doelstellingen in de programma's, deze inspanning vergt nog aandacht in 2024.
Het verder ontsluiten van de P&C producten via Pepperflow is in 2024 verder opgepakt.
De 1e inventarisatie van aanbestedingen voor raamcontracten heeft plaatsgevonden en er zijn reeds een aantal raamcontracten in 2024 afgesloten. Dit wordt de komende periode verder opgepakt.

7.2 Financiële vertaling ontwikkelingen

Er is één mutatie voor de programma onderdeel Financiën ten opzichte van de budgetten opgenomen in de begrotingswijziging Collegeakkoord van 9 februari 2023

Pr	Programmalijn	Omschrijving programmalijn	Begroting 2024	V/N	Toelichting
P7	-	Afschaffen hondenbelasting (nieuw)	93.000	0	
P7	-	Uitbreiding/correctie taken Buitenruimte buiten	50.000	0	
P6		**Totaal Mutaties**	**143.000**		

7.3 Toelichting op de tabel

Naar aanleiding van de moties van 2022 (begroting 2023) en de eerdere motie (kadernota 2018) is in de begroting 2024 voorgesteld de hondenbelasting af te schaffen. Deze afschaffing is financieel verwerkt in de primitieve begroting 2024-2027.

7.4 Beleidsindicatoren

Hoe gaan we dat meten?

Onderdeel Financiën

Strategisch doel	Beleidsindicatoren	Meest recente meting	Beoogd 2024	Aanpassing TR

Lastendruk is in balans met de ambities				
Structureel sluitende begroting met ruimte voor tegenslagen	- Kengetal structurele ruimte is groter dan 0% - Solvabiliteit is groter dan 20% - Weerstandsratio groter dan 1,4	0,17% (2023) 29,66% (2023) 3,37 (2023)	> 0% 30% >2	
We maken optimaal gebruik van provinciale, landelijke en Europese subsidies	- % terugverdienen salariskosten subsidiemedewerker >125%	nvt	125%	
Gemeentelijke woonlasten zijn lager of gelijk aan het landelijk gemiddelde	- % belastingcapaciteit is kleiner of gelijk aan 100%	91%	91%	
Onze inwoners en partners hebben inzicht in de wijze waarop we onze middelen besteden en de mate waarin we doelen realiseren				
Criteria en ratio's	- Minimaal 1 indicator per doelstelling			
Ontsluiting van P&C-producten	- aantal raadpleging Pepperflow			
Inzicht in (financiële) voortgang van alle opgaven	- nog ontwikkelen			
Rechtmatige besteding	- % Niet acceptabele Rechtmatigheidsfouten kleiner dan 2% van de lasten incl. stortingen in reserves	1,34% (2023)	1,0%	

Organisatie

Strategisch doel	Beleidsindicatoren	Beoogd 2024	Aanpassing TR
We brengen in beeld hoe onze organisatie is ingericht en welke kennis en kunde we in huis hebben om de opgaven waar we voor staan het hoofd te kunnen bieden.	- Subsidies waarop we een beroep hebben gedaan		
	- Strategische personeelsplanning		
De gemeente Geertruidenberg onderscheidt zich ten opzichte van andere vergelijkbare werkgevers door in te zetten op aantrekkelijk werkgeverschap	- Personeelsverloop		
	- Invulling vacatures		
	- Medewerkers onderzoek		
We onderzoeken onze huisvesting. Voldoet het "huis van de gemeente" nog aan de vereisten op het gebied van het hybride werken, duurzaamheid en de consequenties van het werken aan maatschappelijke opgaven?	Zie nadere uitwerking in de opgave Bestuur en Dienstverlening		

Wettelijke beleidsindicatoren

* cijfer 2023

Nr.	Taakveld	Naam indicator	Jaar	Waarde (Jaarrekening 2023)	Eenheid	Bron	Beoogd 2024	Aanpassing TR
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	2023	8,64	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	7,7	9,0
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	2023	8,01	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	6,8	8,2
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	2023	€ 857	Kosten per inwoner	Eigen gegevens	€ 756	€ 860

4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	2023	15,23%	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen gegevens	10,0%	12,5%
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	2023	12,25%	% van totale lasten	Eigen gegevens	14%	12,5%
35.	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	2023	329	Duizend euro	CBS	328	
36.	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	2023	2,08	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	14,3	
37.	8. Vhrosv	Demografische druk	2023	74,5	%	CBS	74,8	
38.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	2023	790	In Euro's	COELO	826	
39.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	2023	894	In Euro's	COELO	904	

7.5 Investeringen

In de volgende tabel zijn de mutaties op de investeringen van programma 7 opgenomen.

Begroot	Wijziging	Nieuw begroot	Krediet omschrijving	Toelichting - Besluit
€ 92.000	€ 18.000	€ 110.000	22 Verduurzaming gemeentehuis 1e fase label c	Werkelijk bedrag is hoger dan begroot, dit wordt veroorzaakt door de indexatie materiaal en arbeid. Besluit: Krediet met € 18.000 te verhogen.

7.6 Afwijkingen reguliere taken

In onderstaande tabel worden de belangrijkste afwijkingen op de meerjarenbegroting 2024-2027 toegelicht. In beginsel worden afwijkingen toegelicht wanneer het bedrag groter is dan € 25.000. Indien er sprake is van afwijkingen lager dan € 25.000 maar van politiek bestuurlijke importantie worden deze afwijkingen eveneens toegelicht.
Afwijkingen lager dan € 25.000, zuiver administratieve mutaties of budgettair neutrale mutaties, zijn wel opgenomen in de begrotingswijziging.

Omschrijving	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
Overhead Directie, Ondersteuning, Advies, Beleid, Gemeentewinkel, Buitenruimte Binnen en Buiten: Salarissen CAO verhoging van 5,1% in 2024 en 6,1% in 2025 Voor 2024 is ophoging van de ramingen noodzakelijk met € 306.000 en vanaf 2025 = € 452.000 structureel. De CAO loopt tot 1 april 2025. Aanpassing ramingen van Griffie vallen onder programma 6.	N	302.000	N	445.000	N	445.000	N	445.000
Overhead cluster Buitenruimte Buitendienst: Bijdrage door evenementen Het beleid rondom het in rekening brengen van de kosten die de gemeente maakt bij de organisatie van evenementen is nog niet vastgesteld. Vandaar dat wordt ingeschat dat er dit jaar geen inkomsten te verwachten zijn.	N	50.000	V	0	V	0	V	0

Overhead Personeel: Onderuitputting salarissen Op basis van de begrotingsrichtlijnen van de provincie wordt het ramen van onder uitputting niet meer toegestaan. Deze raming dient derhalve te worden ingetrokken.	N	200.000	N	200.000	N	200.000	N	200.000
Overhead Personeel: Inkoopbureau We vragen meer ondersteuning vanuit het Inkoopbureau tbv aanbestedingen dan we van te voren hebben ingeschat. Een incidentele ophoging van dit bedrag is noodzakelijk. Bij de jaarrekening 2024 worden de kosten van die extra inkoopondersteuning doorgerekend richting de verschillende aankooptrajecten.	N	72.000	V	0	V	0	V	0
Overhead Personeel: Inkoopbureau Het contractbeheer en -management moet beter geborgd worden in de organisatie. Hiervoor is ons Inkoopbureau Karel gevraagd om daar vorm en inhoud aan te geven. Voor 2025 en verder wordt hiervoor in de Kadernota extra formatie gevraagd. In 2024 is extra budget nodig om e.e.a. op te tuigen door het inkoopbureau waarna we het in 2025 borgen met de extra formatie. In 2024 is incidenteel € 21.000 nodig.	N	21.000	V	0	V	0	V	0
Overhead Personeel: Onboarding kwartaalactiviteit, samenwerking met Provincie, AOV tientje CAO, Beschikbaarheidsdienst Voor de onboarding van nieuwe medewerkers wordt een introductie-activiteit georganiseerd, de Samenwerking met Provincie en andere gemeenten op het gebied van arbeidsmarktcommunicatie, leren en ontwikkelen en organisatie overschrijdende samenwerking door inzet van themagerichte-pools. Uitvoering CAO 2023 waarin is bepaald dat de gemeente tegemoetkoming arbeidsongeschiktheidsverzekering moet betalen aan medewerkers die een dergelijke verzekering hebben ter compensatie voor vervallen van het 3e ziektejaar. Uitvoering CAO per 1-1-2024 uitbetaling beschikbaarheidsdiensten.	N	72.000	N	72.000	N	72.000	N	72.000
Overhead Personeel: Onderhoudsronde HR 21 Doorwerking salariskosten onderhoudsronde update functiehuis 2023 en 2 jaarlijkse actualisatie vanaf 2025.	N	100.000	N	150.000	N	150.000	N	200.000
Overhead Personeel: Werving en selectie Budget noodzakelijk voor mogelijkheden om op een andere manier personeel te kunnen werven buiten de daarvoor in de regio afgesproken weg (Careernet).	N	25.000	N	25.000	N	25.000	N	25.000

Overhead DIV: Inhuur derden De provincie heeft in het kader van het interbestuurlijk toezicht informatiebeheer op 11 oktober 2023 het informatie- en archiefbeheer van de gemeente beoordeeld met 'voldoet gedeeltelijk'. Op belangrijke onderdelen voldoen wij niet aan de Archiefwet 1995. De opdracht van de provincie is om er voor te zorgen dat de onderdelen voldoen aan de Archiefwet 1995, en zo te komen tot het oordeel "voldoet." Dit is een incidenteel op te nemen bedrag.	N	50.000	V	0	V	0	V	0
Deelnemingen en beleggingen: Rente SVN De renteopbrengst van de verstrekte SVN leningen valt hoger uit dan reeds eerder begroot.	V	33.000	V	33.000	V	33.000	V	33.000
Deelnemingen en beleggingen: Dividend Het te ontvangen dividend van de BNG is gestegen naar €2,50 per aandeel.	V	30.000	V	30.000	V	30.000	V	30.000
Uitkering gemeentefonds: Algemene uitkering In de decembercirculaire 2023 staat dat de gemeente een lagere uitkering krijgt in 2024. 7 uitkeringspunten.	N	229.000	V	0	V	0	V	0
Mutaties reserves opgave 7 Financiën: Saldo begroting structureel Inbrengen van de beginstand van de primitieve begroting.	V	2.089.000	V	2.150.000	N	2.325.000	N	2.282.000
Mutaties reserves opgave 7 Financiën: Saldo begroting incidenteel Inbrengen van de beginstand van de primitieve begroting.	N	1.914.000	N	1.648.000	V	109.000	V	79.000
Mutaties reserves opgave 7 Financiën: Mutaties reserve ontheemden / Oekraïne Overschot exploitatie opvang Oekraïners in het Hoge Veer wordt toegevoegd aan reserve ontheemden.	N	818.000	V	0	V	0	V	0
Mutaties reserves opgave 7 Financiën: Mutaties reserve ontheemden / Oekraïne Voor de dekking van de kosten voor onderzoek en uitvoering van locaties die kunnen worden gebruikt voor de opvang van de Ontheemden en Asielzoekers wordt de reserve Ontheemden belast.	V	36.000	V	0	V	0	V	0
Saldo van de opgavemutaties > 25.000	**N**	**1.665.000**	**N**	**326.000**	**N**	**3.044.000**	**N**	**3.081.000**
Saldo van de opgavemutaties < 25.000	N	227.000	N	138.000	N	138.000	N	138.000
Totaal Saldo van de opgavemutaties	**N**	**1.891.000**	**N**	**464.000**	**N**	**3.182.000**	**N**	**3.219.000**

3.3 Reserves en voorzieningen

In onderstaande tabellen worden een resumé van de mutaties van de reserves en voorzieningen weergegeven zoals in deze Turap 2024-1 zijn opgenomen. Een storting in de reserve is een Nadeel voor het exploitatiesaldo. Een onttrekking uit een reserve is een Voordeel. Voor de stortingen en onttrekking uit een voorziening wordt dezelfde codering gebruikt.

Opgave	Reserve	2024	2025	2026	2027
5	Reserve Kunst, storting vanwege resultaat	6.000 N			
7	Vrije Algemene Reserve, inbreng structureel begrotingssaldo 2024-2027	2.089.000 V	2.150.000 V	2.325.000 N	2.282.000 N

7	Vrije Algemene Reserve, inbreng incidenteel begrotingssaldo 2024-2027	1.914.000 N	1.648.000 N	109.000 V	79.000 V
7	Reserve Ontheemden / Oekraïne, overschot exploitatie	818.000 N			
7	Reserve Ontheemden / Oekraïne, dekking kosten herhuisvesting Ontheemden	36.000 V			

Opgave	Voorziening	2024	2025	2026	2027
2	Voorziening afvalstoffenheffing, egalisatie lasten afvalverwijdering	20.000 V	20.000 V	20.000 V	20.000 V
5	Voorziening Geprogrammeerd onderhoud gemeentelijke gebouwen (BRIM)	23.000 N			

3.4 Recapitulatie afwijkingen programma's

In de onderstaande tabellen is de recapitulatie opgenomen van de verschillende afwijkingen per programma, gesorteerd op afwijkingen > € 25.000 en < € 25.000.

Saldo van de opgavemutaties > 25.000	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
Opgave 1 – Leefbaarheid	N	129.000	N	207.000	N	207.000	N	207.000
Opgave 2 – Duurzaamheid	N	30.000	V	0	V	0	V	0
Opgave 3 – Mens en Zorg	N	39.000	N	477.000	N	477.000	N	477.000
Opgave 4 – Wonen	V	77.000	V	169.000	V	91.000	V	0
Opgave 5 – Economie en Toerisme	N	83.000	N	77.000	N	77.000	N	77.000
Opgave 6 – Bestuur en Dienstverlening	N	4.000	N	7.000	N	7.000	N	7.000
Opgave 7 – Financiën en Bedrijfsvoering	N	1.665.000	N	326.000	N	3.044.000	N	3.081.000
Totaal Saldo van de opgavemutaties > 25.000	**N**	**1.873.000**	**N**	**925.000**	**N**	**3.721.000**	**N**	**3.849.000**

Saldo van de opgavemutaties < 25.000	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
Opgave 1 – Leefbaarheid	V	71.000	V	91.000	V	91.000	V	91.000
Opgave 2 – Duurzaamheid	N	75.000	N	100.000	N	100.000	N	100.000
Opgave 3 – Mens en Zorg	V	4.000	N	118.000	N	118.000	N	118.000
Opgave 4 – Wonen	V	10.000	N	6.000	N	6.000	N	6.000
Opgave 5 – Economie en Toerisme	N	20.000	V	0	V	0	V	0
Opgave 6 – Bestuur en Dienstverlening	V	15.000	V	24.000	N	12.000	V	24.000
Opgave 7 – Financiën en Bedrijfsvoering	N	227.000	N	138.000	N	138.000	N	138.000
Totaal Saldo van de opgavemutaties < 25.000	**N**	**222.000**	**N**	**247.000**	**N**	**283.000**	**N**	**247.000**

Totaal Saldo van alle opgavemutaties	V/N	2024	V/N	2025	V/N	2026	V/N	2027
Opgave 1 – Leefbaarheid	N	58.000	N	116.000	N	116.000	N	116.000

Opgave 2 – Duurzaamheid	N	105.000	N	100.000	N	100.000	N	100.000
Opgave 3 – Mens en Zorg	N	35.000	N	595.000	N	594.000	N	595.000
Opgave 4 – Wonen	V	87.000	V	163.000	V	85.000	N	6.000
Opgave 5 – Economie en Toerisme	N	103.000	N	77.000	N	77.000	N	77.000
Opgave 6 – Bestuur en Dienstverlening	V	11.000	V	17.000	N	19.000	V	17.000
Opgave 7 – Financiën en Bedrijfsvoering	N	1.892.000	N	464.000	N	3.182.000	N	3.219.000
Totaal Saldo alle opgavemutaties	**N**	**2.095.000**	**N**	**1.172.000**	**N**	**4.004.000**	**N**	**4.096.000**

4. Algemene uitkering meicirculaire 2024-2028

4.1 Inleiding

Algemene uitkering
Binnen het gemeentefonds is de Algemene Uitkering de grootste component. In dit hoofdstuk informeren wij u over de financiële ontwikkelingen welke zijn opgenomen in de zogenaamde meicirculaire over de Algemene Uitkering van het gemeentefonds 2024 . In deze circulaire wordt de gemeente geïnformeerd over de gemeentefondsuitkeringen voor 2024 en verder, gebaseerd op de voorjaarsbesluitvorming van het Rijk. De bijdrage uit het gemeentefonds voor de gemeente Geertruidenberg bedraagt in 2024 ruim € 44.000.000. Vanaf 2026 is een sterke afname van de algemene uitkering te constateren (vanwege het zogenaamde Ravijnjaar) en bedraagt de algemene uitkering ongeveer € 41,5 miljoen.

Gemeenten ontvangen in principe op drie tijdstippen in het jaar informatie over de gemeentefondsuitkeringen: in mei op basis van de Voorjaarsnota, in september op basis van de Miljoenennota en in december, ter afronding van het lopende jaar, op basis van de Najaarsnota. Sinds 2023 worden ook onze P&C producten aan deze cyclus gekoppeld.

De algemene uitkering is vrij besteedbaar voor gemeenten. Er wordt in een circulaire niet beoogd om het bestedingsdoel nader te omschrijven of op welke wijze dan ook te oormerken. Het bedrag aan algemene uitkering wordt verdeeld over de gemeenten via maatstaven (1) , zoals het inwonertal en de oppervlakte van een gemeente, een aan de maatstaven gekoppeld gewicht (2) (bedrag per eenheid) en de uitkeringsfactor (3) (de voor alle gemeenten gelijke vermenigvuldigingsfactor). Die drie componenten zijn aan wijzigingen onderhevig.

De circulaire geeft informatie over de aanleiding voor die wijzigingen en over de uitwerking ervan vanaf 2024 tot en met 2028. De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van het accres. Op basis van de keuzes uit het coalitieakkoord en aanvullende afspraken met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is het accres voor de jaren tot en met 2025 gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire bijgesteld wordt op basis van de laatste inzichten van het Centraal Planbureau (CPB) over de loon- en prijsontwikkeling.

In deze meicirculaire 2024 wordt de loon- en prijstranche van 2024 vastgezet. In het coalitieakkoord is besloten om het accres vanaf 2026 niet langer te koppelen aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Voor 2026 en verder is het accres gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire wordt geactualiseerd op basis van de laatste inzichten van het CPB over de loon- en prijsontwikkeling. Het kabinet heeft, als uitwerking van het coalitieakkoord, besloten dat het gemeente- en provinciefonds vanaf 2027 geïndexeerd worden op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp).

Gezien deze vooraankondiging van het rijk over een nieuwe financieringssystematiek voor medeoverheden zijn er voor de jaren na 2025 aanzienlijke financiële onzekerheden en bemoeilijken het maken van een betrouwbare prognose van de algemene uitkering vanaf 2026. Daar waar in het verleden het berekenen van de algemene uitkering relatief eenvoudig was door de stabiele berekeningswijze (samen de trap op- samen de trap af) constateren wij nu dat het veel moeilijker is om een betrouwbare prognose te maken. We krijgen te maken met behoorlijk ingrijpende wijzigingen, waarvan het te ver gaat om deze wijzigingen in detail op te nemen, maar om een indruk te geven over de gecompliceerdheid van de materie een voorbeeld.

Voor het accres wordt een nieuwe financieringssystematiek ingevoerd, en die wordt ook nog eens vervroegd van 2027 naar 2024. Het volume accres wordt vanaf 2024 gebaseerd op een 8 jarig historisch gemiddelde. Het LPO (Loon en prijs accres) wordt eerst gecorrigeerd voor de macro-economische cijfers van het Centraal Economisch Plan gevolgd door een indexatie voor loon en prijsontwikkeling gebaseerd op de prijs bruto binnenlands product. De effecten van deze wijzigingen worden voor 2024 volledig gecompenseerd en voor 2025 voor 50% en na 2026 volledig. Hierdoor ontstaat landelijk een voordeel van € 675 miljoen wat gelijk staat aan het bedrag wat landelijk was ingeboekt vanwege het introduceren van de opschalingskorting. Van invloed is ook de definitieve afrekening van het BTW-compensatiefonds 2023 die is verwerkt, zijn er 15 taakmutaties opgenomen, worden ruim 20 integratie/decentralisatie uitkeringen gewijzigd, rekentarieven WOZ aangepast en enkele vooraankondigingen gedaan over wijzigingen die op de rol staan. Zo wordt geconstateerd dat er de laatste jaren steeds meer specifieke uitkeringen zijn gekomen met daarbij behorende verantwoordingslasten. Dat doet afbreuk aan het bestedingsvrij en zonder oormerkt beter beschikking stellen van middelen.

Op 15 mei 2024 is het zogenaamde hoofdlijnenakkoord bekend geworden. in dit akkoord zijn afspraken gemaakt over de financiën van de rijksbegroting. De budgettaire verwerking van het hoofdlijnenakkoord is inclusief uitvoeringskosten en bevat mutaties ten opzichte van de huidige begrotingsstanden. Daar waar de meicirculaire 2024 duidelijkheid verschaft zijn de mutaties in de berekening meegenomen. Mutaties waarover eerst na de septembercirculaire 2024 meer duidelijkheid wordt verwacht, zijn niet meegenomen in deze Voorjaarsnota. De vraag is tevens of het wel realistisch is om te veronderstellen dat de duidelijkheid er in september 2024 wel zal zijn. Immers de uitwerking van het hoofdlijnenakkoord zal de komende maanden moeten plaatsvinden en het grootste gedeelte van de mutaties uit het Hoofdlijnenakkoord vergen een verdiepende uitwerking door de ministeries. Dit vergt ook tijd.

In het hoofdstuk ontwikkelingen gaan wij nader in op de financiële ontwikkelingen voor de jaren 2024 - 2028.

4.2 Ontwikkelingen

Algemene uitkering van het Gemeentefonds (meicirculaire)

Accres
De jaarlijkse toe- en afname van het gemeentefonds die voortvloeit uit de koppeling aan de rijksuitgaven wordt het accres genoemd. Vandaar dat de ontwikkeling van de algemene uitkering (AU) van het gemeentefonds voor onze gemeente voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van het accres. In deze circulaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor het jaar 2024 en verder. Op basis van de keuzes uit het coalitieakkoord en aanvullende afspraken met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is het accres voor de jaren tot en met 2025 gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire bijgesteld wordt op basis van de laatste inzichten van het Centraal Planbureau (CPB) over de loon- en prijsontwikkeling. In deze meicirculaire wordt de loon- en prijstranche van 2024 vastgezet.

In het coalitieakkoord is besloten om het accres vanaf 2026 niet langer te koppelen aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Voor 2026 en verder is het accres gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire wordt geactualiseerd op basis van de laatste inzichten van het CPB over de loon- en prijsontwikkeling. Tevens is besloten dat het gemeentefonds vanaf 2027 geïndexeerd wordt op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp).

Wijzigingen in de om vang van de algemene uitkering kunnen bestaan uit:
1. Algemene mutaties;
Deze mutaties hebben betekenis voor de financiële ruimte van de gemeenten, zonder veranderingen in het takenpakket.
2. Taakmutaties;
Deze mutaties hebben betrekking op taakmutaties bij gemeenten en hebben corresponderende gevolgen voor inkomsten of uitgaven.

Afspraken tussen Rijk en medeoverheden over stabielere en beheersbare financiering:
Het Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben de afgelopen weken om de tafel gezeten om afspraken te maken over een stabiele en betere beheersbare financiering voor de komende jaren.
Afgesproken is dat vanaf 2026 de oploop van de opschalingskorting definitief wordt geschrapt. Daardoor krijgen gemeenten € 675 miljoen extra . Verder is besloten om de nieuwe financieringssystematiek (bbpsystematiek) al vanaf dit jaar in te voeren, zodat de financiering stabieler wordt. Deze overgang heeft, met uitzondering van het jaar 2025, geen financiële gevolgen voor gemeenten en provincies.
Om in de toekomst verantwoordingslasten te beperken en bestedingsvrijheid te bevorderen wordt, naast de lopende inspanningen om de financiële verhoudingswet aan te passen, een plan uitgewerkt om te komen tot een vermindering van het aantal (nieuwe) specifieke uitkeringen.
Ook is gesproken over een gedeelde verantwoordelijkheid om aan de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht te werken. Zo gaan Rijk en gemeenten gezamenlijk werken om de beheersbaarheid van de uitgaven in relatie tot de wettelijke zorgtaken van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 te borgen. R?k en gemeenten werken er gezamenlijk aan om het openeinde-deel van de regeling te
beëindigen.
Ook is afgesproken dat in de toekomst (een nader te bepalen deel van de) Wmo 2015 niet langer via de algemene uitkering van het gemeentefonds gaat, maar via een aparte financiering. Afhankelijk van de gekozen bekostigingsvorm wordt een passende, geobjectiveerde indexering ontwikkeld die rekening houdt met de kostenontwikkeling en demografie en vergrijzing. Op het BOFv van juni zal er een voorstel worden besproken op welke wijze die uitgangspunten verder worden uitgewerkt, ook in samenhang met het al lopende houdbaarheidsonderzoek.

Besparingsverlies Jeugdzorg
De geraamde besparing van uit het coalitieakkoord Rutte IV op de jeugdzorg (zowel jeugdhulp, jeugdbescherming als jeugdreclassering) oplopend naar structureel € 511 miljoen in 2027, kan in 2025 nog niet gerealiseerd worden, omdat de maatregelen die tot besparing moeten leiden nog niet zijn gerealiseerd. Om die reden wordt in 2025 incidenteel € 500 miljoen toegevoegd aan de algemene uitkering van het gemeentefonds.

Plafond BTW-compensatiefonds
Deze circulaire biedt informatie over de definitieve afrekening van de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF) over 2023. Bij Miljoenennota 2024 werd de ruimte onder het plafond voor 2023 geraamd op € 443,2 miljoen. Bij de definitieve afrekening blijkt deze ruimte te zijn toegenomen met € 246,5 miljoen. Dit overschot wordt toegevoegd aan het gemeentefonds en provinciefonds. Het aandeel van gemeenten daarin bedraagt € 213,8 miljoen.

Eigen bijdrage Wmo
Het abonnementstarief in de Wmo 2015 wordt afgeschaft en in plaats daarvan wordt de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo 2015 heringevoerd (geraamde opbrengst € 225 miljoen vanaf 2026). Daarbij is het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de vormgeving zoals die voorheen was met oog voor inkomenseffecten en het beroep dat wordt gedaan

op de Wmo. Het abonnementstarief verdwijnt niet alleen voor de huishoudelijke hulp, maar voor alle Wmo-voorzieningen waarop het abonnementstarief nu van toepassing is. Hiervoor wordt een wetsvoorstel voorbereid. De gevolgen voor onze begroting zijn nog niet bekend.

Inzet specifieke uitkeringen
De afgelopen jaren is het aantal specifieke uitkeringen (Spuks) en de daaraan verbonden uitgaven sterk gestegen (realisatie 2023: 153 Spuks, totaalbedrag € 18,3 miljard2). Dit is onwenselijk vanwege het uitgangspunt dat financiële middelen vanuit het Rijk aan medeoverheden bij voorkeur bestedingsvrij en zonder oormerk ter beschikking gesteld worden. Bovendien zijn aan specifieke uitkeringen hoge verantwoordings- en controlelasten verbonden. De gezamenlijke inzet van Rijk en VNG is daarom gericht op een beperking van het aantal specifieke uitkeringen en het verminderen van de verantwoordingslasten.
Naast de lopende inspanningen om de Financiële verhoudingswet (Fvw) aan te passen en daarmee het uitkeringsstelsel te vernieuwen, zal een plan worden uitgewerkt om te komen tot doorlichting en waar mogelijk het verminderen van het aantal (nieuwe) specifieke uitkeringen. Bestaande specifieke uitkeringen zullen daarbij tegen het licht worden gehouden met de vraag of ze op korte termijn al kunnen worden opgenomen in het gemeentefonds en provinciefonds. Nog voor de zomer maken we afspraken over de verdere uitwerking hiervan met de medeoverheden.

Effect voor onze gemeente
Het effect van de verschillende mutaties in de omvang en inhoud van de algemene uitkering leiden voor onze gemeente tot een hogere algemene uitkering voor de komende jaren. De hogere uitkering wordt met name veroorzaakt door een hogere uitkeringsfactor. Alleen de teruggedraaide bezuiniging op de jeugd gaat via de aanpassing van een bedrag per eenheid. Dit terugdraaien is feitelijk budgettair neutraal omdat de hogere algemene uitkering wordt gebruikt om de ingeboekte bezuiniging op de Jeugdbudgetten terug te draaien.

Uitkeringsfactor
De uitkeringsfactor is de voor alle gemeenten gelijke vermenigvuldigingsfactor die wordt berekend door de som van de algemene uitkering, de ozb-maatstaven en de overige uitkeringsonderdelen (circa € 38,5 miljard in 2024) te delen door de uitkeringsbasis (circa € 30 miljard). De – landelijke - uitkeringsbasis is berekend door van alle maatstaven de aantallen te vermenigvuldigen met het bijbehorende bedrag per eenheid; er is ook een uitkeringsbasis voor elke gemeente (het product van de gemeentelijke aantallen en de bedragen per eenheid). De uitkeringsfactor verschilt per uitkeringsjaar.

De algemene uitkering wordt berekend op basis van de formule A x B = C x D = E
Hierbij staat A voor de maatstaf zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners van 21.944 . B staat voor het gewicht van de maatstaf zoals bijvoorbeeld € 375,94 per inwoner. De uitkomst (C) wordt vervolgens vermenigvuldigd met de Uitkeringsfactor (D) zoals bijvoorbeeld 1,304 en zo weten we dat we voor het totale aantal inwoners een AU ontvangen van € 10.757.000 (E). Deze berekening maken we voor in totaal 37 maatstaven.

Berekening uitkeringsfactoren (UF) in constante prijzen
In de meicirculaire 2024 zijn de UF opgenomen voor de begroting 2024-2028. In deze Voorjaarsnota worden deze geactualiseerd naar de stand mei 2024. In onderstaande tabel is de netto toename van de UF opgenomen.

	2024	2025	2026	2027	2028
UF september 2023	1,406	1,426	1,336	1,345	1,345
UF mei 2024	1,414	1,457	1,415	1,411	1,411
Toename in punten	0,008	0,031	0,079	0,066	0,066

Toename in €	217.200	1.692.700	2.661.000	2.282.800	2.315.700

Bovengenoemde toename is met name het gevolg van de aanpassing van de uitkeringsfactor. Het uiteindelijke resultaat / toename is van meerdere factoren afhankelijk zoals korting OZB, integratie-uitkeringen, begeleiding, sociale werkvoorziening en overige taakmutaties.

OMSCHRIJVING	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
	Verschil	**Verschil**	**Verschil**	**Verschil**	**Verschil**
Totaal bruto (zie hierboven, toename in punten)	217.200	1.692.709	2.660.985	2.282.848	2.315.668
Korting OZB	0	-213.592	-112.023	-8.422	-8.422
Integratie-decentralisatie uitk.	106.177	12.151	12.151	12.151	12.151
Nieuw begeleiding / beschut werk	41.669	44.920	48.169	51.417	65.782
WSW	204.796	164.657	158.156	142.284	25.111
Totaal algemene uitkeringen	**569.842**	**1.700.845**	**2.767.438**	**2.480.278**	**2.410.290**
Claims / taakmutaties	-204.796	-754.657	-158.156	-152.284	-25.111
Netto toename	**365.046**	**946.188**	**2.609.282**	**2.327.994**	**2.385.179**
Afgerond op veelvoud van € 1.000	**365.000**	**946.000**	**2.609.000**	**2.328.000**	**2.385.000**

4.3 Tabel

Berekening algemene uitkering 2024-2028

	Verschil	**Verschil**	**Verschil**	**Verschil**	**Verschil**
	2024	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Algemene uitkering algemeen	323.000 V	1.491.000 V	2.561.000 V	2.287.000 V	2.319.000 V
Algemene uitkering (overheveling 3D's)	247.000 V	210.000 V	206.000 V	194.000 V	91.000 V
Totaal Bruto	**570.000 V**	**1.701.000 V**	**2.767.000 V**	**2.480.000 V**	**2.410.000 V**
Aanpassing exploitatiebudgetten / claims in Algemene Uitkering					
Participatiebudget (Mid-Zuid)	205.000 N	165.000 N	158.000 N	152.000 N	25.000 N
Jeugdzorg		590.000 N			
Totaal Netto	**365.000 V**	**946.000 V**	**2.609.000 V**	**2.328.000 V**	**2.385.000 V**

5. Kadernota 2025-2028

5.1 Inleiding

Met dit deel van de Voorjaarsnota kijken we vooral vooruit. En zoals u al eerder heeft kunnen lezen, ligt er een financiële uitdaging. In 2025 zijn de vooruitzichten voorlopig voorzichtig positief. Maar, er ligt wel een structurele opgave voor ons. De omvang daarvan is ook nog onzeker:

- De meicirculaire laat nog geen vertaling zien van het Regeerakkoord;
- De scenariokeuze voor het DIOR moet nog worden gemaakt met de bijbehorende financiële consequenties;
- De aanpak in het sociaal domein zal tot gevolg hebben dat de inzet van maatwerkvoorzieningen (Wmo en jeugd) terugloopt, met een bijbehorend financieel effect. Maar we worden hier ook geconfronteerd met onder andere loon- en prijsontwikkelingen bij de zorgaanbieders, die groter zijn dan de reguliere inflatie;
- In deze kadernota is een aantal maatregelen nog niet financieel vertaald. Denk bijvoorbeeld aan het toekomstbestendig maken van het personeelsinformatiesysteem. In de begroting zijn deze effecten wel in beeld.

Dat betekent dat we niet achterover kunnen leunen. In 2025 versterken we de financiële basis. Na de financiële vertaling van het coalitieakkoord in februari 2023 zijn we terughoudend met nieuwe initiatieven. We doen wat nodig is en we met elkaar hebben afgesproken. Als we nieuwe zaken oppakken, geven we aan wat we niet meer doen of anders gaan doen. Er ligt een taak voor de organisatie om onze beperkte personele capaciteit en financiële middelen zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten. Personeel, financiële middelen en onze ambitie moeten met elkaar in balans zijn.

De sleutel naar de toekomst ligt in het begrip gezamenlijkheid. Samen – inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en gemeente – staan we aan de lat om Geertruidenberg een gemeente te laten zijn waar het prettig samenleven is. We hebben daarin elk onze eigen unieke toegevoegde waarde en die brengt ons samen verder; meer gemeenschap en minder gemeente. We nemen de tijd tot aan de kadernota 2026 om de koers voor de toekomst te bepalen.

Het vertrekpunt voor deze kadernota is:

(bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Beginstand 2024 (na begroting)	503	V	2.215	N	2.202	N	2.202	N
Turap 2024-1	1.659	N	1.774	N	1.878	N	1.878	N
Algemene uitkering	946	V	2.609	V	2.328	V	2.385	V
Autonome ontwikkelingen	1.378	N	1.298	N	1.298	N	1.308	N
Vertrekpunt voor de kadernota	1.588	N	2.677	N	3.050	N	3.003	N

De autonome ontwikkelingen worden verklaard door:

- de ontwikkelingen bij verbonden partijen zoals die blijken uit de concept begrotingen 2025. In verband met de verdergaande regionale samenwerking binnen de Baroniegemeenten en binnen het verband van de Stedelijke Regio Breda Tilburg (SRBT) nemen we vanaf 2025 structurele middelen (€ 50.000) op voor de verdere vormgeving van de governance binnen die nu nog informele samenwerkingsverbanden. Speciale aandacht hierbij is er voor de democratische legitimiteit van die samenwerking.
- de aanpassingen in de prognoses voor met name het sociaal domein en
- de inflatiecorrectie voor onze eigen opbrengsten zoals de OZB.

We nemen hier ook de uitbreiding op van formatie voor het uitvoeren van de WOO.

5.2 Ontwikkelingen Programma's

Programma 1 Opgave Leefbaarheid

Wat willen we bereiken?

- Een meer effectief en efficiënt beheer van de openbare ruimte
- Verduurzamen en verbeteren in de openbare ruimte (betere beleving)
- Verbeteren van verkeersveiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid
- Verminderen van verkeersongevallen en –ongelukken in de gemeente
- Vergroenen: meer biodiversiteit en verminderen hittestress
- Sociale cohesie: meer ontmoetingsplekken en –momenten om samen te komen en lokaal eigenaarschap door burgerinitiatieven
- Verbeteren van recreatieve voorzieningen

Wat gaan we daar voor doen?

- Duurzame Inrichting Openbare Ruimte (DIOR)
  Wij streven naar een efficiënt en effectief beheer van de openbare ruimte. We hanteren sobere, maar technisch veilige en nette standaarden. We maken gebruik van een proactieve aanpak in het aanpakken van klimaatverandering en het bevorderen van biodiversiteit. We werken nauw samenwerking met onze inwoners. Op deze manier komen we ook meer in control op het beheer en onderhoud in de openbare ruimte.
- Black spots
  We lossen de grootste verkeersknelpunten binnen de gemeente op. Dit betreft de uitvoering van de wens vanuit de raad.
- Vergroenen Kerkplein
  We richten het Kerkplein in Raamsdonk beter in door een kwaliteitsimpuls toe te voegen in het groen en de voorzieningen. Dit project is gestart als burgerinitiatief. De behoefte bestaat nog altijd, waarbij het nieuwe inrichtingsplan focust op de programmatische doelen leefbaarheid en vergroenen.
- Samen sterk in uw Buurt
  Sinds 1 februari 2024 zijn we heel lokaal actief bij de buurten in Geertruidenberg, Raamsdonk en Raamsdonksveer. Wijkgericht SAMENwerken, Team Afval, Wijkonderhoud en eventueel andere samenwerkingspartners gaan met inwoners aan de slag om onze wijken schoner, veiliger én mooier te maken. Daarmee willen we beter aansluiten bij de leefwereld van de inwoners.
  2024 staat in het teken van een pilot. De eerste voortekenen zijn heel positief en in 2025 willen we het concept uitbreiden en versterken door nog meer expertises aan te laten sluiten en zo op lokale schaal als één gemeente naar buiten te gaan.
  Tot nu toe ontbreekt het aan uitvoerend budget en wordt de inspanningen van verschillende budgetten bekostigd. Om de volgende stap te kunnen zetten is structureel budget nodig.
- Onderzoek halve Zolenpad
  Rondom het Halve Zolenpad liggen in onze organisatie verschillende ambities. Vanwege de cultuurhistorische waarde, de recreatieve mogelijkheden en de potentie als (snel)fietsroute zijn er diverse ideeën over de verdere ontwikkeling van dit pad. Dit willen we in één aanpak gaan organiseren. Zo ontstaat er de komende jaren eenduidigheid over de (her)ontwikkeling van het totale tracé van het Halve Zolenpad.
- Projectleider A27
  Gemeentelijke belangen worden vertegenwoordigd in de aanpak rijksweg A27.
- Reservering onderhoudsplan
  De eerder voorgenomen reservering voor het MJOP vervalt.

Wat mag dat kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
DIOR	PM		PM		PM		PM	
Vergroenen Kerkplein Raamsdonk			2	N	2	N	2	N
Samen sterk in uw Buurt	30	N	20	N	20	N	20	N
Projectleider A27	120	N						
Onderzoek Halve Zolenpad	40	N						
Reservering onderhoudsplan	400	V						
Totaal exploitatie	**210**	**V**	**22**	**N**	**22**	**N**	**22**	**N**

Investeringen (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Vergroenen Kerkplein (€ 100.000)			4	N	3	N	3	N
Black Spots (€ 1.000.000)					35	N	35	N
Totaal investeringen			**4**	**N**	**38**	**N**	**38**	**N**

Mutatie reserve (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Projectleider A27	120	V						
Totaal mutaties reserves	**120**	**V**						

Leefbaarheid (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Exploitatie	210	V	22	N	22	N	22	N
Investeringen			4	N	38	N	38	N
Mutatie reserves	120	V						
Totaal leefbaarheid	**330**	**V**	**26**	**N**	**60**	**N**	**60**	**N**

Waar heeft het college niet voor gekozen:

Exploitatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Onderzoek HOV Van Wijngaardenstraat	20	N						
Samen sterk in uw buurt (halveren bedrag)	30	N	20	N	20	N	20	N
Integrale aanpak Halve Zolenpad (meerjarig)			20	N	20	N	20	N
Totaal exploitatie	**50**	**N**	**40**	**N**	**40**	**N**	**40**	**N**

Investeringen (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Herinrichting Jan Campertplein (€185.000)			6	N	6	N	6	N
Aanpak 1 Black spot per jaar (€ 1.000.000)					35	N	70	N
Totaal Investeringen			**6**	**N**	**41**	**N**	**76**	**N**

Programma 2 Opgave Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

- Klimaatadaptatie: herstellen ecosysteem en bevorderen biodiversiteit
- Aardgasverbruik verminderen: CO2-neutraal en aardgasvrije gemeente
- Duurzaamheid: verminderen hittestress, versterken natuur, meer groen
- Groei van het aantal recreatievoorzieningen
- Vergroenen van de gemeente
- Goede energie infrastructuur
- Circulariteit: betere afvalscheiding

Wat gaan we daar voor doen?

- Soortenmanagement plan biodiversiteit woningen
  De Wet natuurbescherming schrijft voor dat voorafgaand aan het isoleren van dak- en spouwmuren ecologisch onderzoek moet worden uitgevoerd naar beschermde diersoorten (specifiek huismus, gierzwaluw en vleermuizen). In veel gevallen moeten er op basis van dat onderzoek maatregelen ter bescherming van die diersoorten worden genomen. Omdat een ecologisch onderzoek per individuele woning tijdrovend en kostbaar is, wordt ingezet op een soortenmanagementplan (SMP). Dat is een ecologisch onderzoek naar soorten op gebiedsniveau (gehele gemeente of deel van de gemeente) inclusief maatregelen voor de instandhouding van soorten. Deze SMP-methodiek wordt breed gesteund en gepromoot door onder andere Rijksoverheid, provincies en VNG.
  We streven naar een soepel verloop van werkzaamheden die invloed hebben op de schil van een gebouw, zonder dat voor elk gebouw een individueel ecologisch onderzoek moet worden uitgevoerd. En inzichtelijk te krijgen of bepaalde populaties behouden en bevorderen worden en welke maatregelen we hiervoor hebben genomen.
- Warmte transitievisie
  In 2025 is de Transitievisie warmte toe aan herijking, dit geldt ook voor de Buurtuitvoeringsplannen. Waar in eerste instantie is ingezet op drie buurten, volgt nu een analyse voor de hele gemeente. Zodat het potentieel van de gemeente inzichtelijk wordt om op termijn van het gas af te gaan. Dit geld is nog niet opgenomen in de begroting.
- Ecopark
  Met het Ecopark willen we een groot project realiseren met gelden die voortkomen uit de gebiedsinvesteringen van ‘Net op Zee’. Dit project heeft als doel om de natuur te behouden en te versterken, de fysieke leefomgeving te verbeteren en de regionale economie te versterken. Vanaf 2026 ontvangen wij ‘naar alle waarschijnlijkheid’ Rijksgelden om dit mogelijk te maken. We willen 2025 om hier de nodige voorbereidingen op te treffen. De middelen ten behoeve van het voorbereidingskrediet en plankosten worden uiteindelijk verrekend met het te ontvangen bedrag.
- Midden- en laagspanningsnet Enexis
  Het energienet zit vol en dat leidt tot netcongestie (file op het elektriciteitsnet). Enexis is de komende jaren druk bezig om dit probleem zo goed mogelijk op te lossen. Dat moeten wij als gemeente in goede banen leiden, om het voor de inwoners zo soepel mogelijk te laten verlopen. Het gaat hierbij om het midden- en laagspanningsnet.
- Afvalscheiding
  Er is momenteel niet structureel een passend voertuig beschikbaar voor de Afvalcoach om zijn werkzaamheden uit te kunnen voeren. De insteek is een elektrische auto, aangezien dit past bij de aard van de werkzaamheden. Op deze manier creëren we een schone en goed werkende inzamelinfrastructuur en de mogelijkheid van controle en handhaving op de naleving van het afvalbeleid.

Wat mag dat kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Soortenmanagement plan biodiversiteit	150	N	150	N	75	N	35	N
Herijking transitievisie warmte	70	N						
Midden- en laagspanningsnet Enexis	30	N	30	N	30	N	30	N
Totaal exploitatie	**250**	**N**	**180**	**N**	**105**	**N**	**65**	**N**

Investeringen (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Voorbereidingskrediet Ecopark (€ 100.000)			21	N	21	N	21	N
Afvalscheiding voertuig (€ 95.000)			10	N	10	N	10	N

Totaal investeringen			**31**	**N**	**31**	**N**	**31**	**N**

Mutatie reserve (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Voorbereidingskrediet Ecopark			21	V	21	V	21	V
Afscheiding voertuig			10	V	10	V	10	V
Totaal mutaties reserves			**31**	**V**	**31**	**V**	**31**	**V**

Duurzaamheid (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Exploitatie	250	N	180	N	105	N	65	N
Investeringen			31	N	31	N	31	N
Mutaties reserves			31	V	31	V	31	V
Totaal duurzaamheid	**250**	**N**	**180**	**N**	**105**	**N**	**65**	**N**

Programma 3 Opgave Mens en Zorg

Wat willen we bereiken

- Realiseren van een lokale samenleving waar iedereen in de gemeente Geertruidenberg naar vermogen mee doet én naar vermogen bijdraagt. Inwoners kijken naar elkaar om en voelen zich verbonden
- Realiseren van kostenbeheersing in het sociaal domein
- Realiseren van integrale laagdrempelige advies- en ondersteuning bij sociaal-maatschappelijke vragen van inwoners. Dit doen we in de vorm van een duidelijk herkenbare vrije inloop op verschillende plekken in de gemeente.
- Met reablement beogen we de kwaliteit van leven van mensen te bevorderen en zorgen we ervoor dat mensen actief zijn en/of weer worden. Hierdoor kunnen ze zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen en de zorgvraag uitstellen.
- Realiseren van fysieke infrastructuur in de vier wijken van de gemeente waar inwoners elkaar én maatschappelijke organisaties laagdrempelig ontmoeten, activiteiten ondernemen en tot steun zijn bij vragen.
- Met de basisvoorziening welzijn een beweging maken naar de voorkant, zodat er meer mogelijkheden worden gecreëerd om laagdrempelige ondersteuning mogelijk te maken en geïndiceerde zorg kan worden voorkomen (of uitgesteld).
- Realiseren van een Multi Functionele Accommodatie als hart van de wijk.
- Gezonder en veiliger opgroeien van kinderen en jongeren
- Meer kinderen, jongeren en volwassenen die sporten, bewegen en meedoen aan cultuur. Het gaat hierbij ook om kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport-, beweeg- en cultuurdeelname

Wat gaan we daar voor doen?

- <u>Transformatie sociaal domein</u>
  Transformeren van het sociaal domein naar een houdbare, toekomstbestendige, sociaal-maatschappelijke ondersteuningsstructuur. Inhoudelijk betekent dit een krachtige beweging naar de voorkant waarbij vragen vooral in en met de eigen leefomgeving worden opgepakt. Hierdoor blijven ze klein, wordt zelfredzaamheid versterkt en remmen we het beroep op geïndiceerde individuele voorzieningen. Ons streven is om – in samenhang met de focus op kostenbeheersing– de jaarlijkse groei in het sociaal domein te verminderen.
- <u>Kostenbeheersing sociaal domein</u>
  Doelmatige en doeltreffende inzet van middelen in het sociaal domein door gerichte aanpak

van kostenbeheersing sociaal domein breed. Kritische analyse op alle uitgaven op mogelijkheden voor afschalen, afstoten, temporiseren of externe dekking.

- Implementatie integraal wijkteam
  Ontwikkeling van een integraal wijkteam 0-100 dat aanwezig is in alle kernen. Hierin combineren we de komende jaren de ontwikkeling van de sterke lokale teams/uitvoering Proof of concep) (jeugddomein), pilot generalistisch wijkteam (verbinding loket WIZ-CJG-Welzijn) en het omgekeerd werken in de basisondersteuning.
- Reablement
  Reablement richt zich op ouderen die een melding doen voor een Wmo voorziening. Bij deze doelgroep gaan we bekijken wat er verbeterd kan worden op het gebied van zelfredzaamheid. Door een ergotherapeut wordt in de thuissituatie gekeken hoe de cliënt huishoudelijke taken uitvoert, wat de cliënt zelf nog kan, wat de cliënt weer zelf wil kunnen en aan welke doelen gewerkt gaat worden.
- Versterken inloop- en wijkvoorzieningen
  In de vier wijken van de gemeente bepalen welke voorzieningen aanwezig moeten zijn om een vitale wijk te zijn en te blijven, op welk niveau die nu zitten, en wat er per wijk nodig is om op het gewenste niveau te komen
- Versterken sociale basis
  Met de welzijnsorganisatie voorzieningen/diensten ontwikkelen die bijdragen aan het versterken van een sociale basis en bijdragen aan het (op)bouwen van een gemeenschap (community building)
- School- en wijk/ multifunctionele accommodatie (MFA) Hooipolder
  Een uitnodigend gebouw realiseren dat zorgt voor verbinding met een laagdrempelige toegankelijkheid. Het project draagt bij aan het veilig, gezond, gelukkig en kansrijk opgroeien van kinderen in onze gemeente. Het draagt tevens bij aan de ambitie om onderwijs zoveel mogelijk in een doorgaande leerlijn te laten plaatsvinden. Daarnaast draagt het bij aan de maatschappelijke cohesie en de leefbaarheid binnen het gebied.
- Regio WBO jeugdhulp: dienstverleningsovereenkomst (DVO) en norm voor opdrachtgeverschap
  Met het vaststellen van de DVO leggen we de samenwerking in Regio WBO vast en regelen we dat de inkoop en de daarmee samenhangende taken van de specialistische jeugdhulp en Jeugdbescherming & Jeugdreclassering geregeld is. Daarnaast werken we aan een consistente meerjarenkoers, die rust en stabiliteit biedt om ons jeugdhulplandschap vanuit de inhoud te transformeren. Hiermee organiseren we “de juiste en de beste hulp voor de jeugdige, zo thuis mogelijk”.
- Buurtsportcoaches
  We gaan de buurtsportcoaches inzetten waarvoor ze bedoeld zijn: in de wijken en buurten, waarbij er aansluiting wordt gevonden met het onderwijs en welzijnswerk.

Wat mag dat kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Implementatie integrale wijkteams	200	N	150	N				
Inloop- en wijkvoorzieningen	40	N						
Pilot reablement	30	N						
Versterken sociale basis	100	N	100	N	50	N	50	N
Transformatie en kostenbeheersing	500	V	900	V	2.500	V	3.700	V
Buurtsportcoaches	60	N	60	N				
Totaal exploitatie	**70**	**V**	**590**	**V**	**2.450**	**V**	**3.650**	**V**

Investeringen (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
MFA Hooipolder (€ 7.00.000)								

Realisatie school in 2028 (i.p.v. 2027)							300	V
Totaal investeringen							**300**	**V**

Mutatie reserve (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Realisatie school in 2028 (i.p.v. 2027)							300	N
Totaal mutaties reserves							**300**	**N**

Mens en zorg (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Exploitatie	130	V	650	V	2.450	V	3.650	V
Investeringen							300	V
Mutaties reserves							300	N
Totaal Mens en zorg	**130**	**V**	**650**	**V**	**2.450**	**V**	**3.650**	**V**

Programma 4 Opgave Wonen

Wat willen we bereiken?

- We creëren woonruimte naar behoefte en we pakken regie op de woningmarkt

Wat gaan we daar voor doen?

- Herontwikkeling locatie brugklasgebouw
  We leveren een bijdrage aan de opgave om voldoende woningen te ontwikkelen waarmee we de woningnood aanpakken. Met de sloop van het voormalige brugklas gebouw van het Dongemond College is de locatie braak komen te liggen en weer volledig in eigendom van de gemeente. Nu het verwijderen van de 150 kV hoogspanningsmasten steeds concreter wordt, kunnen we een plan gaan maken om deze locatie te ontwikkelen voor woningbouw.
- Woningbouwlocaties Raamsdonk
  De visiewoningbouwlocaties Raamsdonk gaat duidelijkheid verschaffen welke locaties we in en rond de kern Raamsdonk tot ontwikkeling willen brengen en in welke tempo. Hiermee leveren we een bijdrage aan de opgave om voldoende woningen te ontwikkelen om de woningnood te lijf te gaan. We houden de regie door de locaties verder uit te werken en tijdig de juiste randvoorwaarden te stellen.

Wat mag dat kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Locatie brugklasgebouw	20	N						
Woningbouwlocatie Raamsdonk	PM		PM		PM		PM	
Totaal exploitatie	**20**	**N**						

Mutatie reserve (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Locatie brugklasgebouw	20	V						
Woningbouwlocatie Raamsdonk	PM		PM		PM		PM	
Totaal mutaties reserves	**20**	**V**						

Wonen (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Exploitatie	20	N						
Mutaties reserves	20	V						
Totaal Wonen	**0**	**N**						

Programma 5 Opgave Economie en Toerisme

Wat willen we bereiken?

- Meer toeristische en recreatieve bezoekers trekken
- We zijn gastvrij naar bewoners en bezoekers

Wat gaan we daar voor doen?

- Overgang VVV naar RBT De Langstraat
  Voortzetten van het toeristisch informatiepunt binnen de gemeente om vestingstad aan de Biesbosch toeristisch op de kaart te blijven zetten. We brengen het onder binnen het regionale bureau voor toerisme om kwetsbaarheid te verminderen, gezamenlijk de Langstraatregio te promoten en meer toeristische en recreatieve bezoekers te trekken.
- Kermis en weekmarkten evalueren en beleid herzien
  De invullingen en organisatie van de kermissen en weekmarkten afstemmen op de behoefte van inwoners met oog voor de mogelijkheden van de exploitanten en marktkooplieden.

Wat mag dat kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Aansluiten RBT De Langstraat	63	N	38	N	38	N	38	N
Totaal exploitatie	**63**	**N**	**38**	**N**	**38**	**N**	**38**	**N**

Economie en toerisme (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Exploitatie	63	N	38	N	38	N	38	N
Totaal Economie en toerisme	**63**	**N**	**38**	**N**	**38**	**N**	**38**	**N**

Programma 6 Opgave Bestuur en Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

- We verlenen deskundiger advies
- Het gemeentehuis is het ‘huis’ van de gemeente; iedereen voelt zich welkom

Wat gaan we daar voor doen?

- Juridische databank
  Door aansluiting op een juridische databank kan sneller, efficiënter en completer juridische kwaliteitszorg worden geleverd, wat ten goede komt aan de dienstverlening, zowel intern als extern. Hierdoor kunnen we sneller dwarsverbanden leggen tussen relevante informatie, zoals wetten, kamerstukken, rechterlijke uitspraken en academische artikelen. Zo komen we sneller tot nieuwe inzichten en tillen we onze expertise naar een hoger niveau.
- Verbouw gemeentehuis
  Er is een investering nodig in het gemeentehuis om de dienstverlening te kunnen blijven continueren en verbeteren, maar ook voor de huisvesting van ons personeel.

Wat mag dat kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Juridische databank	35	N	35	N	35	N	35	N
Totaal exploitatie	**35**	**N**	**35**	**N**	**35**	**N**	**35**	**N**

Investeringen (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Verbouw gemeentehuis (€ 800.000)			88	N	87	N	86	N
Totaal investeringen			**88**	**N**	**87**	**N**	**86**	**N**

Bestuur en dienstverlening (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Exploitatie	35	N	35	N	35	N	35	N
Investeringen			88	N	87	N	86	N
Totaal Bestuur en dienstverlening	**35**	**N**	**123**	**N**	**122**	**N**	**121**	**N**

Programma 7 Opgave Financiën en Organisatie

Wat willen we bereiken?

- Naar de toekomst borgen we de continuïteit van de personeels- en salarisadministratie
- Verbeteren van de kwaliteit, professionaliteit en continuïteit van de dienstverlening
- We zorgen ervoor dat bestedingen rechtmatig worden gedaan
- We zorgen voor een structureel sluitende begroting met ruimte voor tegenslagen

Wat gaan we daar voor doen?

- Toekomstbestendig personeelsinformatiesysteem
  We geven vorm en invulling aan een toekomstbestendig personeels- en salarissysteem.
- Digitale infrastructuur
  We werken plaats- en tijdsonafhankelijk en zijn hierdoor beter bereikbaar voor onze inwoners. De digitale infrastructuur biedt hiervoor de basis en moet herzien worden, omdat deze niet meer toekomstbestendig is. Doordat steeds meer applicaties in de cloud gaan draaien moet er meer naar samenwerking gezocht worden met leveranciers, gemeenten en ketenpartners.
- Contractbeheer/ contractmanagement
  We willen zicht en inzicht hebben in onze contracten en het management en beheer daarvan borgen in de organisatie zodat we hier op een juiste manier op kunnen sturen. Uiteindelijk leidt dit tot vermindering van kosten van de contracten die de gemeente heeft met partijen.
- Solvabiliteitsstorting verlagen
  De eerder voorgenomen impuls in het eigen vermogen vervalt.

Wat mag dat kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Salarisadministratie	PM		PM		PM		PM	
Digitale infrastructuur	50	N						
Contractbeheer/ -management	60	N	60	N	60	N	60	N
Solvabiliteitsstorting	900	V						
Totaal exploitatie	**790**	**V**	**60**	**N**	**60**	**N**	**60**	**N**

Financiën en organisatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Exploitatie	790	V	60	N	60	N	60	N
Totaal Financiën en organisatie	**790**	**V**	**60**	**N**	**60**	**N**	**60**	**N**

Waar heeft het college niet voor gekozen:

Exploitatie (bedragen x € 1.000,-)	2025		2026		2027		2028	
Formatie beleidsveld groen	90	N						

Totaal exploitatie	**90**	**N**						

5.3 Financiële vertaling kadernota

Financiële vertaling kadernota

(bedragen x € 1.000,-)	**2025**		**2026**		**2027**		**2028**	
Beginstand 2024 (na begroting)	503	V	2.215	N	2.202	N	2.202	N
Turap 2024-1	1.675	N	1.789	N	1.894	N	1.894	N
Algemene uitkering	946	V	2.609	V	2.328	V	2.385	V
Autonome ontwikkelingen	1.378	N	1.298	N	1.298	N	1.308	N
Vertrekpunt voor de kadernota	1.604	N	2.693	N	3.066	N	3.019	N
Beleidsvoornemens								
Leefbaarheid	330	V	26	N	60	N	60	N
Duurzaamheid	250	N	180	N	105	N	65	N
Mens en zorg	70	V	590	V	2.450	V	3.650	V
Wonen								
Economie en toerisme	63	N	38	N	38	N	38	N
Bestuur en dienstverlening	35	N	123	N	122	N	121	N
Financiën en organisatie	790	V	60	N	60	N	60	N
Totaal beleidsvoornemens	**842**	V	**163**	**V**	**2.065**	**V**	**3.306**	**V**
Voorlopig perspectief na kadernota	**762**	**N**	**2.530**	**N**	**1.001**	**N**	**287**	**V**
Waarvan incidenteel	1.027	N	250	N	4	V	79	V
Waarvan structureel	**265**	**V**	**2.280**	**N**	**1.005**	**N**	**208**	**V**

6. Conclusie

Het financieel beeld op basis van de eerste tussenrapportage is verontrustend. De algemene uitkering komt ons enigszins tegemoet. DktDit is het gevolg van de keuzes van het huidige kabinet voor de omvang van het gemeentefonds. Zoals de voortekenen nu zijn, verwachten we dat het nieuwe kabinet deze lijn overneemt. Net als vrijwel alle andere gemeenten zullen wij ons moeten voorbereiden op een keuzeproces. De kadernota biedt inzicht in de wijze waarop we de eerste stappen verwachten te zetten in de begroting 2025. Hoewel de definitieve keuzes nog gemaakt moeten worden, hebt u kunnen lezen dat we de focus leggen op kostenbeheersing en transformatie in het sociaal domein. Dit zal mogelijk niet genoeg zijn om alle ontwikkelingen naar de komende jaren op te vangen.

De eventueel benodigde vervolgstappen zetten we in de begroting 2026. We nemen de tijd om deze vervolgstappen in rust en op verantwoorde wijze voor te bereiden.

Met de inzichten die we nu hebben, zijn we voorzichtig positief over het financieel beeld dat ontstaat op basis van de keuzes en ontwikkellijnen die in de kadernota worden aangekondigd. In de komende periode wordt het beeld steeds concreter. In Turap 2024-2 actualiseren we alle ramingen. De plannen uit de kadernota zullen verder worden uitgewerkt. We richten ons in ieder geval op een begroting die minimaal in 2025 en 2028 structureel en reëel sluitend is.